

AGATHA CHRISTIE:

Ubojstvo u Orient Expressu

Murder on the Orient express

Prvi dio ČINJENICE

1. poglavlje UGLEDAN PUTNIK U TAURUS-EKSPRESU

Bilo je pet sati jednog zimskog jutra u Siriji. Na peronu u Alepu stajao je vlak koji je u voznim redovima svečano označen kao »Tauruseks-pres«. Sastojao se od vagon-restorana, spavaćih kola i dvaju lokalnih vagona.

Uz stepenice spavaćih kola stajao je mladi francuski poručnik, blještav u svojoj uniformi, razgovarajući s malenim čovjekom umotanim do ušiju, od kojeg se nije ništa vidjelo osim rumenog vrška nosa i obaju krajeva nagore usukanih brkova.

Bilo je strašno hladno, pa ispraćanje uglednog stranca nije bila baš ugodna dužnost, ali je poručnik Dubosc muževno obavljao svoju ulogu. Ljubazne fraze na dotjeranom francuskom jeziku silazile su mu s usana. A on zapravo nije znao o čemu se radi. Bilo je, naravno, naklapanja, kao što je to i uobičajeno u takvim prilikama. Raspoloženje njegova generala bivalo je sve gore. A onda je, čini se čak iz Engleske, došao ovaj stranac - ovaj Belgijanac. Nastupio je tjedan neobične napetosti. A zatim su se zbili stanoviti događaji. Jedan vrlo istaknuti oficir počinio je samoubojstvo, jedan drugi dao je ostavku - uznemirena lica odjednom su izgubila zabrinutost,

Vojne su mjere opreza ublažene. General - poručnikov general - najednom je izgledao deset godina mlađi.

Dubosc je načuo dio razgovora između generala i stranca. »Vi ste nas spasili, mon cher,« rekao je general uzbuđeno dok su mu pritom veliki bijeli brci podrhtavali. »Spasili ste čast francuske vojske, spriječili mnoga krvoprolića! Kako da vam zahvalim što ste se odazvali mojoj molbi? što ste došli ovako daleko...«

Na to je stranac (koji se zvao gospodin Hercule Poirot) zgodno odgovorio uključivši rečenicu: »Ali, zaboga, pa kako da se ne sjetim da ste mi vi jednom spasili život?« Na to je zatim general prikladno odgovorio niječući i najsitniju zaslugu u toj davnoj usluzi, pa su se spominjući Francusku i Belgiju, slavu i čast i tome srodne stvari, srdačno zagrlili i okončali razgovor.

O čemu se zapravo radilo, poručnik Dubosc još uvijek nije imao pojma, ali mu je bilo povjereno da g. Poirota isprati na »Taurus-ekspres«, što je on obavljao sa svom revnošću i žarom, kako i dolikuje mladom oficiru kojega očekuje lijepa karijera.

-Danas je nedjelja - kazao je poručnik Dubosc. - Sutra, u ponedjeljak navečer, bit ćete Istanbulu.

Nije to bilo prvi put što je dao ovu primjedbu. Razgovori na peronu prije odlaska vlaka često sami po sebi naginju ponavljanju.

Tako je - složio se g. Poirot.

A vi kanite tamo ostati nekoliko dana, zar ne?

Mais oui. Istanbul je grad u kojem nikad dosad nisam bio. Bilo bi šteta proći kroza nj -comme ga - pucnuo je zorno prstima. - Ništa me ne tjera, ostat ću tamo kao turist nekoliko dana.

-Aja Sofija je zbilja krasna - dodao je poručnik Dubosc, koji je nikad nije vidio.

Hladni je vjetar prohujao peronom. Oba su se čovjeka stresla. Poručnik Dubosc uspio je kradom pogledati na sat. Pet do pet, još samo pet minuta!

Držeći da je onaj drugi primijetio njegov potajni pogled, pohita da nastavi razgovor.

Malo ljudi putuje u ovo doba godine -kazao je pogledavši prozore spavaćih kola nadnjima.

Tako je - složio se g. Poirot.

Nadajmo se da vas neće na Taurusu zamesti snijeg.

Zar se to događa?

Događalo se, da. Ne ove godine, bar nedosad.

Onda se nadajmo - kazao je g. Poirot. -Meteorološki izvještaji iz Evrope su loši.

Vrlo loši. Na Balkanu ima puno snijega.

Čuo sam, i u Njemačkoj.

Eh bien - rekao je poručnik Dubosc žurno jer je izgledalo da će opet nastati stanka.
- Sutra navečer u sedam i četrdeset bit ćete u Carigradu.

Da - reče g. Poirot i beznadno nastavi - Aja Sofija je, čuo sam, vrlo lijepa.

Veličanstvena, vjerujem.

Iznad njihovih glava, u jednom kupeu spavaćih kola pomakao se zastor i jedna mlada žena pogleda van.

Debenham vrlo je slabo spavala otkako je prošlog četvrtka otputovala iz Bagdada. Ni u vlaku za Kirkuk, ni u prenoćištu u Mosulu, ni prošle noći u vlaku, nigdje nije dobro spavala. Sada, iscrpljena od besana ležanja u vrućoj, zagušljivoj atmosferi pregrijanog kupea, ustala je i provirivala van.

Ovo mora da je Alep. Nema se što vidjeti, jasna stvar. Samo dugačak, slabo osvijetljen peron i odnekle glasna bijesna svađa na arapskom. Dva čovjeka pod njezinim prozorom govorila su francuski. Jedan je bio francuski oficir, a drugi je bio malen s velikim brkovima. Malko se nasmiješila. Nikad nije vidjela nikoga toliko umotana. Mora da je vani vrlo hladno. Zbog toga su tako užasno i zagrijavali vlak. Pokušala je još niže spustiti prozor, ali nije išlo.

Sprovodnik spavaćih kola pristupio je onoj dvojici. »Vlak će upravo krenuti«, rekao je. »Bolje da se gospodin popne.« Mali čovjek skide šešir. Kakvu li ima jajoliku glavul! Usprkos svojim brigama, Mary Debenham se nasmijala. Smiješna li čovječuljka! To je ona vrst malih ljudi koju nikada ne uzimaju ozbiljno.

Poručnik Dubosc govorio je svoj oproštajni govor. Bio ga je unaprijed smislio i čuvao za posljednji trenutak. Bio je to vrlo lijep, dotjeran govor.

Da ne bude nadmašen, g. Poirot je odvratio na isti način.

-En voiture, monsieur - kazao je sprovodnik spavaćih kola.

S izrazom beskrajne nevoljkosti, g. Poirot se pope na vlak. Sprovodnik uđe za njim. G. Poirot mahnu rukom. Poručnik Dubosc pozdravi vojnički. Uz snažan nagao trzaj vlak lagano krene.

Enfin - promrmljao je g. Hercule Poirot.

Brrr - rekao je poručnik Dubosc postavši posve svjestan koliko mu je hladno.

-Voilà, monsieur - dramatskom kretnjomotkri sprovodnik Poirotu svu ljepotu njegovakupea za spavanje i njegovu uredno složenu prtljagu. - Gospodinovu putnu torbu stavio samovamo...

Njegova ispružena ruka djelovala je sugestivno. Hercule Poirot metne u nju jednu savitu novčanicu.

-Merci, monsieur - sprovodnik je postao žustar i poslovan. - Gospodinove karte imam. Uzet ću i pasoš, molim vas. Koliko sam razumio, gospodin prekida putovanje u Istanbulu?

G. Poirot potvrdi.

-Mislim da ne putuje mnogo ljudi? - reče. Ne, monsieur. Imam još samo dva putnika, oba Engleza: pukovnika iz Indije i jednu mladu damu iz Bagdada, želi li gospodin što god?

Gospodin je zatražio malu bocu perriera.

Pet sati ujutro nezgodno je vrijeme za ukrcavanje u vlak. Još uvijek ostaju dva sata do zore. Svjestan nedovoljnog noćnog sna i delikatnog zadatka koji je uspješno riješio, g. Poirot se sklupčao u jednom kutu i zaspao.

Kad se probudio, bilo je pola deset te je požurio u vagon-restoran da popije vruću kavu.

Tamo je tog trenutka bio samo jedan gost, po svoj prilici mlada Engleskinja koju je spomenuo sprovodnik. Bila je visoka, vitka i crnomanjasta - moglo joj je biti 28 godina. U načinu na koji je jela doručak i u tome kako je zamolila konobara još jednu šalicu kave, bilo je neke hladnokrvne odlučnosti koja je odavala poznavanje svijeta i

putovanja. Odjevena je bila u tamnu putnu haljinu od nekog finog materijala, koji je izvrsno odgovarao pregrijanoj atmosferi vlaka.

G. Hercule Poirot, kako nije imao drugog posla, zabavljao se motreći je neprimjetno.

Ona pripada, prosuđivao je, onoj vrsti mladih žena koje se savršeno lako mogu o sebi starati, bez obzira na to kamo išle. Imala je dostojanstveno držanje i odlučnost. Prilično mu se sviđala stroga pravilnost njezina lica i nježna bljedoća puti. Dopala mu se sjajna crna glava urednih uvojaka i njezine oči, hladne, bezizražajne i sive. Ali ona je bila, zaključio je, malo previše odlučna da bi bila ono što on naziva »jolie femme«.

U tom je trenutku jedna druga osoba ušla u vagon-restoran. Bio je to visok čovjek između četrdeset i pedeset godina, vitka stasa, tamne puti, kose malo sijede po sljepočicama.

-Pukovnik iz Indije - rekao je Poirot samom sebi.

Pridošlica se malko pokloni djevojci.

-Bro jutro, gospođice Debenham.

-Dobro jutro, pukovniče Arbutbugt. Pukovnik je stajao s rukom na naslonu stolca koji je bio preko puta.

Imate li što protiv? - upita.

Naravno da nemam. Sjednite.

-Pa znate, doručak baš i nije uvijek obrokza kojim se brblja.

Držim da nije. Ali ja ne grizena. Pukovnik je sjeo.

Konobaru! - zovnuo je odlučno. Naručio je jaja i kavu.

Njegove su oči na trenutak zastale na Herculeu Poirotu, ali ravnodušno prijeđoše dalje. Poirot, koji je pravilno odgonetao engleske nazore, znao je da je ovaj samom sebi rekao: »Samo nekakav prokleti stranac.«

U skladu sa svojom narodnošću, dvoje Engleza nije bilo pričljivo. Izmijenili su tek nekoliko kratkih opaski, a zatim se djevojka digla i otišla natrag u svoj kupe.

Za ručkom opet je to dvoje bilo za istim stolom, posve ignorirajući trećeg putnika. Njihov je razgovor bio življi nego kod doručka. Pukovnik Arbuthnot pripovijedao je o Pandžabu i povremeno zapitkivao djevojku o Bagdadu, pri čemu se pokazalo da je ona tamo radila kao guvernanta. Tokom razgovora otkrili su neke zajedničke prijatelje, što je odmah dovelo do toga da su postali prisniji i manje ukočeni. Raspredali su o nekom starom Tomu i stanovitom Jerrvu. Pukovnik je pitao ide li ona izravno u Englesku ili će se zadržavati u Istanbulu.

Ne, idem direktno.

Nije li to pomalo šteta?

Ovim sam putem išla prije dvije godine itad sam proboravila tri dana u Istanbulu.

Ah tako. E onda, mogu vam reći da mi jevrlo drago što ćete direktno, jer i ja tako putujem.

Pri tom se malko nespretno naklonio, crveneći se.

-Osjetljiv je naš pukovnik - razmišljao je Hercule Poirot za se sa stanovitim zadovoljstvom. - Vlak je isto tako opasan kao i brod.

Gospođica Debenham izjavila je da će to biti vrlo zgodno. Njezino je držanje bilo pomalo suzdržljivo.

Pukovnik ju je, zapazio je Hercule Poirot, otpratio do kupea. Kasnije su prolazili kroz krasne krajolike Taurusa. Dok su, stojeći u hodniku jedno pokraj drugog, promatrali dolje prema Kilikijskim vratima, djevojci se iznenada ote uzdah. Poirot je stajao blizu njih i čuo njezino mrmljanje:

To je tako lijepo! željela bih... željela bih...

Da?

-Željela bih da mogu u tome uživati! Arbuthnot nije odgovarao. Četvrtaste crte njegove čeljusti izgledale su nešto strože i oštrije.

-Volio bih, neba mi, da ste izvan svega toga! -rekao je.

Pst, molim vas. Pst.

Oh, sve je u redu - bacio je pomalo mrzovoljan pogled u Poirotovu smjeru. Zatim produži:

-Ali meni se ne sviđa što ste vi guvernanta, prepuštena potpuno despotskim majkama i njihovoj dosadnoj derladi.

Njezin je smijeh bio ponešto nekontroliran.

-Oh, ne smijete to baš tako shvaćati. Ugnjetena guvernanta davno je srušen mit. Uvjeravam vas da se roditelji plaše moje tiranije.

Više nisu govorili. Arbuthnot se možda stidio svojega ispada.

-Prilično čudna komedijica - pomisli Poirot zamišljeno.

Te će se svoje misli sjetiti i kasnije.

U Konyu su stigli te noći oko pola dvanaest. Dvoje engleskih putnika izišlo je da protegne noge šecujući gore-dolje duž zasniježena perona.

Gospodin Poirot zadovoljio se time da kroz prozor promatra užurbanost kolodvora. Nakon otprilike deset minuta ipak je zaključio da ni njemu ne bi škodilo malo svježeg zraka. Obavio je brižljive pripreme umatajući se u nekoliko kaputa i šalova, a na svoje je lijepe visoke cipele stavio kaljače. Tako opremljen, oprezno se spustio na peron i počeo šetati. Odšetao se čak dalje

od lokomotive. Po glasovima prepoznao je dvije nejasne prilike koje su stajale u sjeni jednog teretnog vagona. Govorio je Arbuthnot.

-Mary -

Djevojika ga je prekinula.

-Ne sada. Ne sada. Kad sve svrši. Kad bude za nama - tada...

Poirot se diskretno udaljio. Začudio se. Teško da bi raspoznao hladni, odrešiti glas gospođice Debenham...

-Zanimljivo - reče samom sebi.

Sljedećeg dana pitao se nisu li se možda posvadili. Malo su razgovarali. Djevojka je, razmišljao je, izgledala uznemireno. Imala je tamne podočnjake.

Oko pola tri popodne vlak stade. Glave su izvirile kroz prozore. Mala se gomila ljudi skupila pokraj pruge gledajući i pokapajući prostom na nešto ispod vagon-restorana. Poirot se nagne i oslovi sprovodnika spavaćih kola, koji je žurno prolazio, čovjek odgovori, te Poirot uvuče glavu i zamalo se sudari s Mary Debenham, koja je stajala tik iza njega.

Što se dogodilo? - prilično bez daha upitala je na francuskom. - Zašto stojimo?

Ništa nije, mademoiselle. Nešto se zapalilo ispod vagon-restorana. Ništa ozbiljno. Već su izvadili. Sad popravljaju kvar. Nema nikakve opasnosti, vjerujte.

Ona učini nagao pokret kao da pomisao na opasnost odbacuje kao nešto posve nevažno.

Da, da, razumijem. Ali vrijeme?

Vrijeme?

Da, ovo će nas zadržati.

Možda - složio se Poirot.

Ali mi si to ne možemo dopustiti. Vlaktreba stići u 6,55 - a mora se još prijeći Bospori na drugoj strani uhvatiti »Simplon Orijentekspres« u 9 sati. Budemo li kasnili sat-dva, izgubit ćemo vezu.

Možda - složio se.

Radoznalo ju je promatrao. Ruka kojom je držala prozorsku šipku nije bila posve mirna, a i usne su joj drhtale.

Je li vam to jako važno, mademoiselle? -upita.

Da. Vrlo je važno. Ja... ja moram uloviti taj vlak.

Odvojila se od njega i otišla niz hodnik da se priključi pukovniku Arbuthnotu.

Njezino strahovanje bilo je, međutim, izlišno. Deset minuta kasnije vlak je ponovno krenuo. Na kolodvor Havdapassar došao je samo sa pet minuta zakašnjenja, jer je putem nadoknadio vrijeme.

Bospor je bio uzburkan i g. Poirot nije uživao pri prijelazu. Na brodu je bio odvojen od svojih suputnika i više ih nije vidio.

Došavši na most Galata, odvezao se ravno u hotel »Tokatlian«.

2. poglavlje

HOTEL »TOKATLIAN«

U »Tokatlianu« Hercule Poirot je tražio sobu s kupaonicom. Zatim je pristupio portirnici i pitao ima li kakve pošte za njega.

Bila su tri pisma i brzojav. Njegove obrve malko se podigoše kad je ugledao brzojav. Nije ga očekivao.

Otvorio ga je na svoj uobičajeni, uredni, smireni način. Štampane riječi jasno su se isticale.

»RAZVOJ KOJI STE PREDVIDJELI U SLUČAJU KASSNER IZNENADA NASTUPIO. MOLIM VRATITE SE ODMAH.«

Voilà c'est qui est embêtant - promrmljao je Poirot uznemireno. Zatim kratko pogleda na sat.

Morat ću noćas otputovati - reče on portiru. - Kad polazi »Simplon Orient«?

U 9 sati, gospodine.

Možete li mi rezervirati ležaj u spavaćim kolima?

Svakako, monsieur. U ovo doba godine tonije teško. Vlakovi su gotovo prazni. Prvi ili drugi razred?

Prvi.

Tres bien, monsieur. Kamo putujete?

U London.

-Bien, monsieur. Izvadit ću kartu za Londoni rezervirati krevet u spavaćim kolima Istanbul-Calais.

Poirot ponovno pogleda na sat. Bilo je deset do osam.

Imam li vremena za večeru?

Pa jasno, monsieur.

Mali Belgijanac kimnu. Odjavi sobu koju je naručio, pa preko hola, prijeđe u restoran.

Dok je kod konobara naručivao večeru, jedna ga ruka primi za rame.

-Ah, mon vieux, kakvo neočekivano zadovoljstvo - reče glas iza njega.

Bio je to omanji, debeli, postariji čovjek, kose podšišane en brosse. Oduševljeno se smiješio. Poirot skoči.

Gospodine Bouc!

Gospodine Poirot!

Gospodin Bouc je bio Belgijanac, jedan od direktora Međunarodne kompanije spavaćih kola. Njegovo poznanstvo s bivšom zvijezdom belgijske policije datiralo je odavno.

Daleko ste od kuće, mon cher - rečeg. Bouc.

Jedan poslić u Siriji.

Ah! I vraćate se kući - kada?

Noćas.

Sjajno! I ja. To jest, idem do Lausanne, gdje imam nekih poslova. Pretpostavljam da putujete »Šampion Orijeñtoaa«?

Da. Upravo sanj. zamolio da mi uzmu postelju. Namjeravao sam ostati ovdje nekoliko dana, ali sam primio telegram kojim me zovu natrag u Englesku zbog važnog posla.

Ah! - uzdahnuo je g. Bouc. - Les affaires, les affaires! Ali vi, vi ste danas na vrhuncu slave, mon vieux.

Pa poneki manji uspjeh možda sam i imao - Hercule Poirot je pokušao izgledati skroman, ali mu to očito nije polazilo za rukom.

Bouc se nasmijao.

-Srest ćemo se kasnije - reče.

Hercule Poirot se posve posvetio tome da svoje brkove ne umoči u juhu.

Kad je tom teškom zadatku udovoljio, osvrnuo se oko sebe čekajući naredno jelo. U restoranu je bilo samo nekih pola tuceta ljudi, a od njih su samo dvojica zanimala Herculea Poirota.

Ta dvojica sjedila su za stolom nedaleko od njega. Mlađi je bio zgodan mlad čovjek tridesetih godina, očito Amerikanac. Ali pozornost malog detektiva nije privukao on nego njegov pratilac.

Bio je to čovjek između šezdeset i sedamdeset godina, a s male udaljenosti doimao se kao filantrop. Njegova pomalo ćelava glava, ispupčeno čelo, nasmijana usta koja su otkrivala vrlo bijelo umjetno zubalo, sve to kao da je govorilo o dobronamjernoj osobi. Samo su oči kvarile taj dojam. Bile su sitne, duboko usađene i lukave. I ne samo to. Kad je čovjek, stavljajući neku primjedbu svom mladom sugovorniku, letimice pogledao po prostoriji, na trenutak se zaustavio na Poirotu i upravo u tom času u pogledu mu se nazrela čudna pakost i neprirodna napetost.

Zatim se digao.

-Platite račun, Hector - rekao je.

Glas mu je bio promukao. Bilo je u njemu nešto čudno, mekano, opasno.

Kad se Poirot priignuo svojem prijatelju u predvorju, ona druga dvojica upravo su napuštala hotel. Nosili su im prtljagu. Mlađi je sve nadzirao. Malo kasnije otvorio je staklena vrata i rekao:

-Sad je sve spremno, gospodine Ratchett. Stariji je čovjek progundao nešto potvrdno i izašao.

Eh bien - reče Poirot. - što mislite o ovoj dvojici?

To su Amerikanci - reče g. Bouc.

Nema sumnje da su Amerikanci. Htio sam znati što mislite o njihovim ličnostima?

Mladić izgleda sasvim pristojno.

A onaj drugi?

Da vam pravo kažem, prijatelju, ne sviđami se. Ostavio je na me neugodan dojam. A na vas?

Hercule Poirot je na trenutak razmislio.

Kad me mimoišao u restoranu - reče napokon - imao sam čudan osjećaj. Kao da jekakva divlja životinja - krvoločna zviđer - alistvarno krvoločna, razumijete - prošla krajmene.

Pa ipak, sve u svemu izgledao je sasvim pristojno.

Precasement! Tijelo - kavez - potpuno je pristojno, ali kroz rešetke proviruje divlja životinja.

Neobični ste vi, mon vieux - reče g. Bouc.

Možda. Ali nisam se mogao otarasiti dojmada je zlo prošlo tik uz mene.

Mislite li na onog uglednog američkog džentlmena?

Da, na onog uglednog američkog džentlmena.

Dobro - reče g. Bouc veselo. - Možda je tako. Ima mnogo zla na svijetu.

U tom trenutku otvoriše se vrata i pristupi im portir. Izgledao je zabrinuto i ispričavao se.

Neobično, monsieur - reče on Poirotu. -U vlaku nema ni jednog slobodnog kreveta uprvom razredu.

Comment? - uzviknu g. Bouc. - U ovo doba godine? Ah, bit će da je to nekakvo društvo novinara, političara?

Ne znam, gospodine - reče portir okrećući se prema njemu učtivo. - Ali tako stoje stvari.

No, dakle, - okrene se g. Bouc Poirotu. -Ne brinite, prijatelju. Nešto ćemo već urediti.Uvijek postoji jedan kupe - broj 16 - koji se ne izdaje. Sprovodnik o tome vodi računa! - on se nasmiješi a zatim pogleda na sat. - Hajdemo- reče - vrijeme je da krenemo.

Na kolodvoru je sprovodnik spavaćih kola u smeđoj uniformi sa strahopoštovanjem pozdravio g. Bouca.

-Dobar večer, monsieur. Vaš kupe je broj 1.Pozvao je nosače i oni su dopremili tovar do polovice vagona, na kojem su limene table označavale odredište:

ISTANBUL-TRIESTE-C ALAIS

-Večeras ste krcati, kako čujem?

Nevjerojatno, monsieur. Cijeli svijet odabrao je da putuje noćas.

Svejedno. Morate naći mjesto za ovog gospodina. On je moj prijatelj. Možete mu dati kupebr. 16.

Zauzet je, monsieur.

Što? Broj 16?

Izmijeniše pogled pun razumijevanja i sprovodnik se nasmiješi. Bio je to visok, bljedunjav čovjek srednjih godina.

Pa da, monsieur. Kao što sam vam rekao, krcati smo do posljednjeg mjesta.

Pa što se to događa? - upita g. Bouc ljutito. - Je li gdje kakva konferencija? Ili nekakvo društvo?

Ne, monsieur. To je puki slučaj. Dogodilose, eto, da su mnogi ljudi baš ove noći odlučili putovati.

G. Bouc škripnu od muke.

U Beogradu - reče - priključit će vagoniz Atene. Bit će i vagon Bukurešt-Pariz, ali u Beograd stižemo tek sutra navečer. Problem predstavlja ova noć. Zar ni u drugom razredunema slobodnog ležaja?

Postoji ležaj u drugom razredu, monsieur ...

Dobro, dakle ...

Ali to je ležaj za dame. U tom je kupeu već jedna Njemica, sobarica.

La, la, to je nezgodno - reče g. Bouc.

Ne gnjavite se, prijatelju - reče Poirot.

-Moram putovati običnim vagonom.

-To ne dolazi u obzir. Ni u kojem slučaju.

-On se još jednom obrati sprovodniku: - Jesu li već svi stigli?

-Istina - reče čovjek - jedan putnik još nije došao.

Govorio je polako, oklijevajući.

No onda recite?

Ležaj broj 7 u drugom razredu. Gospodin još nije prispio, a već je četiri minute do devet.

A tko je to?

Neki Englez - sprovodnik je pogledao u popis. - Neki g. Harris.

To ime sluti na dobro - reče Poirot. -Čitam ja Dickensa. G. Harris, neće taj doći.

Stavite gospodinovu prtljagu u broj 7 -reče g. Bouc. - Ako taj g. Harris stigne, reći ćemo mu da je previše zakasnio, da se posteljene mogu tako dugo čuvati pod rezervacijom. Već ćemo to nekako urediti. Što me briga za nekakvog Harris!

-Kako god gospodin želi - reče sprovodnik.Porazgovarao je s Poirotovim nosačem, upućujući ga kamo da ide.

Onda stupi sa stepenica da propusti Poirota.

-Sasvim na kraju, monsieur - doviknu. -Predzadnji kupe.

Poirot pođe niz hodnik. Bilo je to ponešto sporo, jer je većina putnika stajala ispred svojih kupea u hodniku.

Njegovi pristojni »pardon« čuli su se ravnomjerno poput otkucaja sata. Najzad je dospio do naznačenog kupea. U njemu je bio visoki mladi Amerikanac iz »Tokatlina«, koji je upravo dohvaćao jedan kovčeg.

Namrštio se kad je Poirot ulazio.

-Oprostite - rekao je. - Mislim da ste pogriješili. - Zatim nezgrapno ponovi na francuskom: - Je crois que vous avez un erreur.

Poirot odgovori na engleskom.

Jeste li vi g. Harris?

Ne, zovem se MacQueen. Ja ...

Ali u tom trenutku glas sprovodnika spavaćih kola začu se preko Poirotova ramena. Glas pun isprika, prilično zadahtan.

-Nema ni jednog drugog ležaja u vlaku,monsieur. Gospodin se mora ovdje smjestiti.

Dok je govorio, dizao je prozor u hodniku i počinjao unositi Poirotovu prtljagu.

U njegovu glasu Poirot sa stanovitim zanimanjem zapazi prizvuk ispričavanja. Bez sumnje, čovjeku je bila obećana dobra napojnica ako uspije kupe zadržati isključivo za ovog čovjeka. Pa ipak, čak i najveća napojnica gubi učinak kad se u vlaku nalaza jedan od direktora kompanije i kad on izdaje naredbe.

Digavši kovčeg na prtljažnik, sprovodnik izađe iz kupea.

-Voila, monsieur - rekao je - sve je u redu. Vaš je gornji krevet, ležaj broj 7. Krećemo za jednu minutu.

Odjurio je niz hodnik. Poirot ponovno uđe u kupe.

-Fenomen kakav se rijetko viđa - reče veselo. - Sprovodnik spavaćih kola osobno smješta prtljagu. To je nečuveno!

Njegov se suputnik nasmiješi. On je očito savladao mrzovolju - zaključio je da vjerojatno nema boljeg rješenja nego cijeloj stvari prići filozofski.

-Vlak je neobično krcat - reče. Zviždaljka zviznu, dug melankoličan vapaj izvi se iz lokomotive. Oba čovjeka izađoše na hodnik. Vani je neki glas viknuo:

En voiture.

Krećemo - reče MacQueen.

Ali nisu još kretali. Zviždaljka ponovno zviznu.

-Slušajte, gospodine - iznenada će mladić.

Ako više volite donji ležaj - lakše je, i tako što se mene tiče, izvolite. Ljubazan mladić.

- Ne, ne - prosvjedovao je Poirot. - Nebih vas htio lišiti...

Ali, molim vas ...

-Suviše ste ljubazni ... Obostrani učtivi protesti.

Radi se samo o jednoj noći - objasnio je Poirot. - U Beogradu ...

Razumijem. Vi silazite u Beogradu?

Nije baš tako. Znete ...

Jedan nagli trzaj. Oba čovjeka zateturaše prema prozoru gledajući niz dugi osvijetljeni peron, koji je polako promicao pokraj njih.

»Orijent ekspres« otpočeo je svoj trodnevni put kroz Evropu.

3. poglavlje

POIROT ODBIJA JEDAN POSAO

Sutradan je gospodin Hercule Poirot malo zakasnio u vagon-restoran. Rano je ustao, doručkovao malne sam i proveo jutro pregledavajući bilješke o slučaju koji ga je pozivao natrag u London. Nije gotovo uopće vidio svojih suputnika.

G. Bouc, koji je već sjedio, rukom ga pozdravi i pozva da sjedne na prazno mjesto preko puta. Poirot sjedne i ubrzo se nađe u povlaštenom položaju za stolom, koji je bio prvi posluživan, i to najprobranim zalogajima. Jelo je također bilo neobično ukusno.

Sve dok nisu počeli jesti probrane vrste sira, g. Bouc nije dopuštao da mu misli budu ičim okupirane do li hranom. Napokon je došao do onog stadija u obroku kad se postaje filozofom.

-Ah! - uzdahnuo je. - Da mi je bar Balzacovo pero! Zorno bih prikazao ovu sliku.

Zamahnuo je rukom.

To je izvrsna ideja - reče Poirot.

Slažete se? Mislim da tako što dosad nijedato! Pa ipak, to je prikladno za romancu, prijatelju moj. Svuda oko nas su ljudi iz svih društvenih slojeva, raznih narodnosti,

različite starosti. Tri su dana ovi ljudi, jedno drugom strani, združeni. Spavaju i jedu pod istim krovom, ne mogu umaći jedno drugome. Kad ova tri dana prođu, rastaju se, odlaze svojim različitim putovima da se možda više nikada ne sretnu.

Pa ipak - reče Poirot - zamislite nekakvu nesreću...

Ah ne, prijatelju ...

Slažem se, s vašeg stanovišta bilo bi to žalosno. Ali unatoč tome pretpostavimo, bar natrenutak, tako nešto. Tada bi možda svi ovi ovdjebili međusobno povezani, smrću.

Još malo vina - reče g. Bouc i hitro doli.- Morbidni ste, mon cher. To je možda zbog probave.

Istina je - potvrdio je Poirot - da hranau Siriji nije možda posve odgovarala mom želucu.

Pijuckao je vino. Zatim, zavalivši se, zamišljeno prijede pogledom po vagon-restoranu. Bilo je sve u svemu trinaestero ljudi, kao što je rekao g. Bouc, iz svih društvenih slojeva i svih narodnosti. Počeo ih je proučavati.

Za stolom nasuprot njima sjedila su tri muškarca. Bili su to, nagađao je, putnici samci, raspoređeni i smješteni prema nepogrešivom osjećaju restoranskih poslužitelja. Krupni crnomanjasti Talijan sa zadovoljstvom je čačkao zube. Sučelice njemu, mršavi uredni Englez bezizražajna, nezadovoljna lica poput kakvog dobro školovanog sluga. Uz Engleza sjedio je visoki Amerikanac u napadnom odijelu - vjerojatno neki trgovački putnik.

-Moraš to spretno izvesti, veliki - govorio je zvučnim nazalnim glasom.

Talijan makne čačkalicu kako bi njome mogao slobodnije gestikulirati.

-Sigurno - reče. - To i ja cijelo vrijeme tvrdim.

Englez je pogledao kroz prozor i nakašljao se.

Poirotove oči prosljediše dalje.

Za jednim malini stolom sjedila je vrlo uspravno jedna od najružnijih starih dama koju je ikad vidio. Bila je to izrazita ružnoća - privlačila je više no što je odbijala. Gospođa je sjedila vrlo uspravno. Oko vrata imala je đerdan od vrlo krupnih bisera, koji su - ma koliko to izgledalo nevjerovatno - bili pravi. Ruke su joj bile prekrivene prstenjem. Kaput od samuro-vine bio joj je zabačen na ramena. Vrlo mali skupocjeni crni tok strašno je odudarao od žutog lica, koje je sličilo krastači.

Ona je sada jasnim, ljubaznim, ali autokratskim tonom govorila restoranskom poslužitelju.

-Bit ćete toliko ljubazni pa u moj kupe staviti bocu mineralne vode i veliku čašu narančina soka. Postarati ćete se da za večeru dobijem kuhanu piletinu bez ikakva umaka, a i nešto kuhane ribe.

Poslužitelj je uljudno odgovorio da će sve biti u redu.

Dobrostrivo je kimnula glavom i ustala. Pogled joj uhvati Poirotov i s ravnodušnošću nezainteresiranog aristokrata prijede preko njega.

-To je princeza Dragomirov - prošaptao je g. Bouc. - Ruskinja. Njezin je muž prije revolucije rasprodao cjelokupno imanje i sav novac investirao u inozemstvu. Ona je izvanrednobogata. Kozmopolit.

Poirot kimnu glavom. Čuo je i ranije za princezu Dragomirov.

-To je važna osoba - reče g. Bouc. -Ružna kao grijeh, ali ne i zapažena. Slažete li se?

Poirot se slagao.

Za jednim drugim velikim stolom sjedila je Mary Debenham s još dvjema ženama. Jedna od njih bila je visoka, srednjih godina, u bluzi od pleda i suknji od tvida. Imala je gustu blijedo-žutu kosu, neprikladno skupljenu u veliku punđu. Nosila je naočale, a lice, simpatično i pomalo nalik na ovcu, bilo joj je duguljasto i blago. Slušala je treću ženu, krupnu stariju gospođu ugodna lica, koja je govorila polagano, jasno, jednolično, bez ikakva predaha.

- ... i tako je moja kćerka rekla: »Pa,« reče ona, »ne možeš ti tek tako primjenjivati američke metode u ovoj zemlji. Ovom narodu ovdje svojstveno je da bude trom«,

rekla je. »Oni jednostavno nisu radini.« Ali vi biste ipak bili iznenađeni da vidite što li sve naš koledž tamo stvara. Imamo dobru ekipu nastavnika. Ja mislim da nema ništa do školstva! Moramo se držati naših zapadnjačkih ideala i priučiti Istok na to da ih priznaje. Moja kći veli...

Vlak je ušao u tunel. Mirni jednolični glas bio je nadglasan.

Za susjednim malim stolom sjedio je pukovnik Arbuthnot - sam. Pogled mu je" počivao na potiljku Mary Debenham. Nisu sjedili zajedno. A to se lako moglo udesiti. Zašto?

Možda je, mislio je Poirot, Mary Debenham oklijevala. Guvernante nauče da budu oprezne. Važna je vanjština. Djevojka koja sama zarađuje mora biti diskretna.

Pogled mu prijeđe na drugu stranu vagona. Sasvim na kraju, tik do zida, sjedila je žena srednjih godina, odjevena u crno, široka bezizražajna lica. Njemica ili Skandinavka, pomislio je. Vjerojatno nekakva Njemica sobarica.

Iza nje sjedilo je dvoje ljudi. Bili su nagnuti naprijed i živo razgovarali, čovjek je nosio englesko odijelo od mekog tvida - ali nije bio Englez. Premda je Poirot mogao vidjeti samo njegov potiljak, oblik potiljka i položaj ramena odavali su ga. Jak, dobro građen čovjek. Nenadano je okrenuo glavu, te Poirot ugleda njegov profil. Vrlo lijep čovjek tridesetih godina, velikih svijetlih brkova.

Žena sučelice njemu bila je prava djevojka, reklo bi se dvadesetih godina. Tijesno pripijen crni kaputić i suknja, bijela satenska bluza, mali ukusni crni tok, nakrivljen pomodno i drsko. Imala je divno lice strankinje, snježno bijelu put, velike smeđe oči, poput uglja crnu kosu. Pušila je na dug cigarluk. Na njezinim njegovanim rukama nokti su bili tamnocrveni. Nosila je veliki smaragd optočen platinom. U njezinu pogledu i glasu bilo je koketerije.

-Elle est jolie -et chic - promrmljao je Poirot. - Muž i žena, zar ne?

G. Bouc potvrdi.

-Mađarsko poslanstvo, čini mi se - reče.- Lijep par.

Ostala su još samo dva putnika - Poirotov suputnik MacQueen i njegov poslodavac Ratchett. Potonji je sjedio licem prema Poirotu, i Poirot je po drugi put proučavao to nesimpatično lice, primjećujući lažnu dobrohotnost obrva i male, okrutne oči.

G. Bouc je nedvojbeno zamijetio promjenu u izrazu lica svojeg prijatelja.

-Gledate li svoju divlju zvijer? - upitao je.Poirot kimnu.

Kad je poslužena kava, g. Bouc ustane. Budući da je počeo prije Poirota, prije je i završio.

-Vraćam se u kupe - reče. - Dođite brzoda razgovaramo.

-Vrlo rado.

Poirot je pijuckao kavu i naručio liker. Poslužitelj je išao od stola do stola naplaćujući račune. Povišen glas postarije Amerikanke bio je rezak i turoban.

Moja kći mi je rekla: »Uzmi bonove zahranu i nećeš imati nikakvih briga.« Ali, eto,nije tako. čini se da im se mora dati 10 % kao napojnica, a onda, tu je još i ta boca mineralne vode - i to neke čudne vode. Nisu imali nievian, ni vichy, što mi je jako čudno.

To jest, oni, kako se kaže, moraju služitimineralnu vodu zemlje u kojoj se nalazimo - objašnjavala je gospođa koja je nalikovala ovci.

Dobro, ali to me ipak čudi - s gađenjemje pogledala na hrpu sitniša pred sobom. - Pogledajte kakvo mi je to čudo dao. Dinari ili takonešto. Izgleda kao hrpa smeća. Moja je kćerka kazala...

Mary Debenham je odgurnula stolicu i otišla, naklonivši se svojim suputnicama. Pukovnik Arbuthnot ustade i pođe za njom. Pokupivši prezreni novac, Amerikanka se povede za drugima u pratnji gospođe slične ovci. Mađari su već bili otišli. Vagon-restoran bio je prazan. U njemu su ostali još samo Poirot, Ratchett i MacQueen.

Ratchett je govorio sa svojim pratiocem, koji ustade i ode iz kola. Zatim se digao i on, ali mjesto da pođe za MacQueenom, nenadano sjede na sjedalo nasuprot Poirotu.

-Imate li vatre? - reče. Glas mu je bioblag, malko nazalan. - Zovem se Ratchett.

Poirot se lako nakloni. Gurnuo je ruku u džep i izvadio kutiju šibica. Pružio ju je čovjeku, ovaj je uze, ali ne zapali.

-Mislim - nastavi on - da imam čast razgovarati s gospodinom Herculeom Poirotom. Jeli tako?

Poirot se ponovno nakloni.

-Dobro ste obaviješteni, monsieur.

Detektiv je bio svjestan tih čudnih pronicavih očiju koje su ga ispitivale prije nego što je onaj opet progovorio.

-U mojoj domovini - kazao je - smjestase prelazi na stvar. Gospodine Poirot, želio bih da preuzmete za mene jedan posao.

Obrve Herculea Poirota malo su se podigle.

Moja klijentela, monsieur, sada je ograničena. Preuzimam vrlo malo slučajeva.

Pa, naravno, razumijem. Ali ovdje se, g. Poirot, radi o velikom novcu - on to ponovisvojim blagim, uvjerljivim glasom: - O velikom novcu!

Hercule Poirot šutio je nekoliko trenutaka a onda reče:

Što biste vi to željeli da napravim za vas, gospodine ... hm ... Ratchett?

G. Poirot, ja sam bogat čovjek, vrlo bogat. Takvi ljudi imaju neprijatelja. Ja imam jednog neprijatelja.

Samo jednog neprijatelja?

Što hoćete time reći? - upita Ratchett oštro.

Monsieur, iz iskustva znam da čovjek takva položaja nema tek jednog neprijatelja.

Kao da je Ratchettu nakon Poirotova odgovora laknulo. On brzo reče:

-No da. Cijenim takvo mišljenje. Neprijatelj ili neprijatelji, nije važno. Ono što je važno, to je moja sigurnost.

Sigurnost?

Moj je život ugrožen, g. Poirot. Sad, ja sam čovjek koji se dosta dobro zna brinuti sam o sebi. - Iz kaputa na trenutak pokaže mali automatski pištolj. Nastavio je ukočeno. - Mislim da nisam od onih koje se može uhvatiti naspavanju. Ali kako ja gledam na to, bolje se i dvostruko osigurati. Držim da ste upravo vi čovjek za moj novac, gospodine Poirot. I zapamtite, velik novac.

Poirot ga je nekoliko trenutaka zamišljeno promatrao. Lice mu je bilo posve bezizražajno. Onaj drugi nije mogao niti nazrijeti kakve mu misli promiču glavom.

-Žalim, monsieur - rekao je najzad. -Ne mogu vas zadovoljiti.

Ovaj ga oštro pogleda.

-Recite, koliko tražite? - reče. Poirot je otresao glavom.

-Vi ne razumijete, monsieur. Imao sam puno sreće u svojoj profesiji. Zaradio sam dovoljno novaca da udovoljim i svojim potrebama

1svojim hirovima. Sada prihvaćam samo oneslučajeve koji me zanimaju.

Imate vrlo dobre živce - reče Ratchett.- Hoće li vas 20.000 dolara dovesti u napast?

Neće.

Ako pokušavate iznuditi više, neće vam uspjeti. Znam ja koliko što za me vrijedi.

I ja, gospodine Ratchett.

-Što vam se ne sviđa u mojem prijedlogu? Poirot je ustao.

-Oprostite što ću biti otvoren - ne sviđami se vaše lice, gospodine Ratchett - reče.

I s tim napusti vagon-restoran.

4. poglavlje

KRIK U NOĆI

»Simplon Orijent ekspres« stigao je u Beograd iste večeri u tri četvrt devet. Budući da vlak nije trebao krenuti do četvrt deset, Poirot je sišao na peron. Ali se tamo nije dugo zadržao. Hladnoća je bila strašna, i premda je sam peron bio natkrit, vani je padao gust snijeg. Vratio se u kupe. Sprovodnik koji je stajao na peronu, tapčući nogama i mašući rukama da se ugrije, oslovi ga:

Vaša prtljaga je preseljena, monsieur, ukupe br. I, kupe gospodina Bouca.

A gdje je onda g. Bouc?

On se premjestio u vagon iz Atene koji je upravo prikopčan.

Poirot pođe u potragu za prijateljem. G. Bouc je odbio sve njegove prosvjede.

-Ništa to nije. Ništa. Mnogo je zgodnije ovako. Vi idete sve do Engleske, pa je prema tome bolje da ostanete u direktnim kolima za Calais. Meni je vrlo dobro i ovdje. Vrlo je mirno. Kola su prazna. Samo smo ja i jedan mali grčkiliječnik u njima. Ah! Prijatelju moj, kakva noć! Kažu da ovdje godinama nije bilo toliko snijega. Nadajmo se da nas neće zamesti. Time, mogu vam reći, nisam baš oduševljen.

Točno u 9,15 vlak je krenuo s kolodvora, a nedugo zatim ustade Poirot zažaljčivši svom prijatelju laku noć i pođe niz hodnik natrag u svoj vagon, koji je bio sasvim sprijeda, tik do vagon-restorana.

Ovoga, drugog dana puta, ograde su se rušile. Pukovnik Arbuthnot stajao je na vratima svoga kupea razgovarajući s MacQueenom.

Spazivši Poirota, MacQueen prekide u pol riječi ono što je pripovijedao. Kao da je bio vrlo iznenađen.

Pa - uzviknuo je - ja sam mislio da ste nas napustili. Rekli ste da silazite u Beogradu.

Krivo ste me razumjeli - reče Poirot smiješeći se. - Sjećam se da je vlak kretao iz Istanbula upravo kad smo o tome razgovarali.

Ali, čovječe, vaša prtljaga je nestala.

Prebačena je u drugi kupe, to je sve.

Ah, tako.

On nastavi razgovor s Arbuthnotom, a Poirot produži niz hodnik.

Dvoja vrata od njegova kupea stajala je postarija Amerikanka, gospođa Hubbard, razgovarajući s onom gospođom koja je nalikovala na ovcu, a koja je bila Šveđanka. Gospođa Hubbard nudila joj je nekakav časopis.

Ne, samo uzmite to, draga moja - rekla je. - Imam dovoljno drugih stvari za čitanje. Oh, nije li hladnoća nešto grozno? - prijateljski je kimnula glavom prema Poirotu.

Jako ste ljubazni - kazala je Šveđanka.

Ali, molim vas. Nadam se da ćete dobrospavati i da će vam do jutra glavobolja proći.

To je samo zbog hladnoće. Sad ću si skuhati šalicu čaja.

-Imate li aspirina? Jeste li zbilja sigurni? Ja ih imam i previše. Pa, dobro, onda laku noć, draga moja.

Kad je Šveđanka otišla, gđa Hubbard se brbljavo okrete Poirotu.

-Jadno stvorenje. Ona je Šveđanka. Koliko mogu shvatiti, neka vrst misionarke učiteljice. Zgodna osoba, ali ne govori dobro engleski. Bila je jako zainteresirana za ono što sam joj pričala o svojoj kćerci.

Poirot je dosad saznao sve o kćerci gđe Hubbard. Svatko tko je u vlaku razumio engleski znao je sve. Kako ona i njezin muž pripadaju osoblju velikog američkog koledža u Smirni i kako je ovo za gđu Hubbard bilo prvo putovanje na istok, te što ona misli o Turcima i njihovoj nemarnosti i o stanju njihovih cesta.

Vrata do njih su se otvorila, i mršavi, blijedi sluga istupi. Unutra Poirot na tren ugleda g. Ratchetta kako sjedi u krevetu. On je primijetio Poirota te mu se lice promijenilo, smrknuvši se od ljutnje. Zatim se vrata zatvoriše.

Gospođa Hubbard povuče Poirota malko na stranu.

-Znate, ja se strašno bojim onog čovjeka. Oh, ne sobara, onog drugog, njegovog gospodara. Kakva li gospodara! Nešto nije u redu stim čovjekom. Moja kćerka uvijek kaže da sam vrlo intuitivna. »Kada mama ima neki predosjećaj, onda je sto posto u pravu«, tako govorimo ja kćerka. A meni se nešto ne sviđa na tom čovjeku. On je vrata do mene, a to mi se nimalone dopada. Sinoć sam stavila svoju putnu torbuna vrata koja povezuju naša dva kupea. Učinilo mi se kao da iskušava kvaku. Znate, uopće sene bih iznenadila kad bi se ustanovilo da je on neki ubojica, ili jedan od onih koji operiraju po vlakovima, a o kojima se dosta piše po novinama. Možda sam luckasta, ali tako je to. Strašno se bojim tog čovjeka! Kćerka mi je rekla da ću ugodno putovati, ali ja se ipak ne osjećam najsretnije. Možda je to i šašavo, ali čini mi se da bi se svašta moglo desiti. Sve je moguće. I kako samo onaj zgodni mladić može podnijeti da mu bude tajnik, to ne mogu dokučiti!

Pukovnik Arbuthnot i MacQueen prilazili su im niz hodnik.

-Uđite u moj kupe - govorio je Mac-Queen. - Još nije raspoređeno za spavanje. Eto, ono što bih ja htio dokučiti u vezi s vašom politikom u Indiji jest...

Ljudi su ih mimoišli i promakli hodnikom u MacQueenov kupe.

Gospođa Hubbard zaželjela je Poirotu laku noć.

Mislim da ću ravno u krevet da čitam -reče. - Laku noć.

Laku noć, madame.

Poirot uniđe u svoj kupe, koji se nalazio tik do Ratchettova. Svukao se i legao u krevet, čitao otprilike pola sata, a zatim ugasio svjetlo.

Nekoliko sati kasnije probudio se, prenuvši se naglo. Znao je što ga je probudilo - glasno stenjanje, malne krik, tu negdje u neposrednoj blizini. U istom trenutku začu se oštar zvuk zvona.

Poirot sjedne i upali lampu. Primijetio je da vlak stoji, vjerojatno neka stanica.

Taj krik ga je zaprepastio. Sjetio se da je Ratchett u susjednom kupeu. Ustao je i otvorio vrata upravo u trenutku kad je sprovodnik spavaćih kola projurio kroz hodnik i zakucao na Ratchettova vrata. Poirot je malko odškrinuo vrata i promatrao. Sprovodnik je pokucao i drugi put. Jedno je zvonce zazvonilo, i svjetlo se pojavi iznad drugih vrata, niže u hodniku. Sprovodnik pogleda preko ramena.

U istom trenutku glas iz susjednog kupea viknu:

Çe n'est rien. Je me suis trompe.

Bien, monsieur. - Sprovodnik otrçi dalje na vrata iznad kojih se pojavilo svjetlo.

Poirot se vrati u krevet, umiren, pa ugasi lampu. Pogleda na sat. Bilo je točno 23 minute do jedan.

5. poglavlje

ZLOČIN

Nije mogao više zaspati. Prije svega, nedostajalo mu je kretanje vlaka. Ako je to vani bila neka stanica, bilo je neobično tiho. Nasuprot tome zvukovi u vlaku kao da su bili neprirodno glasni, čuo je kako se iza susjednih vrata kreće Ratchett - skljojcaj kada je spustio umivaonik, zvuk odvrnute slavine, pljuskanje, a zatim je opet škljocnulo kad je zatvarao umivaonik. Hodnikom su se čuli nečiji koraci, teški koraci nekoga u papučama.

Hercule Poirot ležao je budan, buljeći u strop. Zašto je ta stanica tako tiha? Grlo mu se osušilo. Zaboravio je zatražiti svoju uobičajenu bocu mineralne vode. Ponovno je pogledao na sat. Jedva je prošlo četvrt dva. Pozvonit će sprovodniku i zatražiti mineralnu vodu. Prst mu pođe prema zvonu, ali se zaustavi jer se u tišini začula neka zvonjava, čovjek nije mogao odgovoriti na sve pozive odjednom.

Čin ... čin ... čin ...

Neprestano je zvonilo. Gdje je čovjek? Netko je postajao nestrpljiv.

Čin...

Tko god to bio, legao je na zvono.

Iznenada užurbani koraci odjeknuše hodnikom: čovjek je dolazio. Zakucao je na neka vrata nedaleko od Poirotovih.

Zatim su se začuli glasovi - sprovodnikov popustljiv i pun isprika, i ženski glas energičan i brbljav.

Gospođa Hubbard!

Poirot se nasmiješi u sebi.

Rječkanje - ako je to uopće bilo - potrajalo je neko vrijeme. Omjer mu je bio 90 % gospođe Hubbard prema 10 % sprovodnikova umirivanja. Napokon je stvar, čini se, izglađena. Poirot je razgovijetno čuo:

-Bonne nuit, madame - i zatvaranje vrata. Njegov prst pritisnu zvonce.

Sprovodnik je smjesta stigao. Izgledao je ljuto i zabrinuto.

-De l'eau minerale, s'il vous plait.

Bien, monsieur. - Možda ga je svjetlucaje u Poirotovu oku navelo da se povjeri.

La dame Americaine ...

-Da? Otro je čelo.

Zamislite što sam s njom doživio! Onatvrđi, uporno tvrdi, da se neki čovjek nalazi u njezinu kupeu! Zamislite, monsieur. U ovolikom prostoru - pokaže rukom - gdje bi se mogao sakriti? Raspravljao sam s njom. Kazao sam daje to nemoguće. Ona i dalje uporno inzistira. Probudila se, a čovjek je bio unutra. A kako je, pitao sam, izašao i za sobom zakračunao vrata? Ali njoj se ništa ne može dokazati. Kao da nasveć ionako nema što zabrinjavati. Ovaj snijeg ...

Snijeg?

Pa da, monsieur. Gospodin nije primijetio? Vlak stoji. Upali smo u snježni nanos. Bogzna koliko ćemo ovdje ostati. Sjećam se da smo jednom bili zameteni punih sedam dana.

Gdje smo?

Između Vinkovaca i Broda.

La, la - Poirot će uznemireno,čovjek ode i vrati se s vodom.

Bon soir, monsieur.

Poirot popi čašu vode i smjesti se za spavanje.

Upravo je bio zadrijemao, kad ga opet nešto probudi. Ovaj put kao da je nešto teško palo i muklo udarilo o vrata.

On Ćipnu, otvori vrata i proviri. Ništa. Ali s njegove desne strane, nešto niže, hodnikom je odlazila neka žena ogrnuta crvenim kimonom. Na drugom kraju, sjedeći na svom malom sjedalu, sprovodnik je na velike komade papira upisivao neke brojke. Sve je bilo mirno kao na groblju.

-Očito imam slabe živce - reče Poirot iponovno leže. U krevetu je ovaj put spavao svedo jutra.

Kad se probudio, vlak je još uvijek stajao. Podigao je zastor i pogledao van. Veliki zapaši snijega okruživali su vlak.

Pogledao je na sat i vidio da je prošlo devet.

U tri četvrt deset, uredan i pomalo kicoš kao obično, pođe u vagon-restoran, odakle se čuo čitav zbor jadikovki.

Sve ograde koje su još mogle postojati između putnika sada su bile potpuno srušene. Svi su bili ujedinjeni zajedničkom nesrećom. Gospođa Hubbard kukala je najglasnije.

-Kćerka mi je rekla da će to biti najjednostavniji put na svijetu. Samo sjednem na vlaki ravno u Pariz. A sada, eto, možemo danima idanima ostati ovdje - jadikovala je.

A brod mi odlazi preksutra. Kako da ga stignem? Ne mogu čak niti brzojaviti da odgađam putovanje. Previše sam bijesna i da govorim o tome. Talijan je rekao da ima hitan posao u Milanu. Krupni Amerikanac dodao je da je to jako neugodno i umirujući izrazi nadu da će vlak možda nadoknaditi izgubljeno vrijeme.

Moja sestra - njezin djeca čeka me - rekla je Šveđanka i zaplakala.

- Ne mogu javiti ništa njima. Što misliti oni? Reći, loše stvari dogoditi se meni.

Koliko ćemo se ovdje zadržati? - upitala je Mary Debenham. - Znate li tko?

Glas joj je bio nestrpljiv, ali je Poirot primijetio da u njemu nije bilo ni traga one gotovo grozničave nestrpljivosti koja se očitovala za vrijeme zastoja »Taurus ekspresa«.

Gospođa Hubbard produži.

-Nitko živ ništa ne zna o ovom vlaku. I nitko ništa ne pokušava poduzeti. Samo grupa beskorisnih stranaca. Da se ovo bar zbiva kod nas, našao bi se netko tko bi barem pokušao nešto učiniti.

Arbuthnot se okrenuo Poirotu i oslovio ga na ispravnom francuskom jeziku s britanskim naglaskom.

-Vous êtes un directeur de la ligne, je crois, monsieur. Vous pouvez nous dire ...

Smiješeći se, Poirot ga ispravi.

Ne, ne - reče na engleskom - nisam to ja. Zamijenili ste me s mojim prijateljemg. Boucom.

Oh! Oprostite.

Molim. To je posve prirodno. Ja sam sada u kupeu u kojem se on ranije nalazio.

G. Bouca nije bilo u vagon-restoranu. Poirot se osvrnuo da vidi tko je još odsutan.

Nedostajali su princeza Dragomirov i mađarski bračni par. Nije bilo ni Ratchetta, njegova sobara i Njemice sobarice.

Švedanka je brisala oči.

-Luda sam - rekla je. - Plačem poput beba. Sve je u redu što desi se.

Takav kršćanski duh, naravno, nije mogao zavladatai ljudima.

Sve je to krasno - reče MacQueen uznemireno. - Ali mi se možemo ovdje zadržati danima.

U kojoj smo mi to uopće zemlji? - upitala je gđa Hubbard plačljivo.

Kad joj je rečeno da je to Jugoslavija, ona prozbori:

Oh! Pa mi smo na Balkanu. Što se drugo može i očekivati?

Vi ste jedini strpljivi, mademoiselle -reče Poirot gđici Debenham.

Ona malko slegne ramenima.

A što da se radi?

Vi ste filozof, mademoiselle.

To podrazumijeva nepristranost. Mislim da je moj stav prije sebičan. Navikla sam da se klonim jalovih uzbuđenja.

Nije ga čak niti gledala. Njezin je pogled prošao pokraj njega, kroz prozor, tamo gdje je snijeg ležao u velikim nanosima.

Vi ste čvrst karakter, mademoiselle -rekao je Poirot blago. - Vi ste, čini mi se, najsnažniji karakter među nama.

Oh, ne. Stvarno ne. Znam jednog mnogo, mnogo jačeg no što sam ja.

A to je ...?

Kao da se iznenada osvijestila i spoznala da razgovara s nepoznatim čovjekom i strancem s kojim je do jutros izmijenila tek nekoliko rečenica.

Nasmijala se pristojnim, ali odbojnim smijehom.

-Eno... na primjer ona stara gospođa! Vjerojatno ste je već primijetili. Vrlo ružna stara gospođa, ali dosta privlačna. Ona treba samo podići mali prst i nešto zatražiti učtivim glasom, pa se cijeli vlak uzmuva.

-Uzmuva se i za mog prijatelja g. Bouca -reče Poirot. - Ali to je zato što je on jedan od direktora poduzeća, a ne zato što bi imao despotski karakter.

Mary Debenham se nasmiješila.

Jutro je prolazilo. Nekoliko ljudi, a među njima i Poirot, ostalo je u vagon-restoranu. Na tren se osjetio zajednički život koji je pomagao da se skrati vrijeme. Poirot je čuo što šta o kćerci gđe Hubbard, a doznao je i za životne navike pok. gospodina Hubbarda, sve od njegova jutarnjeg ustajanja i doručka s kašom od pahuljica, pa do konačnog počinka uvečer u papučama za spavanje, koje mu je gđa Hubbard običavala osobno isplesti.

Upravo kada je slušao zbrčkanu švedankinu priču o misionarskim ciljevima, ušao je jedan sprovodnik spavaćih kola i stao uz njega.

Pardon, monsieur.

Da?

G. Bouc vas pozdravlja i radovao bi se kad biste bili tako ljubazni da svratite do njega nanekoliko trenutaka.

Poirot ustade, ispriča se Švedanki i ode za čovjekom.

Nije to bio njegov sprovodnik, nego nekakav krupan plav čovjek.

Slijedio ga je u drugi vagon. Vodič je zakucao na jedna vrata pa se uklonio da propusti Pirota.

To nije bio Boucov kupe. Bio je to odjeljak drugog razreda, a izabrali su ga vjerojatno stoga što je bio malo većih dimenzija. Unatoč tome, doimao se prenatrpano.

G. Bouc je sjedio na malom sjedalu u suprotnom uglu. U kutu do prozora, sučelice njemu, sjedio je mali crni čovjek, koji je gledao van. Stojeći uspravno i tako

sprečavajući Poirota da uđe dublje, bio je tu i jedan krupan čovjek u plavoj uniformi (vlakovođa) i Poirotov sprovodnik spavaćih kola.

-Ah, dobri moj prijatelju! - uzviknuo jeg. Bouc. - Uđite. Trebamo vas.

Mali čovjek kraj prozora pomače se na sjedalu, Poirot se provuče pokraj one dvojice i sjedne nasuprot svom prijatelju.

Izraz Boucova lica nalagao mu je, kako bi se on sam izrazio, da napeto misli. Bilo je jasno da se dogodilo nešto neobično.

Što se zbilo? - upitao se.

To je zbilja dobro pitanje. Prvo ovaj snijeg ... ovaj zastoje. A sada...

On zastade, a nekakav prigušeni uzdah ote se sprovodniku spavaćih kola.

A što sad?

A sad, jedan putnik leži mrtav na svom ležaju... proboden.

Gospodin Bouc govorio je s nekim tihim očajem.

Jedan putnik? Koji putnik?

Jedan Amerikanac. Čovjek koji se zove...koji se zove... - pogledao je u neke bilješkepred sobom - Ratchett... tako je... Ratchett.

-Da, monsieur - s mukom protisne sprovodnih.

Poirot ga pogleda. Bio je bijel poput krede.

-Bolje da dopustite ovom čovjeku da sjedne-reče. - Mogao bi se inače onesvijestiti.Vlakovođa se malo pomakao, a sprovodnik utonu u kut i sakri lice rukama.

Brrr! - promrmlja Poirot. - Ovo je ozbiljno.

Jasno da je ozbiljno. Počnimo s ubojstvom,koje je samo po sebi prvorazredna nesreća. Aline samo to, okolnosti su neobične. Eto, ne možemo se odavde maknuti.

Možemo ovdje ostati satima ... i ne samo satima ... danima! Druga okolnost: prolazeći većinom zemalja, u vlaku imamo domaću policiju. Ali u Jugoslaviji ne. Shvaćate li?

To je vrlo težak položaj - reče Poirot.

Ono gore tek dolazi. Doktor Constantine...zaboravio sam da vas nisam niti upoznao...dr Constantine, gospodin Poirot.

Mali se crnopusi čovjek nakloni, a Poirot uzvрати.

Dr Constantine smatra da je smrt nastupila oko jedan sat iza ponoći.

Teško je biti precizan u takvim slučajevima - rekao je liječnik - ali mislim da sigurnomogu reći kako je smrt nastupila između ponoćii dva sata ujutro.

Kada je taj g. Ratchett posljednji put viđen živ? - pitao je Poirot.

Zna se da je bio živ dvadesetak minutaprije jedan, kad je razgovarao sa sprovodnikom-reče g. Bouc.

-To je točno - reče Poirot. - I sam samčuo što se zbivalo. Je li to zadnje što je poznato?

-Da.

Poirot se okrene liječniku, koji nastavi:

Prozor u kupeu g. Ratchetta nađen je širomotvoren, što nas navodi na zaključak da je ubojica pobjegao tim putem. Ali po mojem mišljenjutaj je otvoreni prozor varka. Svatko tko bi izašao tim putem ostavio bi jasne tragove u snijegu. A nikakvih tragova nije bilo.

Zločin je otkriven - kada? - upitao jePoirot.

Michell!

Sprovodnik spavaćih kola se uspravi. Lice mu je još bilo blijedo i uplašeno.

-Ispričajte ovom gospodinu točno što se zbilo - naredio je g. Bouc.

Sprovodnik je pričao nekako isprekidano.

Sobar ovog g. Ratchetta nekoliko je puta jutros kucao na vrata. Nije bilo odgovora. Ondaje, prije pola sata, naišao poslužitelj iz vagon-restorana. Želio je znati hoće li gospodin doručkovati. Bilo je jedanaest sati, razumijete.

Otvorio sam mu vrata svojim ključem. Alipostoji i lanac, a on je bio pričvršćen. Nema odgovora, a unutra je sve tiho i hladno - vrlo hladno! Prozor otvoren, a snijeg pada unutra. Pomislio sam da je gospodinu možda pozlilo. Potražio sam vlakovođu. Rastrgali smo lanac i ušli. Bio je... ah! c'etait terrible!

Opet je zagnjurio lice u ruke.

-Vrata su bila zaključana i iznutra pričvršćena lancem - reče zamišljeno Poirot. - Nijeli bilo samoubojstvo... ha?

Liječnik, Grk, posprdno se nasmijao.

-Da li samoubojica zadaje sebi deset-dvanaest-petnaest uboda? - upita.

Poirotove se oči razrogačiše.

To je velika okrutnost - rekao je.

To je neka žena - reče vlakovođa, progovorivši po prvi put. - Možete biti sigurni da jeto bila žena. Samo bi žena mogla tako ubadati.

Dr Constantine je zamišljeno iskrivio lice.

Morala bi to biti vrlo snažna žena - rekao je. - Ne želim govoriti o tehničkoj strani, to samo zbunjuje, ali vas uvjeravam da su jedan ili dva udarca zadana takvom snagom da su prodrli kroz čvrst sloj kostiju i mišića.

To, razumije se, nije bio znanstveni zločin - reče Poirot.

Bio je vrlo nenaučan - kazao je dr Constantine. - Udarci kao da su zadani nasumce ibez cilja. Neki su jednostavno skliznuli a da nisugotovo ništa ozlijedili, kao da je netko zažmirio, a onda u bjesnilu naslijepo udarao i udarao.

C'est une femme - oglasio se opet vlakovođa. - žene su takve. Kada su razjarene, postaju vrlo snažne. - Kimnuo je glavom takomudro da su svi posumnjali kako on to govori iz vlastita iskustva.

Ja imam možda nešto pridodati vašim spoznajama - rekao je Poirot. - G. Eatchett jejučer razgovarao sa mnom. Ispričao mi je, akosam ga dobro shvatio, da se nalazi u smrtnojopasnosti.

»Ucmekan«, to je američki izraz, zar ne? -reče g. Bouc. - Onda to nije žena. Radi se o nekakvom gangsteru ili revolverašu.

Vlakovođa je bio žalostan što je njegova teorija propala.

-Ako je tako - reče Poirot - onda kao daje sve izvedeno jako amaterski.

Ton mu je odavao profesionalno nezadovoljstvo.

-U vlaku je jedan krupni Amerikanac - nastavi g. Bouc, slijedeći svoju misao. - To ječovjek jednostavna izgleda u groznom odijelu.Neprekidno žvače gumu, što se, smatram, ne radi u dobrom društvu. Vi znate na koga mislim?

Sprovodnik spavaćih kola, kojem se bio obratio, kimnu glavom.

Oui, monsieur, to je br. 16. Ali on to nije mogao biti. Vidio bih ga da je ulazio ili izlazio iz kupea.

Niste morali, niste morali. Ali nećemo se sa da uplitati u to. Pitanje je što da sada činimo?- pogledao je u Pirota.

I Poirot mu uzvрати pogled.

Dodite, prijatelju - reče g. Bouc. - Vi shvaćate što ću vas zamoliti. Znam vaše sposobnosti. Preuzmite ovu istragu! Ne, ne odbijajte me.Znate, za nas je to vrlo ozbiljno - govorim u ime Međunarodne kompanije spavaćih kola. Kad stigne jugoslavenska policija, sve bi bilo mnogojednostavnije kad bismo im mogli pružiti rješenje. Inače će biti odugovlačenja, neugodnosti,milijun i jedna neprilika. Možda bude, tko zna,i ozbiljnih neugodnosti za nevine osobe. Umjestotoga, vi ćete riješiti zagonetku. Samo ćemo imreći: »Počinjeno je ubojstvo, ovo je zločinac!«

A pretpostavimo li da ja to ne riješim?

Ah! Mon cher - Boucov je glas postao izrazito laskav. - Poznat mi je vaš ugled. Znam ponešto i o vašim metodama. Ovo je idealan slučaj za vas. Da ispitajte pređašnji život svih ovih ljudi, otkrijete njihove bona fides - sve to iziskuje vremena i beskrajne neugodnosti. Ali nisam li ja često slušao od vas kako je čovjeku zarješavanje nekog slučaja dovoljno samo da se zavali u naslonjač i da razmišlja? Uradite to. Saslušajte putnike, pregledajte les, ispitajte kakvih sve rješenja može biti, a zatim - e pa, imam puno povjerenje u vas! Vjerujte da to nije nikakva isprazna pohvala. Zavalite se i razmišljajte, upotrijebite (kao što ste sami često govorili) male sive stanice svoga mozga i vi ćete stvar riješiti!

On se nagnu naprijed, gledajući odano u svoga prijatelja.

Vaša me vjera ganula, moj prijatelju - rekao je Poirot uzbuđeno. - Kao što ste rekli, ovo ne može biti težak slučaj. I ja sam prošle noći... ali nećemo o tome sada govoriti. Doista, ovaj me problem zanima. Nije tome ni pola sata što sam razmišljao kako nam predstoji mnogosati dosade, dok smo ovdje zameteni. A sada, eto preda mnom problema!

Znači da prihvaćate? - reče g. Bouc nestrpljivo.

C'est entendu. Povjerite mi taj slučaj.

Dobro, svi smo vam na raspolaganju.

Prije svega, želio bih nacrt vagona Istanbul-Calais s popisom putnika koji su zauzeli pojedine kupee. Također bih želio pogledati njihove pasoše i karte.

-Michel će vam to pribaviti. Sprovodnik spavaćih kola napusti kupee.

Kakvih još putnika ima u vlaku? - raspitivao se Poirot.

U ovom smo vagonu dr Constantine i jajedini putnici. U kolima iz Bukurešta nalazi se jedan šepavi stari gospodin. Sprovodnik ga vrlo dobro poznaje. Osim toga, ima još i običnih vagona, ali oni ne dolaze u obzir jer su sinoć odmah poslije večere bili zaključani. Ispred vagona »Istanbul-Calais« samo je vagon-restoran.

-Izgleda da onda ubojicu treba tražiti u vagonu Istanbul-Calais - Poirot se obrati doktoru. - To je ono na što ste vi aludirali, zar ne?

Grk je kimnuo glavom.

-Pola sata iza ponoći uletjeli smo u snježni nanos. Odonda nitko nije mogao napustiti vlak.

G. Bouc svečano izjavi:

-Ubojica je među nama... sada, u vlaku...

6. poglavlje

ŽENA?

-Prvo bih - rekao je Poirot - želio progovoriti riječ-dvije s mladim gospodinom Mac-Queenom. On bi nam mogao pružiti dragocjene informacije.

Svakako - reče g. Bouc.On se okrene vlakovođi.

Pozovite g. MacQueena da dođe ovamo.Vlakovođa izađe iz vagona.

Sprovodnik se vratio sa snopom pasoša i karata. G. Bouc ih preuze.

-Hvala, Michel. Mislim da bi sada bilo najbolje da se vratite na dužnost. Kasnije ćemo službeno uzeti vaš iskaz.

-Dobro, monsieur.Michel je otišao.

Nakon što porazgovaramo s mladim Mac-Queenom - reče Poirot - možda će monsieur le docteur poći sa mnom u vagon ubijenog.

Kako da ne!

Kad budemo tamo gotovi...

Ali u tom trenutku vratio se vlakovođa s Hectorom MacQueenom. G. Bouc se digao.

-Malo smo ovdje stiješnjeni - reče ljubazno. - Sjednite na moje mjesto, g. MacQueen. Gospodin Poirot će sjesti nasuprot.

Obratio se vlakovođi.

Uklonite sve ljude iz vagon-restorana - rekao je - da on bude na raspolaganju g. Poirotu. Tamo ćete saslušavati, zar ne?

Da, tamo bi to bilo najzgodnije- složio se Poirot.

MacQueen je stajao gledajući čas jednog, čas drugog, ne mogavši potpuno slijediti brzi razgovor na francuskom jeziku.

-Ou'est ce qu'il y a? - počeo on tegobno.- Pourquoi...?

Energičnom kretnjom Poirot ga pozva na sjedalo u uglu. On sjedne i počeo ponovno.

-Pourquoi...? - Zatim, pribravši se, prijeđe na svoj materinji jezik: - Što se to događau vlaku? Je li se što dogodilo?

Prelazio je pogledom s jednog čovjeka na drugog.

Poirot kimnu glavom.

-Točno. Nešto se dogodilo. Pripremite se za šok. Vaš je poslodavac, g. Ratchett, mrtav.

MacQueenova se usta skupiše i on zazviždi. Osim što su mu sive oči postale nešto svjetlije, nije bilo nikakvih drugih znakova šoka ili tuge.

Na kraju su ga ipak upecali - rekao je.

Što vi zapravo time hoćete reći, g. Mac-Queen?

MacQueen je oklijevao.

Pretpostavljate - rekao je Poirot - da je g. Ratchett ubijen?

A zar nije? - ovoga se puta MacQueen iznenadio. - Pa da - rekao je polako - upravo sam to i mislio. Hoćete reći da je umro na spavanju? Pa starac je bio tako žilav kao ... tako žilav...

Zastao je u nedostatku usporedbe.

-Ne, ne - reče Poirot. - Vaša pretpostavkabila je posve ispravna. Gospodin Ratchett je ubijen. Proboden. Volio bih znati zašto ste bili takosigurni da je riječ o ubojstvu, a ne samo o smrti.

MacQueen je oklijevao.

Ovo se mora razjasniti - rekao je. - Tkoste vi zapravo? Kome vi pripadate?

Ja zastupam Međunarodnu kompaniju spavaćih kola - zastade, a zatim doda: - Ja sam detektiv. Zovem se Hercule Poirot.

Ako je očekivao da će to ostaviti bilo kakav dojam, prevario se. MacQueen samo reče: - A tako? - očekujući da on nastavi.

Vama je to ime možda poznato.

Pa kao da sam ga već čuo, samo mislio samda je to ime nekakve damske krojačice.

Hercule Poirot ga pogleda s gađenjem.

Nevjerojatno! - reče.

Što je nevjerojatno?

Ništa. Nastavimo mi s ovom stvari. Hoćuda mi kažete, g. MacQueen, sve što znate o pokojniku. Vi niste s njim bili ni u kakvom srodstvu?

Ne. Ja sam ... ja sam bio njegov tajnik.

Koliko ste dugo bili u toj službi?

Nešto više od godinu dana.

Molim vas, recite mi sve što znate o njemu.

Eto, gospodina sam Ratchetta sreo prije godinu dana, kad sam bio u Perziji...

Poirot je upao.

Što ste tamo radili?

Došao sam bio iz New Yorka raspitujući se za jednu naftnu koncesiju. Ne vjerujem da bi vas potankosti u vezi s tim interesirale. Moj prijatelj ja prilično smo se gadno nasamarili u toj stvari. G. Ratchett je bio u istom hotelu. Upravo se bio posvadio sa svojim tajnikom. Ponudio je meni tu službu i ja sam je prihvatio. Bio sam bez posla i sretan što sam našao dobro plaćen posao.

A odonda?

Putovali smo okolo. G. Ratchett je želio vidjeti svijeta. Smetalo ga je što ne zna jezike. Više sam služio kao tumač nego kao tajnik. Bio je to ugodan život.

A sada mi ispričajte što više o svom poslodavcu.

Mladić je slegnuo ramenima. Izraz zbunjenosti preleti mu licem.

To nije tako lako.

Kako se on točno zvao?

Samuel Edward Ratchett.

Bio je američki građanin?

Da.

Iz kojeg je dijela Amerike potjecao?

Ne znam.

Dobro, recite mi onda ono što znate.

Prava istina je to, gospodine Poirot, da ja uopće ništa ne znam! G. Ratchett nikada nije govorio o sebi ni o svom životu u Americi.

Što mislite, zbog čega?

Ne znam. Zamišljao sam da se možda stidio svoga podrijetla. Tako je to kod nekih ljudi.

Da li vam se to činilo zadovoljavajućim rješenjem?

Iskreno rečeno, ne.

Ima li on kakvih rođaka?

-Nikad ih nije spominjao. Poirot je inzistirao.

Morali ste stvoriti nekakvu teoriju, g. Mac-Queen.

Istina je, jesam. U prvom redu, ne vjerujem da je Ratchett njegovo pravo ime. Mislim daje napustio Ameriku zauvijek da pobjegne nekome ili nečemu. Mislim da mu je to polazilo za rukom sve do prije nekoliko tjedana.

A tada?

Počeo je dobivati pisma, prijeteća pisma.

Jeste li ih vi vidjeli?

Da. Moja dužnost bila je da vodim briguo njegovu dopisivanju. Prvo pismo stiglo je prije petnaestak dana.

Jesu li ta pisma uništena?

Ne, mislim da ih još nekoliko imam u svojim fasciklima. Jedno je, znam, Eatchett poderaou bijesu. Hoćete li da vam ih donesem?

Ako biste bili tako dobri.

MacQueen ode iz kupea. Vratio se nakon nekoliko trenutaka i pred Poirota položio dva prilično prljava lista papira.

Prvo pismo glasilo je ovako:

»Mislio si da ćeš nas izigrati i pobjeći, zar ne? Ni za živu glavu. Krenuli smo date upecamo, Ratchett, i upecat ćemo te.«

Nije bilo potpisa.

Bez ikakva komentara, osim uzdignutih obrva, Poirot uze i drugo pismo.

»Dobit ćeš ti svoje, Ratchett. Uskoro. U pecat ćemo te, znaš li?«

Poirot odloži list.

-Stil je jednoličan - rekao je - jednoličniji od rukopisa.

MacQueen je buljio u njega.

-Vi to ne biste primijetili - reče Poirot ljubazno. - Tu se hoće oka naviknuta na takvestvari. Ovo pismo nije pisala jedna osoba, g. Mac-Queen. Dvije ili tri osobe pisale su ga, a svaka od njih napisala je samo po jedno slovo u pojedinim riječima. Slova su štampana. To mnogo otežava identificiranje rukopisa.

On je zastao, a zatim rekao:

Jeste li znali da se g. Ratchett obratio meni za pomoć?

Vama?

MacQueenov začuđeni glas govorio je Poirotu sasvim pouzdano da mladić o tome nije imao pojma. On kininu glavom.

-Da. Bio je uznemiren. Recite mi kako se ponašao kad je primio prvo pismo?

MacQueen je oklijevao.

-Teško je to reći. On ... on je prešao prekotoga sa sebi svojstvenim mirnim smijehom. Alinekako - lako se stresao - osjetio sam da semnogo toga zbiva ispod smirenosti.

Poirot kimnu. Zatim postavi jedno neočekivano pitanje.

-G. MacQueen, hoćete li mi reći sasvim pošteno kako ste zapravo gledali svoga poslodavca? Jeste li ga voljeli?

Hector MacQueen okolišao je trenutak-dva prije no što je odgovorio.

Ne - napokon je rekao - nisam.

Zašto?

Ne mogu to točno izraziti. Bio je uvijekna svoj način vrlo ljubazan - zastao je, pa rekao: - Reći ću vam istinu, g. Poirot. Nisam gavolio i nisam mu vjerovao. Bio je to, siguran sam,okrutan i opasan čovjek. Moram ipak priznati da nemam nikakva razloga kojim bih potkrijepiotakvo mišljenje.

Hvala vam, g. MacQueen. Još jedno pitanje: kada ste zadnji put vidjeli g. Ratchetta živog?

Sinoć oko ... - razmišljao je na trenutak- ... deset sati, mislim. Išao sam u njegov kupe da nešto pribilježim.

O čemu se radilo?

O nekim pločicama i antičkom posuđu koje je on kupio u Perziji. To što mu je isporučeno nije bilo to što je kupio. O tome se vodilo dugotrajno uvrjedljivo dopisivanje.

I tada je g. Ratchett posljednji put viđen živ?

Da, mislim.

Znate li kada je g. Ratchett primio posljednje prijeteće pismo?

Ujutro onog dana kad smo otputovali iz Carigrada.

Moram vas još nešto pitati, g. MacQueen: jeste li bili u dobrim odnosima sa svojim poslodavcem?

Mladić je naglo zatreptao očima.

Tu bih se ja trebao sav naježiti od glavedo pete. Ali ne! Ratchett i ja bili smo u savršeno dobrim odnosima.

Možda biste mi, g. MacQueen, mogli datisvoje ime, prezime i adresu u Americi.

MacQueen kaza svoje ime - Hector Willard MacQueen - i adresu u New Yorku. Poirot se zavalj u jastuke.

To je zasad sve, g. MacQueen - rekao je.- Vrlo biste me zadužili da stanovito vrijeme zadržite za sebe ovo o Ratchettovoj smrti.

Njegov sobar, Masterman, morat će to doznati.

On to već vjerojatno i zna - reče Poirot suho. - Ako je tako, pokušajte ga navesti da drži jezik za zubima.

To ne bi trebalo biti teško. On je Britanac, kako kaže, »gleda samo svoja posla«. Ima loše mišljenje o Amerikancima, a uopće nema nikakva mišljenja o drugim narodnostima.

Hvala vam, g. MacQueen.

Amerikanac napusti vagon.

Onda? - upitao je g. Bouc. - Vjerujete li onome što je ovaj mladić kazao?

Djeluje pošteno i otvoreno. Nije se pretvarao da ima nekih simpatija prema svom poslodavcu, što bi vjerojatno bio slučaj kad bi na ma kakav način bio upetljan. Istina je da mu g. Ratchett nije kazao da me pokušao pridobiti za nekeposlove i da sam ga odbio, ali ne smatram da jeto stvarno nekakva sumnjiva okolnost. Mislimda je g. Ratchett bio džentlmen koji je u svimprilikama o svojim poslovima šutio.

Prema tome, bar jednu osobu proglašavate nevinom u pogledu ovog zločina? - rekao je g. Bouc veselo.

Poirot ga prijekorno pogleda.

Ja, ja sumnjam u svakoga sve do posljednjeg trenutka - rekao je - ali svejedno moram priznati da ne mogu zamisliti ovog razboritogMacQueena kako gubi glavu i svoju žrtvu probada dvanaest ili četrnaest puta. To uopće nije u skladu s njegovom psihom.

Ne - zamišljeno će g. Bouc. - To je činčovjeka koji je gotovo poludio od mahnite mržnje, to prije upućuje na latinski temperament. Ili pak, kao što je naš prijatelj vlakovođa tvrdio, na neku ženu.

7. poglavlje

LES

U pratnji doktora Constantinea Poirot se uputio u susjedni vagon u kupe što ga je zauzimao ubijeni. Došao je sprovodnik i svojim im ključem otključao vrata.

Oba čovjeka uđoše. Poirot se radoznalo obrati svojem pratiocu.

Što je sve poremećeno u ovom kupeu?

Ništa nije dotaknuto. Pazio sam da pri pregledu ne pomaknem truplo.

Poirot kimnu. Ogledao se uokolo. Prva stvar koju je pojmio bila je oštra studen. Prozor je bio spušten do kraja, a zastor podignut.

-Brrr - promrmlja Poirot.

Njegov se pratilac nasmiješi suosjećajno.

-Nisam htio zatvoriti prozor. Poirot je pažljivo pregledao prozor.

-Imate pravo - potvrdio je. - Nitko ovuda nije izašao. Vjerojatno je otvoreni prozor trebao sugerirati tu mogućnost, ali, ako je tako, snijeg je osujetio ubojicu nakanu.

Pažljivo je pretražio prozorski okvir. Izvadio je malu kutiju iz džepa i puhnuo malo praška po okviru.

-Nema nikakvih otisaka prstiju - rekao je.- To znači da su izbrisani. Pa i da ih je bilo, oni bi nam malo pomogli. Bili bi to otisci g. Ratchetta, njegova sobara ili sprovodnika. Zločinci u današnje doba ne prave ovakve greške.

-A budući da je tome tako - dodao je veselo - mogli bismo baš i zatvoriti prozor. Tu jezbilja kao u frižideru!

Prešao je s riječi na djelo i istom nakon toga prvi put obratio pozornost na nepokretno tijelo u postelji.

Ratchett je ležao na leđima. Gornji dio pidžame, uprljan rdastim mrljama, bio je otkopčan i odgrnut.

-Morao sam, znate, utvrditi vrstu rana -objasnio je liječnik.

Poirot kimnu. Nagnuo se nad les. Napokon se uz malu grimasu ispravi.

To nije lijepo - rekao je. - Netko je ovdje morao stajati i ubadati ga udarac za udarcem.Koliko točno ima rana?

Računam dvanaest. Jedna ili dvije tako su lake da su praktički tek ogrebotine. S drugestrane, bar tri mogle bi uzrokovati smrt.

Nešto u liječnikovu glasu privuklo je Poirotovu pažnju. Pogledao ga je prodorno. Mali Grk stajao je piljeći u les, zbunjen i namršten.

Otkrili ste nešto neobično, zar ne? - upitao je on blago. - Recite, prijatelju. Ovdje vas nešto zbunjuje?

Imate pravo - priznao je liječnik.

A što to?

Vidite ove dvije rane, ovu i onu - pokazao je - duboke su, svaki je ubod morao povrijediti krvne sudove, pa ipak, rubovi ne zjape. Ne krvare, kao što bi se očekivalo.

Što će reći...?

... da je čovjek već bio mrtav, kratko vrijeme mrtav, kad je zadobio te udarce. Ali to je,svakako, besmisleno!

Tako izgleda - reče Poirot zamišljeno. -Jedino ako naš ubojica nije pomislio da nijedobro obavio svoj zadatak, pa se vratio da se osvjedoči; ali to je, očito, glupost! Ima li još nešto?

Pa samo još nešto.

A to je?

Vidite ovu ranu ovdje, ispod desne ruke,blizu desnog ramena. Uzmite moju olovku. Da libiste mogli zadati takav udarac?

Poirot podiže ruku.

Precisement - rekao je. - Shvaćam. Desnom, rukom to je izvanredno teško, gotovo nemoguće. U tom slučaju moralo bi se udariti izvrnutom rukom. Ali kad bi udarac bio zadan lijevom rukom...

Da, g. Poirot. Taj je udarac gotovo posve sigurno zadan lijevom rukom.

Pa bi, dakle, naš ubojica bio ljevak? Ne,to je mnogo teže nego što se čini, zar ne?

Kako vi kažete, g. Poirot. Neki od ovih drugih udaraca očito su zadani desnom rukom.

Znači dvojica. Opet se vraćamo na dvije osobe - promrmljao je detektiv. Onda nenadano zapita:

Je li bilo upaljeno električno svjetlo?

Teško je reći. Znae, sprovodnik ga svakog jutra isključuje oko deset sati.

Prekidači će nam to objasniti - reče Poirot.

Promotrio je prekidač gornjeg svjetla i po-teznu noćnu svjetiljku iznad kreveta. Gornje svjetlo bilo je ugašeno, ono drugo također.

-Eh, bien - zamišljeno će. - Ovdje imamo,kako bi to veliki Shakespeare rekao, hipotezu prvom i drugom ubojici. Prvi ubojica probo jesvoju žrtvu i napustio kupe ugasivši svjetlo.Drugi ubojica ušao je po mraku, nije vidio da je njegov ili njezin zadatak već obavljen te je barjoš dva puta ubo u les. Que pensez vous de ga?

-Sjajno - oduševljeno će mali liječnik.Poirotove su oči blistale.

Mislite? Drago mi je. Meni je to izgledalo pomalo besmisleno.

A kakvo se još objašnjenje može tu dati?

To se upravo i ja pitam. Nije li to neka podudarnost ili što drugo? Ima li kakvih nespojivosti koje bi upućivale na to da se radi o dvjema osobama?

Mislim da na to mogu potvrdno odgovoriti. Neki od ovih udaraca, kao što sam već rekao, ukazuju na neku slabost, pomanjkanje snage ili nedostatak odlučnosti. To su slabi, usputni udarci. Ali ovaj ovdje i onaj... - ponovno ih pokaza - za njih je potrebna velika snaga. Oni su probili mišiće.

Njih je, po vašem mišljenju, zadao muškarac?

Sasvim sigurno.

Nije li ih mogla zadati i žena?

Mogla je. Mlada, snažna, atletski razvijena žena, osobito ako je bila u afektu, ali to je pomoćem mišljenju vrlo nevjerojatno.

Poirot je trenutak-dva šutio.

Njegov ga sugovornik zapita zabrinuto:

Shvaćate li moje stanovište?

Savršeno - odgovorio je Poirot. - Stvar se počinje sama po sebi divno razjašnjavati! Ubojica je bio čovjek izvanredne snage, bio je slab, to je bila žena, ta osoba bila je dešnjak, ona je bila ljevak... Ah, c'est rigolo, tout ça! Iznenada se razgnjevio:

-A žrtva... kako se ona pri tom ponaša? Viče li? Opire li se? Da li se brani?

Podvukao je ruku pod jastuk i izvukao automatski pištolj koji mu je Ratchett jučer pokazao.

-Nabijen je, vidite - reče.

Pogledali su oko sebe. Ratchettovo odijelo vi-silo je na vješalici. Na stoliću, koji je zapravo bio poklopac umivaonika, nalazili su se različiti predmeti: umjetno zubalo i čaša vode, još jedna čaša - prazna, boca mineralne vode, jedna pljoska i pepeljara, u kojoj su bili opušak cigare i nekoliko spaljenih komadića papira. Uz to i dvije upotrijebljene šibice.

Doktor podiže praznu čašu i omiriše je.

Evo objašnjenja za žrtvinu pasivnost - izjavio je mirno.

Omamljen?

Da.

Poirot kimnu. Uzeo je obje šibice i pomno ih ispita.

Imate li već rješenje? - upita doktoržustro.

Ove dvije šibice različita su oblika - rekao je Poirot. - Jedna je plosnatija od druge. Vidite li?

To su šibice koje se kupuju u vlaku - rečeliječnik - u papirnoj ambalaži.

Poirot je opipao po džepovima Ratchettove odjeće. Onda je izvukao kutiju šibica. Pažljivo je uspoređivao.

-Obliku šibicu zapalio je g. Ratchett - rekao je. - Pogledajmo je li imao i ovu plosnatiju vrstu.

Ali daljnjom pretragom ustanovljeno je da više nikakvih drugih šibica nije bilo.

Poirotove oči bludjele su po kupeu. Bile su žive i oštre poput ptičjih. Kao da ništa ne može umaći njihovoj pronicljivosti.

S tihim usklikom saže se i podiže nešto s poda.

Bila je to vrlo lijepa četvorinica od batista. U uglu joj je bio izvezen monogram - H.

Ženski rupčić - rekao je liječnik. - Vla-kovođa je imao pravo. U ovo je upetljana neka žena.

I ona vrlo zgodno za sobom ostavlja svoj rupčić! - reče Poirot. - Baš kao u knjizi ili na filmu. A da bi nam bilo još lakše, rupčić ima i monogram.

Kakva sreća za nas! - uzviknuo je liječnik.

Zar ne? - reče Poirot.

Nešto u njegovu glasu iznenadilo je liječnika. Ali prije no što je mogao zamoliti za objašnjenje, Poirot se još jednom prigne.

Ovaj put na dlanu je držao čistilicu za lulu.

Je li to možda vlasništvo g. Eatchetta? -sugerirao je liječnik.

Nije bilo nikakve lule ni u jednom njegovom džepu, ni duhana, pa ni duhankese.

Onda je to ključ zagonetke.

Svakako. I opet vrlo prikladno izgubljen.Ovaj puta taj ključ, primjećujete, upućuje na muškarca! Ne možemo se požaliti da u ovom slučaju nemamo indicija. Ima ih napretek. Usput,što ste učinili s oružjem?

Nije bilo ni traga oružju. Mora da ga je ubojica ponio sa sobom.

Samo zašto? - pitao se Poirot.

Ah! - liječnik je pažljivo pretraživao džepove pokojnikove pidžame.

-Ovo mi je promaklo - reče. - Otkopčao sam bluzu i samo je zabacio.

Iz džepa na prsima izvukao je zlatni sat. Kućište je bilo grubo uleknuto, a kazaljke su pokazivale četvrt dva.

-Vidite li? - žustro je uzviknuo liječnik.- Ovo nam određuje vrijeme zločina. To se poklapa s mojim proračunima. Rekao sam između ponoći i dva ujutro, a po svoj prilici oko jedansat, premda je u tome teško biti potpuno točan.Eh bien, evo potvrde. Četvrt dva. To je vrijeme zločina.

-Vjerojatno, vrlo vjerojatno.Liječnik ga je radoznalo gledao.

Oprostite, g. Poirot, ali ja vas posve ne razumijem.

Ni ja sam sebe ne razumijem - rekao je Poirot. - Uopće ništa ne shvaćam i, kao što opažate, to me zabrinjava.

Uzdahnuo je i nagnuo se nad stol, pregledavajući nagorene komadiće papira. Nešto je samom sebi gundao.

-Ono što mi ovog trenutka treba, to je staromodna kutija za ženske šešire.

Dr Constantine nije znao kako da shvati ovu osebnju opasku. U svakom slučaju, Poirot mu nije ostavio vremena da zapitkuje. Otvorivši vrata hodnika, pozvao je sprovodnika.

Čovjek je prispio trčeći.

-Koliko ima žena u ovom vagonu? Sprovodnik je brojao na prste.

-Jedna, dvije, tri... šest, monsieur. Stara Amerikanka, Šveđanka, mlada Engleskinja, grofica Andrenvi i madame la princesse Dragomirovte njezina sobarica.

Poirot je pomišljao.

One sve imaju kutije za šešire, zar ne?

Da, monsieur.

Onda mi donesite... čekajte da razmislim ... da, Šveđankinu i sobaričinu. One su nam jedina nada. Reći ćete im da je to carinski propis ... nešto... bilo što.

Bit će sve u redu, monsieur. Ni jednogospođa nije trenutno u svom kupeu.

Onda budite brzi.

Sprovodnik se udaljio. Vratio se s kutijama. Poirot otvori sobaričinu i gurne je u stranu. Zatim je otvorio Šveđankinu i zadovoljno uskliknuo. Pažljivo vadeći šešire, razotkrio je okrugle izbočine načinjene od žičane mreže.

-Ah, to je ono što trebamo. Prije otprilike petnaest godina ovako su se izrađivale kutije za šešire, šešir se pribadao iglom na te izbočine od žičane mreže.

Dok je govorio, spretno je skidao dva pričvršćivača. Zatim je opet zapakovao kutiju i rekao sprovodniku da obje kutije odnese natrag.

Kad su se vrata zatvorila, opet se okrenuo svom drugu.

Vidite li, dragi moj doktore, ja, ja se ne oslanjam na vještačenje. Ja nastojim istraživati psihologijom, a ne otiscima prstiju ili pepelom od cigareta. Ali u ovom slučaju dobro bi mi došlo malo znanstvene pomoći. Ovaj kupe pun je raznih tragova, no mogu li se pouzdati u njih?

Baš vas posve ne razumijem, g. Poirot.

Eto, primjera radi, našli smo ženski rupčić. Je li ga izgubila žena? Ili je muškarac, izvršavajući zlodjelo, rekao sam sebi: »Udesit ću da izgleda kao da je žena počinila zločin. Izbost ću svog neprijatelja nekoliko puta nepotrebno, s tim što će poneki udarci biti slabi i izlišni, a ispustit ću ovaj rupčić da nikome ne može promaći.« To je jedna mogućnost. Postoji i druga. Je li ga žena ubila i je li ona hotimice bacila čistilicu za lulu kako bi izgledalo da je to izveo neki muškarac? Ili, treba li ozbiljno pretpostaviti da je dvoje ljudi - muškarac i žena - svako za se bilo umiješano u tu stvar i da je svako od njih bilo toliko neoprezno i za sobom ostavilo trag svog identiteta? Malo je previše tih podudarnosti!

Ali što je s kutijom za šešire? - upitao je liječnik još uvijek zbunjen.

Ah! Doći će i to. Ove indicije, sat koji jestao u četvrt dva, rupčić, čistilica za lulu, mogubiti istinite ili pak lažne. O tome još ništa nemogu reći. Ali ovdje postoji jedna indicija za koju vjerujem, premda bih se i tu mogao prevariti, da nije lažna. Mislim na ovu plosnatu šibicu, monsieur le docteur. Vjerujem da je ovu šibicu upotrijebio ubojica, a ne g. Ratchett. Upotrijebljena je za spaljivanje nekakvog inkriminiranog papira. Vjerojatno nekakve pribilješke. Ako je tako, u toj je pribilješci bilo nešto, nekakva pogreška, neka omaška koja je ostavljala moguću putokaz prema napadaču. Pokušat ću uskrsnuti ono što je tamo bilo.

Izišao je iz kupea i za koji čas vratio se s malom špiritnom lampom i metalnom kovrčaljkom za kosu.

-To upotrebljavam za brkove - rekao je misleći na ovo posljednje.

Liječnik ga je promatrao s velikim zanimanjem. Izravnao je dvije žice i s velikom pažnjom uvio pougljeni ostatak papira na jednu od njih. Nasadio je onu drugu na prvu i zatim, spojivši oba komada pomoću kovrčaljke za kosu, držao sve to iznad plamena špiritne lampe.

-To je vrlo provizorna naprava - rekao je preko ramena. - Nadajmo se da će udovoljiti svrsi.

Liječnik je pomno pratio postupak. Kovina se počela žariti. Iznenada je ugledao blijede tragove slova. Riječi su se oblikovale sporo - riječi koje su dolazile iz vatre.

Bio je to sićušan komad papira. Pokazale su se samo tri riječi i dio četvrte:

»... ječaj se male Daisy Armstrong.«

-Ah! - glasno je uzviknuo Poirot.

-Nešto ste doznali? - upitao je liječnik. Poirotove su oči sjale. Pomno je odložio kovrčaljku.

Da - rekao je. - Znam pravo ime ubijenoga. Znam zašto je morao napustiti Ameriku.

Kako se zvao?

Cassetti.

Cassetti - doktor Constantine je skupio obrve. - To me podsjeća na nešto. Prije nekoliko godina. Ne mogu se sjetiti... Bio je to neki slučaj u Americi, zar ne?

Da - rekao je Poirot. - Jedan slučaj u Americi.

Više od toga Poirot nije bio sklon priopćiti. Pogledao je oko sebe nastavivši:

-Uskoro ćemo u sve proniknuti. Prvo se moramo uvjeriti jesmo li vidjeli sve što se ovdje trebalo vidjeti.

Hitro i okretno pretresao je još jednom džepove pokojnikova odijela, ali u njima nije našao ništa zanimljiva. Pokušao je otvoriti vrata koja su vodila izravno u susjedni kupe, ali ona su bila zakračunata s druge strane.

-Ima jedna stvar koju ne razumijem - reče dr Constantine. - Ako ubojica nije utekao kroz prozor i ako su vrata između dvaju kupea bila zabravljena s one strane, a vrata koja vode u hodnik ne samo što su bila zaključana iznutra nego i pričvršćena lancem, kako je onda ubojica napustio kupe?

Isto to kaže i publika kada neku osob uvezanih ruku i nogu zaključaju u neki mali prostor, a ona nestane.

Što hoćete...?

Hoću reći sljedeće - objasni Poirot. - Ako nas je ubojica želio uvjeriti da je pobjegao kroz prozor, potpuno je prirodno što je nastojaoda izlazak na druga dva izlaza izgleda nemoguć. Baš poput one osobe »koja iščezne«, i ovdje seradi o triku. Naš je posao da otkrijemo kako se taj trik izvodi.

Zaključao je vrata između dvaju kupea i sa svoje strane.

-To je za slučaj - rekao je - ako bi sjajnojgđi Hubbard palo na um da iz prve ruke prikupi pojedinosti o ubojstvu, kako bi o tome pisala svojoj kćerci.

Još se jednom osvrnuo.

-Ovdje nemamo više što raditi. Pridružimose g. Boucu.

8. poglavlje

SLUČAJ OTMICE ARMSTRONGOVA DJETETA

Našli su g. Bouca kako upravo dovršava omlet.

Mislio sam da je najbolje da se ručak odmah servira u vagon-restoranu - kazao je. - Kasnije će taj vagon biti ispražnjen da bi g. Poirotmogao ondje saslušavati putnike. U međuvremenu naručio sam da se nama trojici doneseovamo nešto za jelo.

Sjajna ideja - reče Poirot.

Ni jedan od njih trojice nije bio gladan i objed je uskoro završio, ali sve dok nisu pijuckali kavu, g. Bouc nije spominjao stvar koja ih je sve zaokupljala.

Eh bien? - zapitao je.

Eh bien, otkrio sam identitet žrtve. Znam zašto je morao napustiti Ameriku.

Tko je bio taj čovjek?

Sjećate li se da ste svojedobno čitali o djetetu Armstrongovih. Ovo je čovjek koji je ubio malu Daisy Armstrong - to je Cassetti.

Prisjećam ise. Grozna afera, premda se nemogu sjetiti detalja.

Pukovnik Armstrong bio je Englez, nosilac »Viktorijina križa«. Bio je napola Amerikanac, jer mu je majka bila kćerka W. K. Van der Halta, volstritskog milijunaša. Oženio se kćerkom Linde Arden, najglasovitije američke tragedkinje svoga vremena, živjeli su u Americi i imali jedinicu koju su obožavali. Kad joj je bilo tri godine, oteta je, a za njezin povratak zatražena je nemoguće visoka svota. Neću vas gnjaviti sa svim komplikacijama koje su zatim uslijedile. Zadržat ću se na trenutku kad je, nakon što je isplaćena enormna svota od 200.000 dolara, otkriven les djeteta, koje je već najmanje dva tjedna bilo mrtvo. Javno ogorčenje dostiglo je neviđene razmjere. A zatim je uslijedilo još nešto gore. Gđa Armstrong je očekivala drugo dijete. Posljedica šoka izazvanog strašnim otkrićem bila je ta da je rodila mrtvorodenče - nedonošču, a i sama je umrla. Njezin se utučeni muž ustrijelio.

Mon Dieu, kakve li tragedije. Sad se sjećam - rekao je g. Bouc. - A ako se dobro sjećam, radilo se o još jednoj smrti.

Da, neka nesretna dadilja, Francuskinja ili Švicarka. Policija je vjerovala da ona nešto znao zločinu. Nisu vjerovali njezinom histeričnom nijekanju. Konačno, u nastupu očaja, jedna sedjevojka bacila kroz prozor. Kasnije je dokazano da je bila posve nevina i ni u kakvoj vezi sa zločinom.

Nije ugodno o tome niti misliti - rečeg. Bouc.

Otprilike šest mjeseci kasnije, uhapšen je ovaj Cassetti kao vođa bande koja je otela dijete. Oni su i ranije primjenjivali iste metode. Kad biim se učinilo da im je policija

ušla u trag, ubilibi svoga zatočenika, sakrili truplo i nastavljali izmamljivati što više novaca sve dok se zločinne bi otkrio.

A sad ću vam, prijatelji moji, razjasniti sljedeće. Cassetti je bio onaj pravi! Ali uz pomoć golemog bogatstva koje je nagomilao i zahvaljujući tajnoj vlasti koju je imao nad različitim ljudima, bio je oslobođen zbog nekih procesualnih pogrešaka. Usprkos tome, javnost bi ga bila linčovala da nije bio dovoljno pametan te je uma-kao. Sada mi je jasno što se dogodilo. Promijenio je ime i otišao iz Amerike. Otada je bio besposleni džentlmen koji je putovao i živio od rente.

Ah! Quel animal - Boucov glas odavao je najdublje gađenje. - Ne mogu žaliti što je mrtav, nimalo.

Slažem se s vama.

Tout de meme, nije bilo potrebno da bude ubijen baš u »Orijent ekspresu«. Postoje i druga mjesta.

Poirot se malko nasmiješio. Shvatio je da g. Bouc podliježe predrasudama.

-Pitanje kojim se trebamo pozabaviti jest sljedeće: da li je ovo ubojstvo djelo neke suparničke bande, koju je Cassetti svojedobno izigrao, ili je to djelo osobne osvete. Upoznao ih je sa svojim otkrićem onih nekoliko riječi koje je našao na spaljenu komadiću papira.

Ako pravilno pretpostavljam, onda je ono pismo spalio ubojica. Zašto? Zato jer se tamo spominjala riječ »Armstrong«, koja je ključ zagonetke.

Ima li još živih članova obitelji Armstrong?

To, na žalost, ne znam. čini mi se da sam jednom čitao o mlađoj sestri gđe Armstrong.

Poirot je nastavio izvještavati o zajedničkim zaključcima, svojim i doktorovim. G. Bouc se razvedrio pri spominjanju skrhanog sata.

-To nam, čini se, vrlo precizno određuje vrijeme zločina.

-Da - reče Poirot. - To je velika olakšica. Bilo je nečeg neopisivog u njegovu glasu, što je onu dvojicu navelo da ga radoznalo pogledaju.

-Kažete da ste osobno čuli Ratchetta kako dvadeset minuta prije jedan razgovara sa sprovodnikom?

Poirot je ispriповijedao što se zbivalo.

Dakle - reče g. Bouc. - To u najmanju ruku dokazuje da je Casseti, ili Ratchett - kako ću ga ja i dalje nazivati - svakako bio živ dvadeset minuta prije jedan.

U dvadeset tri minute prije jedan, da budem sasvim precizan.

Prema tome, u 00,37 - da se izrazimo službeno, Ratchett je bio živ. To je barem jedna činjenica.

Poirot nije odgovorio. Sjedio je zamišljeno zureći preda se. Netko je pokucao i poslužitelj uđe.

Vagon-restoran je sada slobodan, monsieur!

Prijeći ćemo tamo - reče g. Bouc ustajući.

Smijem li s vama? - upitao je dr Constantine.

Svakako, dragi doktore. Osim ako g. Poirot nema neku primjedbu.

Ni najmanju, ni najmanju - rekao je Poirot.

Nakon kratkog uljudnog nećkanja »Apres vous, monsieur«, »Mais non, apres vous«, napustiše kupe.

1. poglavlje

ISKAZ SPROVODNIKA SPAVAĆIH KOLA

U vagon-restoranu sve je bilo spremno.

Poirot i g. Bouc sjeli su zajedno s jedne strane stola. Liječnik je sjeo s druge strane prolaza.

Na stolu ispred Poirota ležao je nacrt vagona Istanbul-Calais, a na njemu su crvenom tintom bila upisana imena putnika.

Na jednoj strani bila je hrpa pasoša i karata. Na stolu je bilo pisaćeg papira, tinte, pera i olovaka.

Izvršno - rekao je Poirot. - Možemo bezodlaganja otvoriti naš istražni sud. Mislim da bismo najprije trebali čuti iskaz sprovodnikaspavaćih kola. Vi vjerojatno znate nešto o tomčovjeku. Kakav mu je karakter? Je li on čovjeku čije bi se riječi moglo povjerovati?

Rekao bih »da« s najvećom sigurnošću. Pierre Michel zaposlen je u ovoj kompaniji višeod petnaest godina. Francuz, živi blizu Calaisa. Savršeno pristojan i pošten. Možda ne osobite pameti.

Poirot shvaćajući kimne glavom.

-Dobro - reče. - Da ga vidimo!

Pierre Michel se ponešto pribrao, ali je još uvijek bio izvanredno uzrujan.

-Nadam se da monsieur neće pomisliti da je s moje strane bilo ma kakve nemarnosti rekao je uznemireno, skačući pogledom s Poirota na g. Bouca. - Užasno je to što se desilo. Nadam se da monsieur ne smatra da to ima bilo kakve veze sa mnom.

Umirivši čovjekovo strahovanje, Poirot poče s ispitivanjem. Prvo se raspitao za Michelovo ime, prezime i adresu, zatim otkad je u službi, pa potom otkad radi na ovoj liniji. Te je pojedinosti on već znao, ali ova rutinska pitanja služila su za to da se čovjek ohrabri.

A sada - nastavio je Poirot - prijeđimona sinoćnje događaje. Kada je g. Eatchett otišao spavati?

Skoro odmah nakon večere, monsieur. Zapravo, prije nego što smo krenuli iz Beograda. Tako je on učinio i prethodne noći. Naredio mi je da mu napravim krevet dok večera, pa sam tako i učinio.

Da li je itko kasnije ulazio u njegov kupe?

Njegov sobar, monsieur, i mladi Amerikanac, njegov tajnik.

Još netko?

Ne, gospodine, koliko ja znam.

Dobro. I to je posljednji put što ste gavidjeli i čuli?

Ne, monsieur. Zaboravljate da je 20 minuta prije 1,00 zazvonio, nedugo nakon što smo stali.

Što se točno dogodilo?

Pokucao sam na vrata, ali on mi je viknuo da je pogriješio.

Na engleskom ili francuskom?

Na francuskom.

Što je doslovce rekao?

Će n'est rien. Je me suis trompé.

Točno - reče Poirot. - To je ono što sami ja čuo. A zatim ste otišli?

Da, monsieur.

Jeste li se vratili na svoje sjedalo?

Ne, monsieur, prvo sam se odazvao na jošjedno zvono, koje je upravo zazvonilo.

Sada ću vam, Michel, postaviti jedno vrlovažno pitanje: gdje ste bili u četvrt dva?

Ja, monsieur? Sjedio sam na svom malom sjedalu u dnu, sjedalu koje je okrenuto premahodniku.

Jeste li sigurni?

Mais oui - barem ...

Da?

Otišao sam u susjedni vagon, u kola izAtene, da porazgovaram sa svojim kolegom. Razgovarali smo o snijegu. To je bilo nekako odmahposlije jedan sat. Ne mogu reći sasvim precizno.

A kad ste se vratili?

Jedno je zvono zazvonilo, monsieur, sjećam se - to sam vam pričao. Bila je to Amerikanka, Zvonila je nekoliko puta uzastopce.

Sjećam se - rekao je Poirot. - A nakon toga?

Nakon toga, monsieur? Odazvao sam se navaše zvono i donio vam mineralne vode. Iza toga,otprilike pola sata kasnije, napravio sam krevet u jednom drugom kupeu, u kupeu mladog Amerikanca, tajnika g. Eatchetta.

Je li g. MacQueen bio sam u kupeu kadste mu otišli napraviti krevet?

-Engleski pukovnik s broja 15 bio je s njim.Sjedili su i razgovarali.

|- Što je učinio pukovnik kada je otišao od g. MacQueena?

-Vratio se u svoj kupe.

-Broj 15, to je vrlo blizu vašem sjedalu,zar ne?

Da, monsieur, to je drugi kupe od kraja hodnika.

Je li njegov krevet već bio napravljen?

Da, gospodine. Napravio sam ga dok je on bio na večeri.

U koje se doba sve to odigravalo?

Ne bih mogao točno reći, monsieur. Ali sigurno ne iza dva sata.

A zatim?

Zatim sam, monsieur, sjedio na svom sjedalu sve do jutra.

Niste ponovno odlazili u atenska kola?

Ne, monsieur.

Možda ste spavali?

Mislim da nisam, monsieur. Budući da je vlak stajao, to me sprečavalo da pridrijemam, kao što mi se to obično događa.

Jeste li vidjeli ikog od putnika da ide hodnikom?

Sprovodnik je mozgao.

Čini mi se da je jedna gospođa išla u zahodna drugom kraju hodnika.

Koja gospođa?

Ne znam, monsieur. To je bilo na drugom kraju hodnika, a bila mi je okrenuta leđima. Ona je bila u crvenom kimonu sa zmajevima.

Poirot je kimnuo.

A nakon toga?

Ništa, monsieur, sve do jutra.

Sigurni ste?

Ah, pardon, vi ste, monsieur, otvorili vrata i za trenutak pogledali van.

Dobro, prijatelju - reče Poirot. - Zanimalo me hoćete li se toga sjetiti. Usput, probudilome nešto što mi se učinilo kao nekakvo teško padanje na moja vrata, što mislite što bi to moglo biti?

Čovjek je zurio u njega.

Ništa nije bilo, monsieur. Ništa, potpunosam siguran.

Onda mora da sam ružno sanjao - reče Poirot filozofski.

Ukoliko - rekao je g. Bouc - niste čuli nešto u susjednom kupeu.

Poirot se nije osvrtao na primjedbu. Možda nije želio pred sprovodnikom spavaćih kola.

-Prijeđimo na drugu stvar - rekao je. -Pretpostavimo da je ubojica sinoć ušao u vlak. Dali je potpuno sigurno da nije mogao izaći iz vlaka nakon što je izvršio zločin?

Pierre Michel je zanijekao glavom.

Niti da bi se mogao sakriti u vlaku?

Sve smo dobro pretražili - kazao je g. Bouc. - Okanite se te ideje, prijatelju.

Osim toga - rekao je Michel - nitko ne bi mogao ući u spavaća kola, a da ga ja ne opazim.

Gdje je vlak posljednji put stao?

U Vinkovcima.

U koliko sati?

Trebali smo odanle krenuti u 23,58. Alizbog nevremena kasnili smo dvadesetak minuta.

Je li netko iz običnih vagona mogao ući ovamo?

Ne, monsieur. Poslije večere zaključavaju se vrata između putničkih vagona i spavaćih kola.

Da li ste vi u Vinkovcima izlazili iz vlaka?

Da, monsieur. Sišao sam na peron kao i obično i stajao tik uz stepenicu vagona. To su radili i drugi sprovodnici.

A što je s prednjim vratima? S onima krajvagon-restorana?

Ona su uvijek iznutra zaključana.

Sad baš nisu zatvorena. Sprovodnik je bio iznenađen, a onda mu se lice razvedri.

-Sigurno ih je otvorio netko od putnika da pogleda snijeg.

-Vjerojatno - rekao je Poirot. Trenutak-dva kuckao je zamišljeno po stolu.

-Monsieur me ne okrivljuje? - rekao je sprovodnik plašljivo.

Poirot mu se ljubezno nasmiješi.

Bili ste loše sreće, prijatelju - kazao je. -Ah! Još nešto, dok se još sjećam. Rekli ste da je još jedno zvono zazvonilo baš kad ste kucali navrata g. Eatchetta. Stvarno, i ja sam ga čuo. Tko je to zvonio?

To je bilo zvono madame la princesse Dragomirov. željela je da pozovem njezinu sobaricu.

A tako ste i učinili?

Da, monsieur.

Poirot je zamišljeno proučavao nacrt. Zatim se nakloni glavom.

To je sve - reče - zasad.

Hvala, monsieur.

Sprovodnik se digao. Pogledao je g. Bouca.

-Ne uznemirujte se - rekao je ovaj ljubazno. - Ne vidim da je s vaše strane bilo nekog propusta.

Umiren, Pierre Michel napusti kupe.

2. poglavlje

TAJNIKOV ISKAZ

Trenutak ostao je Poirot u svojini mislima.

-Mislim - reče napokon - da bi bilo dobro još malko porazgovarati s gospodinom MacQueenom, s obzirom na ono što sada znamo.

Mladi se Amerikanac odmah pojavio.

Dakle - reče - kako napreduje stvar?

Ne jako loše. Od našeg posljednjeg razgovora doznao sam nešto-identitet g. Eatchetta.

Hector MacQueen se sa zanimanjem nagnuo naprijed.

Da? - reče.

Ratchett, kao što ste i posumnjali, tek je njegovo lažno ime. Eatchett je bio Cassetti, čovjek koji je rukovodio glasovitim kidnapiranjem djece, uključujući i poznati slučaj male Daisy Armstrong.

Izraz najvećeg zaprepaštenja pojavi se na MacQueenovu licu; zatim se on smrкну.

Prokleti gad! - uzviknuo je.

Vi o tome niste imali pojma, g. MacQueen?

Ne, gospodine - reče mladi Amerikanac odlučno. - Da sam znao, radije bih odsjeka odesnu ruku nego da joj dam priliku da radi bilokakav tajnički posao za njega!

Vi ste time vrlo potreseni, g. MacQueen?

Imam za to osobnih razloga. Moj je otac bio okružni javni tužilac koji je vodio taj slučaj. Vidio sam gospođu Armstrong više puta, bila je to divna žena. Tako mila i ucvjeljena. - Lice mu se smrači. - Ako je ikoji čovjek zaslužio ono što ga je stiglo, Ratchett ili Cassetti svakako jest. Radujem se njegovu svršetku. Takav čovjek nije zavrijedio da živi!

Vi kao da biste i sami bili spremni izvršiti dobro djelo?

I bih. Ja... - zastao je, a zatim pocrvenio, svjestan onoga što je rekao. - Izgleda kaoda sam optužio sama sebe.

Više bih vas bio sklon sumnjičiti, g. Mac-Queen, da ste pokazali neumjesnu žalost zbogsmrti svog poslodavca.

Ne vjerujem da bih to mogao, pa ni kadbi me to spašavalo od električne stolice - rekao je MacQueen mračno.

Zatim dodade:

Ako nisam nepristojno znatiželjan, recitemi kako ste to pronašli? Mislim, to o Cassettijevu identitetu?

Uz pomoć komadića pisma nađenog u njegovu kupeu.

Ali ipak ... mislim ... bilo je to vrlo neoprezno od starog.

-To ovisi - reče Poirot - o stanovištu.Mladiću ova opaska kao da nije bila jasna.

Zurio je u Poirota pokušavajući ga shvatiti.

Pređa mnom je zadatak - rekao je Poirot- da ustanovim kretanje svake osobe u vlaku.Nitko se ne treba naći pogođen, razumijete li?To je samo rutinska stvar.

Sigurno. Prijedite odmah na stvar i pustite me da razjasnim sve što se mene tiče, akoje to moguće.

Ne trebam vas pitati za broj kupea - rekao je Poirot smješkajući se - jer sam jednu noć spavao s vama. To je kupe drugog razredabroj 6 i 7. Nakon mojega odlaska ostali ste unjemu sami?

Tako je.

A sada, g. MacQueen, želim da mi opišete svoje kretanje prošle noći od trenutka kada ste otišli iz vagon-restorana.

To je vrlo jednostavno. Vratio sam se usvoj kupe, neko vrijeme čitao, izašao na peronu Beogradu, ustanovio da mi je prehladno teponovno ušao u vlak. Razgovarao sam malo s mladom Engleskinjom, koja se nalazi u kupeu do mene. Zatim sam se upustio u razgovor s nekim Englezom, pukovnikom Arbuthnotom -uostalom, čini mi se da ste vi prošli kraj nas dok smo razgovarali. Zatim sam otišao dog. Ratchetta i, kao što sam vam kazao, pribilježio neke podatke za pisma koja je trebalo napisati. Zaželio sam mu laku noć i otišao. Pukovnik Arbuthnot još je stajao u hodniku. Njegov kupe bio je već spremljen za spavanje, pa sam mu predložio da prijeđe u moj. Naručio sam piće i upustili smo se u razgovor. Raspravljali smo o svjetskoj politici, indijskoj vladi te o našim vlastitim brigama u vezi s financijskom situacijom i krizi u Wall Streetu. Ja obično ne volim Britance - oni su uobraženi - ali ovaj mi se svidio.

Znate li koliko je bilo sati kad je otišao?

Prilično kasno. Skoro dva, mislim.

Jeste li zapazili da je vlak stao?

O da. Malo smo se začudili. Pogledali smo van i ugledali visoke smetove snijega, ali nismo smatrali da je to ozbiljno.

Što se dogodilo kad vam je pukovnik Arbuthnot konačno rekao laku noć?

Otišao je u svoj kupe, a ja sam pozvao sprovodnika da mi napravi krevet.

Gdje ste se nalazili dok je on radio?

Stajao sam pred vratima u hodniku i pušio.

A zatim?

Zatim sam legao u krevet i spavao dojutra.

Da li ste u toku večeri uopće izlazili iz vlaka?

Arbuthnot i ja htjeli smo sići u... kakose to mjesto zvalo? ... u Vinkovcima da malo protegnemo noge. Ali bilo je strašno hladno, snježna mećava. Uskoro smo opet uskočili u vagon.

Kroz koja ste vrata izašli iz vlaka?

Kroz ona koja su najbliža našem kupeu.

Ona uz vagon-restoran?

Da.

-Sjećate li se da li su bila zaključana? MacQueen je razmišljao.

Pa da, mislim da se sjećam. Bar je neka vrst šipke bila pripasana za kvaku. To vas zanima?

Da. Kad ste se vraćali u vagon, jeste li tušipku ponovno namjestili?

Dakle, ne. Mislim da ja nisam. Ja sam ušao posljednji. Ne, čini mi se da nisam.

On naglo doda:

Da li je to nešto vrlo značajno?

Moglo bi biti. A dok ste vi i pukovnik Arbuthnot sjedili i pripovijedali, vrata vašeg kupea vjerojatno su bila otvorena prema hodniku, zar ne?

Hector MacQueen potvrdno je kimnuo glavom.

-Želio bih da mi, ako možete, kažete je litko prošao hodnikom poslije Vinkovaca pa svedo trenutka kada ste se rastali da počete naspavanje?

MacQueen je skupio obrve.

Mislim da je jedanput prošao sprovodnik, dolazeći iz smjera vagon-restorana. A jedna žena prošla je u suprotnom smjeru, tj. prema vagon-restoranu.

Koja žena?

Ne bih mogao reći. Na nju stvarno nisam obraćao pozornost. Znae, upravo sam se zbog nečeg prepirao s Arbuthnotom. čini mi se da sam samo na tren vidio u crvenu svilu umotanu osobu kako promiče kraj vrata. Ja je nisam zagledao, a ne bih joj niti mogao vidjeti lice. Kao što znate, moj kupe gleda u smjeru vagon-restorana, tako da bi žena koja u tom smjeru prolazi hodnikom meni bila okrenuta leđima čim mine kraj mog kupea.

Poirot je kimnuo.

Išla je u zahod, zar ne?

Pretpostavljam.

Jeste li je vidjeli kad se vraćala?

Pa, ne, sad kad to spominjete, ne, nisam primijetio da se vratila, ali pretpostavljam daje morala.

Još jedno pitanje. Pušite li lulu, g. Mac-Queen?

Ne, gospodine.

Poirot je za trenutak zastao.

-Mislím da je to zasad sve. Volio bih sada porazgovarati sa sobarom g. Ratchetta. Usput, da li vas dva, vi i on, uvijek putujete drugim razredom?

On uvijek. Ali ja sam obično putovao prvim, ako je moguće u kupeu do g. Eatchetta. Tada bi on stavio veći dio prtljage u moj kupe, pa bi tako lako mogao i do nje i do mene. Ali ovom prilikom svi su ležaji prvog razreda bilirezervirani, osim onog koji je uzeo on.

Razumijem. Hvala vam, g. MacQueen.

3. poglavlje

SOBAROV ISKAZ

Za Amerikancem je uslijedio bljedunjavi Englez bezizražajna lica, kojeg je Poirot zapazio još prethodnog dana. On je vrlo pristojno stajao i čekao. Poirot mu mahnu da sjedne.

Vi ste, koliko znam, sobar g. Ratchetta?

Da, gospodine.

Zovete se?

Edward Henry Masterman.

Koliko vam je godina?

Trideset i devet.

Gdje stanujete?

21 Priar Street, Clerkenwell.

Čuli ste da je vaš gazda ubijen?

Da, gospodine. Vrlo neugodno.

Molim vas, recite mi, u koje ste doba posij edni put vidjeli g. Ratchetta?

Sobar je razmišljao.

Mora da je to bilo sinoć oko devet sati,gospodine. Tada ili malo kasnije.

Ispričajte mi svojim riječima što se točnodogodilo.

Ušao sam, kao i obično, g. Ratchettu daizvršim njegove naloge.

Što su točno bile vaše dužnosti?

Da složim i objesim njegovu odjeću, gospodine. Da metnem njegovu umjetno zubalo u vodu i da se pobrinem da ima sve što mu treba za noć.

-Da li se ponašao kao obično? Sobar je trenutak razmišljao.

Ne, gospodine, čini mi se da je bio uzrujan.

U kojem smislu uzrujan?

Upravo je čitao neko pismo. Pitao me jesam li ga ja donio u kupe. Naravno da sam mu kazao da to nisam učinio; ali je on kleo i prigovarao mi za sve što sam uradio.

Je li to bilo neuobičajeno?

Ne, gospodine, on bi se lako razljutio i, kao što ja kažem, to je bilo u vezi s onim što ga je uzrujalo.

Je li vaš gazda kad uzimao kakvo sredstvo za spavanje?

Dr Constantine se malo nagnuo naprijed.

Uvijek kad bi putovao vlakom, gospodine. Govorio je da inače ne bi mogao zaspati.

Je li vam poznato koji je lijek obično uzimao?

Siguran sam da ne bih mogao reći, gospodine. Na boci nije bilo nikakvog naziva. Samo »sredstvo za spavanje - uzeti prije spavanja«.

Da li ga je i sinoć uzeo?

Da, gospodine. Natočio sam mu u čašu istavio na stolčić da mu bude pri ruci.

Ali vi niste vidjeli kada je popio?

Ne, gospodine.

Što se zatim dogodilo?

Zapitao sam ga da li još nešto želi i u koje vrijeme bi g. Ratchett želio da ga ujutro probudim. Rekao je da ne želi da ga se uznemiravasve dok ne pozvoni.

Je li to bilo uobičajeno?

Sasvim, gospodine. Običavao bi pozvoniti sprovodniku i poslati ga po mene kad bi želio ustati.

Je li se on obično dizao rano ili kasno?

To je ovisilo, gospodine, o njegovu raspoloženju. Nekad bi ustajao za doručak, a ponekad se ne bi dizao sve do ručka.

Prema tome, vas nije uznemirilo što je jutro prolazilo, a on vas nije zvao!

Ne, gospodine.

Jeste li znali da je vaš gazda imao neprijatelja?

Da, gospodine.

Čovjek je govorio bez ikakva uzbuđenja.

Kako ste to znali?

Čuo sam kad je o nekim pismima raspravljao s g. MacQueenom.

Jeste li voljeli svoga poslodavca, Masterman?

Mastermanovo lice postalo je - ako je to moguće - još bezizražajnije nego inače.

Teško bih vam to mogao reći, gospodine. Bio je darežljiv poslodavac.

Ali vi ga niste voljeli?

Pa, recimo da ja uopće nemam naklonost prema Amerikancima, gospodine.

Da li ste ikada bili u Americi?

Ne, gospodine.

Sjećate li se da ste nekad u novinama čitali o slučaju otmice Armstrongova djeteta?

Čovjekovi se obrazi malo zarumenješe.

Da, zbilja, gospodine. Jedna mala curica, zar ne? Vrlo gadan slučaj.

Jeste li znali da je vaš poslodavac, g. Ratchett, bio glavni podstrekač te afere?

Ne, doista, gospodine. - Sobarov glas prvi je put sadržavao stvarnu toplinu i neki osjećaj. - Teško mi je to povjerovati, gospodine.

Pa ipak, to je istina. A sada, prijedimo navaše kretanje prošle noći. To je rutinska stvar, razumijete. Što ste radili kad ste otišli od svog gazde?

Rekao sam g. MacQueenu da ga gazda traži. Zatim sam otišao u svoj kupe i čitao.

Vaš kupe je ...?

Krajnji u drugom razredu, gospodine. Tik do vagon-restorana.

Poirot je promatrao svoj nacrt.

Aha... a koji je ležaj vaš?

Donji, gospodine.

To je br. 4?

Da, gospodine.

Je li još netko s vama u kupeu?

Da, gospodine. Jedan snažni Talijan.

Da li on govori engleski?

Pa neke vrste engleskog, gospodine. - Sobarov ton bio je pun potcjenjivanja. - Bio je u Americi, u Chicagu, kako sam shvatio.

Da li vas dvojica puno razgovarate?

Ne, gospodine. Ja radije čitam.

Poirot se nasmiješio. Mogao je zamisliti sliku: velikog brbljavog Talijana i direktni prezir džentlmenova džentlmena.

A što, ako smijem pitati, čitate? - interesirao se Poirot.

Trenutno, gospodine, čitam knjigu »Zatočenik ljubavi« gđe Arabelle Richardson.

Dobra stvar?

Mislím da je vrlo zabavna, gospodine.

Dobro, hajde da nastavimo. Vratili ste seu svoj kupe i čitali »Zatočenika ljubavi«, dokle?

Oko pola jedanaest, gospodine, Talijan je htio leći. Tada je došao sprovodnik i napravio krevete.

I onda ste pošli u krevet i zaspali?

Legao sam, gospodine, ali nisam zaspao.

Zašto niste spavali?

Bolio me zub, gospodine.

Oh, la, la, to je bolno.

Jako bolno, gospodine.

Jeste li što poduzeli u vezi s tim?

Uzeo sam malo ulja od klinčića, gospodine, što je malo suzbilo bol, ali ipak nisammogao zaspati. Upalio sam svjetiljku iznad glave i nastavio čitati da, tako reći, ne mislim o tome.

I uopće niste spavali?

Da, gospodine, zadrijemao sam oko četiri ujutro.

A vaš suputnik?

Talijan? On je samo hrkao.

On uopće noću nije napuštao kupe?

Ne, gospodine.

A vi?

Ne, gospodine.

Da li ste u toku noći štogod čuli?

Mislim da ne, gospodine. Bar ništa neobično. Budući da je vlak stajao, sve je bilo vrlo tiho.

Poirot je trenutak-dva šutio, a zatim kaza:

Dakle, kao da se više nema što reći. Vi nimalo ne možete rasvijetliti tragediju?

Bojim se, ne. Žao mi je, gospodine.

Koliko je vama poznato, je li izmeđuvašeg gazde i g. MacQueena bilo kakve prepirke ili zle krvi?

Ne, gospodine. Gospodin MacQueen bio je vrlo ugodan džentlmen.

Gdje ste radili prije no što ste se zaposlili kod g. Ratchetta?

Kod sira Hernvja Tomlinsona, na Grosvenor Squareu.

Zašto ste otišli od njega?

Odlazio je u Istočnu Afriku, gospodine, i više me nije trebao. Ali siguran sam da će on zame dati povoljne preporuke, gospodine. Radi sam kod njega nekoliko godina.

A koliko ste bili kod g. Ratchetta?

Nešto malo više od devet mjeseci, gospodine.

Hvala vam, Masterman. Usput, pušite livi lulu?

Ne, gospodine. Pušim samo cigarete, jeftine.

Hvala vam. To je dovoljno.

Poirot mu glavom dade znak da može ići. Sobar je trenutak oklijevao.

Oprostite, gospodine, ali postarija gđa Amerikanka je, kako bih rekao, vrlo uzbuđena. Ona govori da zna sve o ubojici. Nalazi se u vrlo neuravnoteženom stanju, gospodine.

U tom slučaju - rekao je Poirot smiješeći se - najbolje da ona bude sljedeća.

Da li da joj to kažem, gospodine? Ona već dugo traži da razgovara s nekom službenom osobom. Sprovodnik je pokušava umiriti.

Pošaljite nam je, prijatelju - reče Poirot. - Saslušat ćemo njezinu priču.

4. poglavlje

AMERIKANKIN N ISKAZ

Gospođa Hubbard stigla je u vagon-restoran tako zajapurena i uzrujana, da je jedva mogla artikulirati riječi.

-Sada mi samo recite ovo. Tko je ovdje službena osoba? Imam vrrrlo važne podatke, zbilja vrrrlo važne, i želim ih saopćiti samo službenoj osobi, i to što prije. Ako vi, gospodo ...

Njezin neodlučan pogled šetao je po trojici muškaraca. Poirot se nagnuo naprijed.

-Kažite meni, madame - reče. - Ali prvo, molim vas, sjednite.

Gospođa Hubbard se teško strovali na stolac nasuprot njemu.

-Ono što vam moram reći jest sljedeće: noćas se u vlaku zbilo ubojstvo, a ubojica je bio upravo u mojem kupeu.

Zastala je kako bi joj riječi dobile na dramatičnosti.

Jeste li sigurni u to, madame?

Naravno da sam sigurna. Kakvo je to pitanje? Znam što govorim. Reći ću vam sve što se tu može reći. Legla sam u krevet i zaspala, kadli se odjednom probudim - bio je mrak -a ipak sam znala da se u mojem kupeu nalazineki čovjek. Bila sam tako uplašena da nisam mogla vikati, ako možete shvatiti što želim reći. Samo sam ležala i mislila: »Bože, ubit će me.« Ne mogu vam opisati kako sam se osjećala. Ti strašni vlakovi, mislila sam, i sva ta nasilja o kojima sam čitala! Pa sam pomislila: »E, pa bar se neće domoći mog nakita«, jer, znate, spremila sam ga u čarapu i sakrila ispod jastuka, što baš nije tako ugodno - usput budi rečeno - ako shvaćate što želim reći. Ali to nema veze. Gdje sam ono stala?

Ustanovili ste, madame, da se u vašem kupeu nalazi čovjek.

Da, dakle, samo sam ležala zatvorenih očiju i razmišljala što da učinim, a mislila sam:»Dakle, sreća što moja kćerka ništa ne znao stanju u kojem se nalazim.« A potom sam se nekako dosjetila i rukom napipala zvono te pritiskala. Pritiskala sam i pritiskala, ali se ništa nije događalo. I mogu vam reći da sam pomislilada će mi srce prestati kucati. »Bože,« rekla sam samoj sebi. »Možda su poubijali sve živo uvlak.« Vlak je u svakom slučaju stajao, i nekizlokobni mir osjećao se u zraku. Ali ja sam nastavila pritiskati zvonce, i, oh! kakva li olakšanjakad sam začula korake kako odzvanjaju hodnikom i kucanje na vratima. »Slobodno«, vrisnula sam i istodobno upalila svjetlo. Možete li povjerovati, nije bilo ni žive duše!

Ovo se gđi Hubbard učinilo vrhuncem dramatike, a ne nekim popuštanjem.

I što se zatim dogodilo, madame?

Pa, ispričala sam čovjeku što se zbilom, alion kao da mi nije vjerovao, čini se da je držao kako sam sve to sanjala. Prisilila sam ga da pogleda pod sjedalo, premda je tvrdio da tamo nema prostora u koji bi se čovjek mogao ugurati.

Bilo je potpuno jasno da je čovjek umakao, ali u kupeu je doista bio čovjek i do ludila me dovodio način na koji me sprovodnik pokušavao smiriti. Ja nisam osoba koja uobražava, gospodine ... čini mi se da vam ne znam ime?

-Poirot, madame, ovo je g. Bouc, jedan od direktora kompanije, i dr Constantine.

Gospođa je promrmljala:

Drago mi je što sam vas upoznala, doista- rekla je rastreseno svoj trojici te ponovno uronila u svoju pripovijest.

Znate, neću se pretvarati da sam bila onoliko oštroumna koliko je trebalo. Utuvila sam si u glavu da se radilo o čovjeku iz susjednog kupea, o onom jadrniku kojeg su ubili. Rekla sam sprovodniku da pogleda vrata između naših kupea i, dakako, ona nisu bila zakračunata. Odmah sam se, dakle, za to pobrinula. Naredila sam mu da ih smjesta zakračuna, a kad je on izašao, ustala sam i stavila kovčeg na vratada budem potpuno sigurna.

U koliko se to sati zbilo, gđo Hubbard?

E, to vam ne mogu reći. Nisam pogledala. Bila sam tako uzrujana.

A što sad o tome mislite?

Dakle, rekla bih da je to tako jednostavno, da jednostavnije ne može biti. Čovjek u mom kupeu bio je ubojica. Tko bi drugi to i mogao biti?

Mislite li da se on vratio u susjedni kupe?

Kako da ja znam kamo je otišao? Moje su oči bile čvrsto zatvorene.

Mora da je klisnuo kroz vrata na hodnik.

Zbilja, ne bih mogla reći. Znate, oči su mi bile čvrsto zatvorene.

Gđa Hubbard je uzbuđeno uzdahnula.

Bože, što sam se prepala! Kada bi moja kćerka samo znala...

Ne mislite li, madame, da je ono što ste čuli bio štropot od nekoga tko se kretao u susjednom kupeu, u kupeu ubijenog?

Ne, ne vjerujem, gospodine ... kako ono?... Poirot. Čovjek je bio baš u istom kupeu sa mnom. Dapače, imam i dokaza za to.

Pobjedonosno je izvukla veliku torbu i počela po njoj prekapati.

Izvukla je jedan za drugim dva velika čista rupčića, jedne naočale rožnata okvira, bočacu aspirina, paketić Glauberove soli, celuloidnu tubu svijetlo zelenih pepermint bonbona, svežanj ključeva, jedne škare, čekovnu knjižicu American Expressa, fotografiju neobično običnog djeteta, nekakva pisma, pet niza pseudo orijentalnih perli i jedan mali metalni predmet - puce.

-Vidite li ovo puce? Dakle, to nije mojpuce. Nije otpalo ni sa čega moga. Našla sam ga jutros kad sam ustala.

Kad ga je stavila na stol, g. Bouc se primakao i uzviknuo:

Pa to je dugne s bluze sprovodnika spavaćih kola!

To se može lijepo objasniti - rekao je Poirot.

Ljubezno se obratio gospođi.

Ovo puce, madame, moglo je otpasti sa sprovodnikove uniforme bilo kad je pretraživao vaš kupe, bilo kad je sinoć pravio krevet.

Ja jednostavno ne znam što je vama svima. Kao da ništa drugo ne radite nego samostavljate primjedbe. Slušajte ovo: prije nego što sam sinoć zaspala, čitala sam neki časopis. Prijenego što sam ugasila svjetlo, metnula sam te—novine na jednu malu kutiju, koja je stajala na podu blizu prozora. Jeste li to shvatili? Potvrdili su.

Vrlo dobro. Sprovodnik je s vrata zagledao pod sjedalo, a zatim je ušao i zakračunao vrata između mog i susjednog kupea, ali se uopće nije približavao prozoru. A, eto, ovo je puce jutros ležalo baš povrh časopisa. Kako biste vi to nazvali, željela bih znati?

To ja, madame, nazivam dokaznim materijalom - rekao je Poirot.

Ovaj odgovor kao da je gospođu umirio.

Podivljam gore od stršljena kad mi se nevjeruje - objasni ona.

Dali ste nam vrlo zanimljiv i vrijedan iskaz - reče Poirot umirujući. - A sada, da li bih vam smio postaviti nekoliko pitanja?

Zašto ne, izvolite.

Kako to da vi, kad vam je već onaj čovjek, Ratchett, išao na živce, niste već ranije bili zakračunali vrata između vaših kupea?

Zakračunala sam ih - odmah odvrati gđa Hubbard.

Oh, jeste li?

Pa, zapravo, pitala sam ono švedsko stvorenje, dragu dušu, jesu li vrata zakračunata, a ona je potvrdila.

Kako to da vi sami niste mogli pogledati?

Zato što sam bila u krevetu, a moja je toaletna torbica visila na kvaki od vrata.

Koliko je bilo sati kad ste je zamolili da vam to učini?

Samo da malo razmislim. Mora da je bilo oko pola ili tri četvrt jedanaest. Bila je došla da me pita imam li aspirina. Rekla sam joj gdje ćega naći i ona ga je uzela iz moje torbe.

A vi ste bili u krevetu?

Da.

Odjednom se nasmija.

Sirotica! Bila je sva uzrujana. Vidite, slučajno je otvorila vrata susjednog kupea.

Ratchettova kupea?

Da. Znae kako je to teško kad idete kroz vlak a sva su vrata zatvorena. Ona je slučajno otvorila njegovu. Bila je zbog toga vrlo ojađena. On se, izgleda, nasmijao i pretpostavljam da je možda rekao nešto ne baš pristojno. Jadnica, sva se ušepRTLjala. »Oh! Ja pravim greška«, kazala je. »Stidim se moja greška. Ne dobra čovjek«, rekla je. »On rekla: ,Vi previše stara«.

Dr Constantine se podsmijehnu, a gđa Hubbard ga odmah osinu hladnim pogledom.

-On nije bio pristojan čovjek - izjavila je- kad je tako nešto rekao jednoj dami. Nije uredu smijati se takvim stvarima.

Dr Constantine se smjesta ispriča.

Da li ste poslije toga čuli kakav zvuk iz Ratchettova kupea? - upita Poirot.

Pa, ne baš sasvim.

Što time hoćete reći, madame?

-Dakle ... - ona zastade - on je hrkao.- Ah! Hrkao je, zar ne?

Užasno. Prošle noći nisam zbog toga mogla spavati.

Niste ga čuli hrkati nakon što ste se preplašili čovjeka koji se nalazio u vašem kupeu?

Pa, gospodine Poirot, kako i bih? On je bio mrtav.

Ah, da, doista - rekao je Poirot. Izgledao je zbunjeno.

Sjećate li se one otmice Armstrongove curice, gđa Hubbard?

Da, zbilja, sjećam se. A i toga kako je hulja koja je to počinila izbjegla kaznu! Ah, da mi je dopao šaka!

Nije se izvukao. Mrtav je. Umro je noćas.

Nećete valjda ...? - gospođa Hubbard se od uzbuđenja napola digla sa stolca.

Upravo je tako. Ratchett je bio taj čovjek.

No, molim vas! Dakle, tko bi to mogao i pomisliti! Moram pisati i saopćiti to svojoj kćerci. E, pa, nisam li vam sinoć kazala da taj čovjekima opake crte? Vidite da sam imala pravo. Moja kćerka uvijek kaže: »Kad mama ima predosjećaj, možete se kladiti u svoj posljednji dolar da ima pravo.«

Jeste li poznavali koga iz obitelji Armstrong, gđa Hubbard?

Ne. Oni su se kretali u vrlo ekskluzivnom krugu. Ali od svakog se uvijek čulo da je gospođa Armstrong bila izvanredno draga žena i da ju je muž obožavao.

Dakle, gđo Hubbard, puno ste nam pomogli... jako puno, zaista. Da li biste mi rekli svoje puno ime i prezime?

Zašto ne? Caroline Martha Hubbard.

-Hoćete li ovdje napisati svoju adresu? Gđa Hubbard to učini ne prestajući govoriti.

Nikako ne mogu doći k sebi. Cassetti...u ovom vlaku. Imala sam predosjećaj u vezi s tim čovjekom, zar ne, gospodine Poirot?

Da, stvarno, madame. Usput, imate li crvenu svilenu kućnu haljinu?

Bože, kakvo čudno pitanje! Dakle, ne. Sa sobom imam dvije kućne haljine, ružičastu flanelsku, koja je osobito pogodna za putovanje brodom, i drugu, koju mi je poklonila moja kćerka, to je neka vrst domaće tkanine od grimizne svile. Ali zašto se vi, zaboga, raspitujete za moje kućne haljine?

Pa vidite, madame, netko u crvenom kimonu ušao je noćas ili u vaš kupe ili u kupe gospodina Ratchetta. Vrlo je teško, kao što ste prije rekli, pogoditi čiji je koji kupe kad su vrata zatvorena.

Pa, nitko u crvenoj kućnoj haljini nije ulazio u moj kupe.

Onda je morala ući u Ratchettov kupe. Gđa Hubbard napući usne i reče kruto:

To me uopće ne bi iznenadilo! Poirot se nagne naprijed.

Znači da ste čuli neki ženski glas u susjednom kupeu?

Ne znam kako ste to pogodili, g. Poirot. Stvarno ne znam. No, da, doista, jesam.

Ali kad sam vas netom upitao jeste li štogod čuli u susjednom kupeu, rekli ste da ste čuli samo kako g. Ratchett hrče.

Da, to je bilo posve istinito. On jest doista neko vrijeme hrkao. A što se tiče onog drugog...- gđa Hubbard se prilično zacrvenjela - nije baš pristojno govoriti o tome.

Koliko je bilo sati kad ste čuli ženski glas?

Ne mogu reći. Za tren sam se probudila i čula kako neka žena govori, a bilo je potpuno jasno gdje se nalazi. Samo sam pomislila: »Dakle, takav je to čovjek. Pa to me uopće ne čudi.« I zatim sam opet nastavila spavati. Sigurna sam da nikad ne bih tako nešto spominjala trojici nepoznate gospode da to niste iz mene iščupali.

Da li je to bilo prije nego što ste se preplašili onog čovjeka u svom kupeu ili poslije?

Dakle, to je baš kao i ono što ste malo prije rekli! Ne bi mogao razgovarati s nekom ženom da je bio mrtav, zar ne?

Pardon. Mora da me držite vrlo ograničenim, gospođo.

Smatram da se čak i vi povremeno nekako ušepRTLjate. Nikako ne mogu shvatiti da je to bilo ono čudovište Cassetti. što bi moja kćerka rekla...

Poirotu je okretno uspjelo da pomogne dobroj gospođi da dovede u red sadržaj svoje torbe i da je onda izvede do vrata.

U posljednjem trenutku on reče:

-Ispao vam je rupčić, madame!

Gđa Hubbard pogleda na mali komadić batista koji joj je pružao.

To nije moje, g. Poirot. Moj je rupčić ovdje.

Pardon. Mislio sam da jest, jer se na njemu nalazi monogram H...

Dakle, to je zbilja zanimljivo, ali to sigurno nije moj rupčić. Svi moji označeni su s C. M. H., i to su zamašnije stvari, a ne skupocjene pariške tričarije. Od kakve je koristi takav rupčić za mačiji nos?

Ni jedan od trojice muškaraca čini se nije znao odgovoriti na to pitanje, pa gđa Hubbard dostojanstveno i pobjedonosno iziđe.

5. poglavlje

ŠVEĐANKIN ISKAZ

Gospodin Bouc zanimao se pucetom što ga je gđa Hubbard ostavila.

Ovo puce. Ne mogu to dokučiti. Znači lito da je Pierre Michel ipak nekako u to upleten? - on zastane pa nastavi, jer Poirot nije odgovorio. - što kažete na to, moj prijatelju?

To puce nameće stanovite mogućnosti -reče Poirot zamišljeno. - Hajde da kao sljedećusaslušamo onu Šveđanku prije no što raspravimoo iskazima koje smo čuli.

Prebirao je po gomili pasoša pred sobom.

-Ah! Tu smo. Greta Ohlsson, četrdeset devet godina.

Gospodin Bouc je izdao upute poslužitelju, i ubrzo je najavljena gospođa žuto sijede punđe i duga blaga lica kao u ovce. žmirkala je kratkovidno kroz naočale prema Poirotu, ali je bila potpuno mirna.

Pokazalo se da ona razumije i govori francuski, pa se razgovor vodio na tom jeziku. Poirot joj je prvo postavio pitanja na koja je odgovore već znao - ime, godine starosti i adresa. Zatim ju je zapitao za zanimanje.

Ona je, rekla mu je, upraviteljica u misionarskoj školi blizu Istanbula. Inače je diplomirana njegovateljica.

Vi znate, razumije se, što se noćas dogodilo, mademoiselle?

Naravno. To je strahovito. A gospođa mi Amerikanka kaže da je ubojica bio upravo u njezinom kupeu. Čujem, mademoiselle, da ste vi posljednja osoba koja je vidjela ubijenoga za života.

Ne znam. Možda. Zabunom sam otvorila vrata njegova kupea. Jako sam se zasramila. To je bila vrlo neugodna pogreška.

Da li ste ga zaista i vidjeli?

Da. čitao je knjigu. Hitro sam se ispričala i povukla.

Da li vam je štogod rekao?

Blago rumenilo pojavilo se na obrazimalčasne gospođe.

- On se nasmijao i rekao nekoliko riječi.

Ja - ja - ih nisam dobro razumjela.

A što ste zatim uradili, mademoiselle -upita Poirot, taktično napuštajući tu temu.

Ušla sam gospođi Amerikanki, gđi Hubbard. Zamolila sam je aspirin i ona mi ga je dala.

Je li vas upitala da li su vrata između njezina kupea i kupea g. Ratchetta zakračunata?

Jest.

A jesu li bila?

Jesu.

A nakon toga?

Nakon toga vratila sam se u svoj kupe, popila prašak i legla.

U koje se doba sve to zbivalo?

Kada sam legla bilo je pet do jedanaest, jer ja uvijek pogledam na sat prije no što ga navijem.

Jeste li ubrzo zaspali?

Ne baš. Glava me manje boljela, ali sam još neko vrijeme ležala budna.

Je li vlak stao prije nego što ste zaspali?

Ne vjerujem. Stali smo, mislim, na nekoj stanici, baš kad mi se pridrijemalo.

To su valjda bili Vinkovci. Vaš kupe je, mademoiselle, ovaj ovdje? - on ga pokaza nanacrtu.

Tako je, da.

Koji je bio vaš ležaj: gornji ili donji?

Donji, br. 10.

I imali ste suputnicu?

Da, jednu mladu Engleskinju. Vrlo zgodnu, vrlo ljubaznu. Ona je putovala iz Bagdada.

Kad je vlak krenuo iz Vinkovaca, je li ona napuštala kupe?

Ne, sigurna sam da nije.

Kako ste sigurni ako ste spavali?

Imam vrlo lagan san. Budim se na svaki šum. Da je silazila sa svog ležaja, sigurna sam da bih se probudila.

A jeste li vi izlazili iz kupea?

Ne, sve do jutra.

Imate li vi crveni svileni kimono, mademoiselle?

Ne, nemam. Imam dobru, ugodnu kućnu haljinu od grublje tkanine.

A dama koja je s vama, gđica Debenham? Kakve je boje njezina kućna haljina?

Blijedoljubičasta aba, kakva se kupuje na istoku.

Poirot je kimnuo glavom. Zatim je progovorio prijateljski:

-Zašto ste pošli na put? Idete li na praznike?

Da, odlazim kući na praznike. Ali najprije idem u Lausanne, gdje ću ostati kod sestre oko tjedan dana.

Možda biste bili tako dobri pa mi napisali ime i adresu vaše sestre?

Sa zadovoljstvom.

Uzela je papir i olovku koju joj je dao i zapisala ime i adresu, kao što se od nje i tražilo.

Jeste li kad bili u Americi, mademoiselle?

Ne. Jednom umalo jesam. Trebala sam tamo otići s jednom invalidnom gospođom, ali je u zadnji čas stvar stornirana. Bilo mi je vrlo žao. Ti Amerikanci su vrlo dobri ljudi. Daju mnogo novaca za osnivanje škola i bolnica. Vrlo su praktični.

Sjećate li se da li ste ikada nešto čuli oslučaju otmice Armstrongove djevojčice?

-Ne, a o čemu se radilo? Poirot joj je objasnio.

Gospođa Ohlsson bila je ogorčena. Njezina žućkasta punđa tresla se od uzbuđenja.

-Da na svijetu ima tako zlih ljudi! To stavlja na kušnju čovjekovu vjeru. Jadna majka. Srce mi krvari zbog nje.

Ljubazna Šveđanka se udaljila. Njezino se prijazno lice zacrvenjelo, a oči oblile suzama. Poirot je nešto zapisivao na arku papira.

Što vi to pišete, prijatelju? - upitao je. Bouc.

Mon cher, navikao sam da budem uredani metodičan. Pravim malu tabelu kronoloških događaja.

Završio je pisanje i dodao papir g. Boucu.

9,15 Vlak kreće iz Beograda,

oko 9,40 Sobar odlazi od Ratchetta, ostavljajući kraj njega sredstvo za spavanje.

oko 10,00 MacQueen odlazi od Ratchetta.

oko 10,40 Greta Ohlsson viđa Ratchetta (poslednji put viđen živ). N. B. - bio je budan i čitao knjigu.

0,10 Vlak polazi iz Vinkovaca (kasni).

0,30 Vlak zapada u snježne nanose.

0,37 Ratchettovo zvono zvoni. Sprovodnik se odaziva. Ratchett kaže: »C'è n'est rien. Je me suis trompé.«

oko 1,17 Gđa Hubbard misli da je neki čovjek u njezinu kupeu. Zvoni sprovodniku.

Gospodin Bouc kimne u znak odobravanja.

To je vrlo jasno - rekao je.

Zar tu nema ničega što bi vam upalo uoči kao posve neprikladno?

Ne. Sve je, čini se, potpuno jasno i namjestu. Kao da je potpuno očito da je zločin počinjen u 1,15. Sat nam to dokazuje, a i izjavagđe Hubbard poklapa se s tim. Što se mene tiče, pokušat ću pogoditi ubojičin identitet. Mislim, prijatelju, da je to onaj visoki Talijan. On dolazi iz Amerike, iz Chicaga, i, sjetite se, talijansko je oružje nož i oni ga ne zabadaju jednom nego više puta.

To je istina.

Nema sumnje da je to rješenje ove zagonetke. Bez sumnje su se on i ovaj Ratchett zajedno bavili onim otmicama. Cassetti je talijansko ime. Na neki način Ratchett je, što se kaže, izigrao Talijana. Talijan ga pronalazi, šalje mu prvo prijeteća pisma i napokon mu se brutalno osvećuje. Sve je to prilično jednostavno.

Poirot je sumnjajući klimao glavom.

-Bojim se da to nije tako jednostavno -promrmljao je.

Što se mene tiče, ja sam uvjeren da jeto istina - rekao je g. Bouc zagrijavajući se sve više za svoju teoriju.

A što ćemo sa zubobolnim sobarom kojise kune da Talijan nikako nije napuštao kupe?

-U tome i jest teškoća. Poirot je treptao očima.

Da, to smeta. Nesretna okolnost za vašu teoriju, a neobično sretna za našeg talijanskog prijatelja, jest to da je Ratchettova sobara bolio zub.

To će se objasniti - rekao je g. Bouc sveličanstvenom sigurnošću.

Poirot opet potrese glavom.

-Ne, teško da je to tako jednostavno -promrmljao je ponovno.

6. poglavlje

ISKAZ RUSKE PRINCEZE

-Čujmo što Pierre Michel ima reći o ovom pucetu!

Ponovno pozvaše sprovodnika spavaćih kola. On ih je upitno gledao.

Gospodin Bouc pročisti grlo.

-Michel - reče on - ovdje je jedno dugme s vaše bluze. Nađeno je u kupeu gđe Amerikanke. Što vi o tome možete reći?

Sprovodnikova ruka automatski je pošla prema bluzi.

Ja nisam izgubio nikakvo puca, monsieur- rekao je - mora da je to neka zabuna.

To je vrlo nezgodno.

-Ne mogu za to odgovarati, monsieur. Čovjek je izgledao zapanjeno, ali nikako nije nalikovao krivcu, čak nije bio ni zbunjen. Gospodin Bouc reče značajno:

S obzirom na okolnosti pod kojima je ovo dugme nađeno, čini se posve vjerojatnim da je ono otpalo čovjeku koji je noćas bio u kupeu gđe Hubbard kad je pozvonila.

Ali, monsieur, tamo nikog nije bilo. Mora da je to gđa uobrazila.

Ona to nije uobrazila, Michel. Ubojicag. Ratchetta prošao je onuda - i izgubio ovo dugme.

Kad mu je značenje Boucovih riječi postalo jasno, Pierre Michele zapade u stanje žestoke razdraženosti.

To nije istina, monsieur, to nije istina! -vikao je. - Vi mene optužujete za taj zločin. Mene? Ja sam nevin. Zašto bih ja ubio gospodina kojeg nikad prije nisam vidio?

Gdje ste bili kad je zazvonilo zvonce gđe Hubbard?

Rekao sam vam, monsieur. U susjednom vagonu razgovarao sam sa svojim kolegom.

Zvat ćemo ga.

Učinite to, monsieur, zaklinjem vas, učinite to.

Pozvali su sprovodnika susjednog vagona. On je smjesta potvrdio Michelovu izjavu. Dodao je da je sprovodnik bukureštanskog vagona također bio s njima. Njih su trojica razgovarala

O situaciji koju je prouzrokovao snijeg. Već su razgovarali otprilike desetak minuta, kad se Pierreu Michelu učinilo da čuje zvono. Kad je otvorio vrata koja spajaju dva vagona, sva suga trojica jasno čula. Zvonce je uzastopce zvonilo. Michel je najhitrije otrčao da se na nj odazove.

Eto vidite, monsieur, da nisam kriv -uzviknuo je Michel uznemireno.

A kako objašnjavate ovo puce s uniforme sprovodnika spavaćih kola?

To ne mogu objasniti, monsieur. To je za mene zagonetka. Sva su moja puceta na broju.

I druga su dva sprovodnika izjavila da nisu izgubila ni jedno dugme i da uopće nisu bila u kupeu gđe Hubbard.

-Umirite se, Michel - kazao je g. Bouc - i vratite se mislima u vrijeme kada ste otrčali da se odazovete na zvonce gđe Hubbard. Jeste li sreli koga na hodniku?

Ne, monsieur.

Da li ste primijetili koga kako odlazi niz hodnik u drugom smjeru?

Ponavljam, ne, monsieur.

Nezgodno - reče g. Bouc.

Ne baš jako - umiješa se Poirot. - To je pitanje vremena. Gđa Hubbard se budi i otkriva da je netko u njezinom kupeu. Trenutak, dva, leži paralizirana zatvorenih očiju. Vjerojatno je onda čovjek klisnuo na hodnik. Tada ona počinje zvoniti. Ali sprovodnik ne stiže odmah. On čuje tek treći ili četvrti poziv. Ja bih osobno rekao da je bilo dovoljno vremena...

Za što? Za što, mon cher? Sjetite se da su svuda oko vlaka smetovi snijega.

Dva su puta otvorena za našeg tajanstvenog ubojicu - rekao je Poirot polako. - Mogao je uzmaknuti u jedan od nužnika ili se mogao izgubiti u kojem kupeu.

Ali svi su oni bili zauzeti. - Da.

Hoćete reći da se mogao povući u svoj kupe?

Poirot je potvrdio.

-To se slaže, to se slaže - promrmljao je g. Bouc. - U onih desetak minuta sprovodnikove odsutnosti ubojica dolazi iz svog kupea, ulazi u Ratchettov, ubija ga, zaključava i zakračunava vrata s unutrašnje strane, izlazi kroz kupe gdje Hubbard i sretno se vraća u svoj kupe dok sprovodnik još nije stigao.

Poirot je promrmljao:

-Nije to baš tako jednostavno kako se čini, prijatelju moj. Naš prijatelj liječnik to će vam potvrditi.

Pokretom ruke g. Bouc je dao znak da se sva tri sprovodnika mogu udaljiti.

Još moramo saslušati osam putnika - reče Poirot. - Pet putnika prvog razreda: princezu Dragomirov, grofa i groficu Andrenvi, pukovnika Arbuthnota i g. Hardmana,

te tri putnika drugog razreda: gđicu Debenham, Antonija Foscarellija i sobaricu, Fraulein Schmidt.

S kim ćete prvo razgovarati - s Talijanom?

Kako ste zapeli za tog Tlijana! Ne, počet ćemo s vrha ljestvice. Možda će madame la Princesse biti tako dobra da nam posveti nekoliko trenutaka svog vremena. Prenesite joj tu poruku, Michel.

Oui, monsieur - kazao je sprovodnik koji je upravo izlazio iz vagona.

Recite joj da je možemo pričekati u njezinu kupeu, ako se ne želi uznemiravati dolazeći amo - doviknuo je g. Bouc.

Ali princeza Dragomirov odbila je taj prijedlog. Pojavila se u vagon-restoranu, malko se naklonila i sjela nasuprot Poirotu.

Njezino sitno, krastači slično lice bilo je čak žuče nego jučer. Bila je neosporno ružna, pa ipak, kao i krastača, imala je oči tamne poput dragulja i zapovjedničke koje su otkrivale latentnu energiju i intelektualnu snagu koja se odmah mogla i osjetiti.

Glas joj je bio dubok, vrlo jasan, s lakim prizvukom reskosti.

Prekinula je kićeno ispričavanje g. Bouca.

-Ne morate se ispričavati, gospodo. Shvaćam da je počinjeno neko ubojstvo. Prirodno je da saslušate sve putnike. Bit će mi drago akovam mogu pomoći.

Vrlo ste ljubazni, madame.

Nipošto. To je dužnost. Što želite znati?

Vaše puno ime i prezime te adresu, madame. Možda biste više voljeli da to sami zapišete?

Poirot joj ponudi papir i olovku, ali princeza odbi.

Možete to napisati i sami - rekla je. -Nije uopće komplicirano: Natalija Dragomirov, 17 Avenue Kleber, Pariz.

Vraćate se kući iz Carigrada, madame?

Da, boravila sam u austrijskoj ambasadi. Moja sobarica putuje sa mnom.

Da li biste bili tako dobri da mi ukratko kažete kuda ste se sve noćas kretali?

Rado. Naložila sam sprovodniku da mi napravi krevet dok ja budem u vagon-restoranu. Povukla sam se u krevet neposredno poslije večere, čitala sam do jedanaest, kada sam ugasila svjetlo. Nisam mogla zaspati zbog reume, od koje patim. Otprilike u tri četvrt jedan pozvonila sam i pozvala sobaricu. Ona me masirala, a zatim mi je čitala naglas, sve dok mi se nije počelo spavati. Ne mogu točno reći kad je otišla. Možda je proteklo pola sata, a možda i više.

Je li vlak već stajao?

Vlak je već stajao.

Za to vrijeme, madame, niste čuli ništa neobično?

Nisam čula ništa neobično.

Kako se zove vaša sobarica?

Hildegarde Schmidt.

Je li ona već dugo kod vas?

Petnaest godina.

Smatrate li je pouzdanom?

Apsolutno. Njezini potječu s imanja mog pokojnog muža u Njemačkoj.

Pretpostavljam, madame, da ste bili u Americi?

Nagla promjena teme navela je staru damu da iznenađeno podigne obrve.

Često.

Jeste li ikada upoznali obitelj Armstrong, obitelj koja je doživjela tragediju?

Sa stanovitim uzbuđenjem u glasu, stara je dama rekla:

Govorite o mojim prijateljima, monsieur.

Vi ste, dakle, dobro poznavali pukovnika Armstronga?

Njega sam znala površno; ali njegova žena, Sonia Armstrong, bila je moje kumče. Bila sam prijateljica njezine majke, glumice Linde Arden. Linda Arden bila je veliki talent, jedna od najvećih tragedkinja na svijetu. Kao Lady Macbeth, kao Magdi, nitko joj nije bio dorastao. Ja nisam bila samo obožavateljica njezine umjetnosti, bila sam joj osobna prijateljica.

Je li ona umrla?

Ne, ne, živa je, ali živi potpuno povučeno. Vrlo je krhka zdravlja, uglavnom mora mirovati.

Imala je, mislim, još jednu kćerku?

Da, puno mlađu od gđe Armstrong.

I ona je živa?

Svakako.

-A gdje se nalazi? Starica ga oštro pogleda.

-Moram vas pitati koji je razlog za postavljanje ovih pitanja? Kakve ona veze ima s predmetom o kojem je riječ, s umorstvom u ovom vlaku?

Takve, madame, što je čovjek koji je ubijen odgovoran za otmicu i ubojstvo Armstrongove curice.

Ah!

Ravne princezine obrve se sastaviše. Ona se malko ispravi.

Prema tome, s mojeg stanovišta, ovo je ubojstvo nadasve divna stvar! Oprostite mi zbog malo neobičnog gledišta.

To je posve razumljivo, madame. A sada da se vratimo na pitanje na koje niste odgovorili. Gdje je mlađa kćerka Linde Arden, sestra gđe Armstrong?

Ja vam to zbilja ne znam reći, monsieur. Izgubila sam svaki dodir s mlađim naraštajem. Mislim da se prije nekoliko godina udala za nekog Engleza i otišla u Englesku, ali ovog se trenutka ne mogu sjetiti njegova imena.

Ona zastade na trenutak, a onda reče:

Želite li me još štogod upitati, gospodo?

Samo jedno, madame, jedno donekle osobno pitanje. Radi se o boji vaše kućne haljine.

Ona je malko podigla obrve.

Moram pretpostaviti da imate povoda zatakvo pitanje. Moja je kućna haljina od plava satena.

To je sve, madame. Vrlo sam vam zahvalan što ste tako spremno odgovarali na moja pitanja.

Ona je blago odmahнула rukom punom prstenja.

Zatim, ustajući, dok su se ostali dizali skupa s njom, ona zastade.

Oprostite, monsieur - rekla je - ali mogu li saznati kako se vi zovete? Vaše mi je lice donekle poznato.

Madame, zovem se Hercule Poirot -vama na usluzi.

Trenutak ništa nije govorila, a zatim reče:

-Hercule Poirot. Da. Sada se sjećam. To je sudbina.

Otišla je, vrlo uspravna, pomalo ukočenih kretnji.

-Voila une grande dame - rekao je g. Bouc.- što mislite o njoj, prijatelju?

Ali Hercule Poirot samo je odmahnuo glavom.

-Razmišljam - reče - što li je htjela reći onim »sudbina«?

7. poglavlje

ISKAZ GROFA I GROFICE ANDRENYI

Zatim su pozvani grof i grofica Andrenjd. Grof je, međutim, sam ušao u vagon-restoran.

To je izvan svake sumnje bio zgodan čovjek. Bio je visok bar šest stopa, širokih ramena, a uskih bokova. Odjeven je bio u vrlo lijepo krojen engleski tvid, i doimao bi se poput Engleza da nije bilo njegovih dugih brkova i nečeg neobičnog u njegovim jabučicama.

Pa, gospodo - reče - čime vam mogu pomoći?

Vi, monsieur, shvaćate - kazao je Poirot-da sam, s obzirom na ono što se dogodilo,prinuđen da svim putnicima postavim određena pitanja.

-Naravno, naravno - reče grof neusiljeno.

-Potpuno razumijem vaš položaj. Međutim,bojim se da vam ni ja ni moja žena ne može mopuno pomoći. Mi smo spavali i baš ništa nismo čuli.

Znate li, monsieur, identitet ubijenog?

Razumio sam da je to onaj jaki Amerikanac, čovjek nedvojbeno neugodna izraza lica.Za vrijeme jela sjedio je za onim stolom.

Pokretom glave pokazao je stol za kojim su obično sjedili Ratchett i MacQueen.

Da, da, monsieur, imate potpuno pravo.Mislio sam vas pitati je li vam poznato ime toga čovjeka.

Ne. - Grof kao da je bio vrlo zbunjen Poirotovim ispitivanjem.

Ako želite saznati njegovo ime - reče -ono se jamačno nalazi u njegovom pasošu.

U njegovom pasošu stoji ime Reatchett -reče Poirot - ali to, monsieur, nije njegovopravo ime. On je onaj Cassetti koji je odgovoranza glasovita otmičarska nasilja u Americi.

Netremice je promatrao grofa, ali ovoga kao da ta vijest nije dirnula. On je samo malo raširio oči.

Ah! - rekao je - to bi svakako trebalo rasvijetliti taj slučaj. Amerika je neobična zemlja.

Možda ste bili tamo, monsieur le Comte?

Bio sam godinu dana u Washingtonu.

Jeste li možda upoznali obitelj Armstrong?

Armstrong... Armstrong... teško se sjetiti ... tolike sam upoznao.

On se nasmjiesio i slegnuo Tamenima.

Ali da se vratimo ovoj stvari - kazao je.- što mogu još učiniti da vam pomognem?

Povukli ste se na spavanje... kada, monsieur le Comte?

Oči Herculea Poirota kradimice se spustiše na nacrt. Grof i grofica Andrenvi zauzimali su dva međusobno povezana kupea, br. 12 i 13.

Jedan kupe bio je spremljen za spavanje dok smo bili u vagon-restoranu. Vrativši se, sjedili smo neko vrijeme u onom drugom.

Koji broj kupea bi to bio?

Broj 13. Igrali smo piket. Oko jedanaest sati moja se žena povukla. Sprovodnik je spremio moj kupe, pa sam i ja legao. Čvrsto sam spavao sve do jutra.

Jeste li primijetili da je vlak stao?

Nisam toga bio svjestan sve do jutros.

-A vaša žena? Grof se nasmiješio.

-Kad putuje vlakom, moja žena uvijekuzima sredstvo za spavanje. Popila je uobičajenu dozu trionala.

Zastao je. -Žao mi je što vam nikako ne mogu pomoći.

Poirot mu dodade list papira i pero.

-Hvala vam, monsieur le Comte. To je puka formalnost, ali hoćete li mi još samo napisati ime i adresu?

Grof je pisao polako i pažljivo.

-Najbolje je da vam to sam napišem -reče ljubazno. - Ortografija imena mog zavičajnog imanja malko je teška za one koji ne poznaju moj jezik.

Pružio je papir Poirotu i ustao.

-Bit će potpuno nepotrebno da i moja žena dolazi ovamo - izjavio je. - Ona vam ne može reći ništa više od mene.

U Poirotovim se očima pojavi neki odsjaj.

Nesumnjivo, nesumnjivo - reče. - Ali ja svejedno mislim da bih želio s madame la Comtesse razmijeniti bar jednu riječ.

Uvjeravam vas da je to potpuno nepotrebno.

Glas mu je zvučao autoritativno. Poirot je blago žmirkao na njega.

-To će biti puka formalnost - rekao je.

-Ali, znate, to je neophodno za moj izvještaj.

-Ako baš želite.

Grof je nerado popustio. Poklonio se otresito i neobično i otišao iz vagon-restorana.

Poirot je posegnuo za jednim pasošem. Na njemu je bilo grofovo ime i naslovi. Prešao je na naredni podatak - sa ženom. Ime: Elena Maria, djevojačko prezime: Goldenberg, starost: dvadeset godina. Jedared je nekom nepažljivom službeniku kanula jedna masna kap na tu ispravu.

Diplomatski pasoš - reče g. Bouc.

-Moramo paziti da nikoga ne uvrijedimo. Oviljudi ne mogu biti ni u kakvoj vezi s umorstvom.

Budite mirni, mon vieux, bit ću vrlo tak-tičan. To je tek formalnost.

Njegov se govor prekinuo kad je grofica Andrenvi ušla u vagon-restoran. Izgledala je bojažljivo i izvanredno privlačno.

Željeli ste sa mnom razgovarati, gospodo?

Puka formalnost, madame la Comtesse.

-Poirot se udvorno podigao i s naklonom joj ponudio mjesto nasuprot sebi. - Samo sam vas htio pitati jeste li noćas štogod vidjeli, ili čulia što bi moglo rasvijetliti ovaj slučaj.

Baš ništa, monsieur. Spavala sam.

Niste li, na primjer, čuli neko komešanje u kupeu do vas? Amerikanka koja je bila u njemu imala je histerični napad i zvonila je sprovodniku.

Ništa nisam čula, monsieur. Znate, uzela sam sredstvo za spavanje.

Ah. Razumijem. Pa, ne treba vas višezadržavati. - Zatim, dok je ona brzo ustajala, reče: - Još samo časa... ovi podaci, vaše djevojačko prezime, godine i ostalo, jesu li točni?

Potpuno točni, monsieur.

Možda biste u tu svrhu htjeli potpisati ovu bilješku.

Ona potpisa brzo, otmjenim kosim rukopisom.

Elena Andrenyi.

Jeste li pratili muža u Ameriku, madame?

Ne, monsieur - nasmiješila se malkopocrvenjevši. - Tada još nismo bili vjenčani. Tek smo godinu dana u braku.

Ah, tako. Hvala vam, madame. Usput, dali vaš muž puši?

Buljila je u njega gotova da krene.

Da.

Lulu?

Ne. Cigarete i cigare.

Ah! Hvala.

Oklijevala je. Njezine su ga oči znatiželjno promatrale. Divne su to bile oči, tamne, bademaste, vrlo dugih crnih trepavica, koje su se isticale na bljedilu njezinih obraza. Usne, vrlo crvene, prema tuđinskoj modi, bile su sasvim malo razmaknute. Izgledala je egzotično i divno.

Zašto ste me to pitali?

Madame - Poirot živahno mahnu rukom- detektivi moraju postavljati svakovrsna pitanja. Na primjer, možda ćete mi reći kakve je boje vaša kućna haljina?

Gledala ga je iskolačenih očiju. Zatim se nasmijala.

-Ona je od šifona boje žita. Je li to zaista značajno?

-Vrlo značajno, madame. Ona upita radoznalo:

Pa jeste li vi stvarno detektiv?

Vama na usluzi, madame.

Mislila sam da u vlaku nema detektiva dok prolazimo kroz Jugoslaviju, sve do Italije.

Ja nisam jugoslavenski detektiv, madame. Ja sam međunarodni detektiv.

Vi pripadate Ligi naroda?

Pripadam cijelom svijetu, madame -rekao je Poirot dramatično. - Uglavnom radim u Londonu. Govorite li engleski? - dodao je natom jeziku.

Govorim pomalo.

Njezin akcent bio je dražestan. Poirot se nakloni još jednom.

-Nećemo vas više zadržavati, madame. Vidite da nije bilo tako strašno.

Ona se nasmiješila, kimnula glavom i otišla.

-Elle est jolie femme - izjavio je g. Boucznalački.

Uzdahnuo je.

Dakle, ovo nam baš nije puno pomoglo.

Ne - reče Poirot. - Dvoje ljudi koje nije vidjelo ništa i nije čulo ništa.

Hoćemo li sada porazgovarati s Talijanom?

Poirot ne odgovori odmah. Proučavao je masnu mrlju na mađarskom diplomatskom pasošu.

8. poglavlje

ISKAZ PUKOVNIKA ARBUTHNOTA

Poirot se lagano trže. Oči su mu malo zatreptale kad su se susrele s oštrim Boucovima.

-Ah! Moj dragi stari prijatelju - rekao je- znate li da sam postao onim što se naziva snobom! Prvi razred, osjećam, treba biti saslušan prije drugog. Naredni neka bude pristali pukovnik Arbuthnot.

Ustanovivši da je pukovnikov francuski vrlo loš, Poirot je ispitivao na engleskom.

Arbuthnotovo ime, dob, kućna adresa i točan vojni čin, sve je to bilo ustanovljeno. Poirot je nastavio:

-Vi idete kući iz Indije na ono što se zove dopust, a čemu mi kažemo »en permission«?

Pukovnik Arbuthnot, nezainteresiran za to kako neka rulja stranaca što zove, odgovori s pravom britanskom jezgrovitošću:

Da.

Ali vi se ne vraćate kući brodom P&O kompanije?

Ne.

Zašto ne?

Odlučio sam se vratiti kopnenim putem iz osobnih razloga.

»No sad«, kao da je izvirivalo iz njegova stava, »sad sam ti pokazao, ti malo kicoško njuškalo.«

-Dolazite li ravno iz Indije? Pukovnik je odgovorio suho:

Zaustavio sam se jedan dan da vidim kaldejski Ur, a tri sam dana ostao u Bagdadu sa zapovjednikom zrakoplovstva, svojim starim prijateljem.

Zadržali ste se tri dana u Bagdadu. Koliko znam, i mlada Engleskinja, gđica Debenham, također dolazi iz Bagdada. Možda ste je ondje sreli?

Ne, nisam. Prvi put sam sreo gđicu Debenham kad smo ona i ja bili u istom vagonu vlaka od Kirkuka do Nissibina.

Poirot se nagnuo naprijed. Postao je uporniji i još više stranac prema Englezu.

Monsieur, moram vas zamoliti za razumijevanje. Vi i gđica Debenham jedini ste Englezi u vlaku. Prijeko je potrebno da od svakog od vas zatražim mišljenje o onom drugom.

Savršeno nepravilno - rekao je hladno pukovnik Arbuthnot.

Nije tako. Znači, ovaj je zločin po svoj prilici počinila neka žena. Čovjek je probodeni manje ni više nego dvanaest puta. Čak je i vlakovođa smjesta rekao: »To je neka žena«. Dakle, što mi je onda prva dužnost? Da sve žene koje putuju vagonom Istanbul-Calais, kako bi to Amerikanci rekli, »pogledam«. Ali prosuditi jednu Engleskinju vrlo je teško. Vrlo su suzdržani ti Englezi. Zato se ja, u interesu pravde, obraćam vama. Kakva je osoba ta gđica Debenham? Što znate o njoj?

Gđica je Debenham - kazao je pukovnik sa stanovitom toplinom - prava dama.

Ah! - reče Poirot držeći se kao da mu je laknulo. - Prema tome, vi ne mislite da bi ona mogla biti upletena u ovaj zločin?

Ta je pomisao besmislena - reče Arbuthnot. - Čovjek joj je bio posve stran, nikada ga ranije nije vidjela.

Je li vam to ona kazala?

Da. Odmah se izrazila o njegovu pomalo neugodnom izgledu. Ako se radi o ženi, kao što vi, čini se, smatrate (po mojem mišljenju bez ikakva dokaza nego jednostavno pretpostavkom), mogu vas uvjeriti da to gđica Debenham uopće ne bi mogla biti.

Vrlo ste usrdni glede toga - rekao je Poirot sa smiješkom.

Pukovnik Arbuthnot odmjeri ga hladno.

-Zbilja ne znam što time hoćete reći -reče.

Kao da je taj pogled doveo Poirotu u nepriliku. Spustio je pogled i počeo prčkati po papirima.

Sve je ovo usputno - izjavio je. - Budimo praktični i pozabavimo se činjenicama. Ovaj se zločin, imamo razloga da u to vjerujemo, odigrao noćas u četvrt dva. Sastavni dio

neophodnog postupka čini i to da se svakoga uvlaku pita što je on ili ona radio u to vrijeme.

Sasvim tako. U četvrt dva, po svojem dubokom uvjerenju, razgovarao sam s mladim Amerikancem, pokojnikovim tajnikom.

Aha! Jeste li vi bili u njegovom kupeu ili on u vašem?

Ja sam bio kod njega.

To je onaj mladić po imenu MacQueen?

Da.

Je li to neki vaš prijatelj ili znanac?

Ne, nikada ga prije ovog putovanja nisam vidio. Stupili smo jučer nehotice u razgovor i obojica smo se zainteresirala. U pravilu, ne volim Amerikance, ne cijenim ih osobito ...

Poirot se osmijehnuo sjetivši se MacQueenovih zamjerki »Britancima«.

... ali ovaj mi se mladić svidio. Pokupio je nekakve šašave, idiotske stavove u vezi sa situacijom u Indiji. Najgore je kod Amerikanaca to što su oni tako sentimentalni i idealisti. Dakle, zanimalo ga je što mu ja mogu o tome reći. Imam skoro tridesetogodišnje iskustvo s tom zemljom. A mene je interesiralo što on zna o financijskoj situaciji u Americi. Zatim smo prešli na svjetsku politiku općenito. Bio sam vrlo iznenađen pogledavši na sat i ustanovivši da je tri četvrt dva.

U to ste vrijeme prekinuli razgovor?

Da.

Što ste zatim radili?

Otišao sam u svoj kupe i legao.

Krevet vam je već bio napravljen?

Da.

To je kupe... samo trenutak... broj 15, predzadnji na suprotnoj strani od vagon-restorana?

Da.

Gdje se nalazio sprovodnik kad ste išli usvoj kupe?

Sjedio je za malim stolom na kraju hodnika. Zapravo, MacQueen ga je pozvao upravo kad sam išao u svoj kupe.

Zašto ga je zvao?

Da mu napravi krevet, pretpostavljam. Kupe još nije bio spremljen za spavanje.

A sada, pukovniče Arbuthnot, želim dapažljivo promislite. Dok ste razgovarali s g. Mac-Queenom, je li tko prošao hodnikom kraj vaših vrata?

Dosta ljudi, mislim. Nisam na to obraćao pažnju.

Aha! Ali mene zanima, pa recimo, posljednji sat i pol vašeg razgovora. Silazili ste u Vinkovcima, zar ne?

Da, ali samo na trenutak. Bila je mećava. Užasna hladnoća. Takva da je čovjek bio zbilja sretan što se mogao vratiti u ovu zaparu, premda ja u načelu smatram da je način na koji ove vlakove pregrijavaju skandalozan.

Gospodin Bouc je uzdahnuo.

-Vrlo je teško svakom udovoljiti - reče.

-Englezi otvaraju sve od reda, a onda prolaze oni ostali i sve zatvaraju. To je vrlo teško.

Ni Poirot ni pukovnik Arbuthnot nisu se uopće osvrnuli na njega.

-A sada, monsieur, usredotočite svoje misli na prošlu noć - reče Poirot ohrabrujući ga.

-Vani je bilo hladno. Vratili ste se u vlak. Opet ste sjeli, zapušili, možda cigaretu, možda lulu ...

Zastao je za djelić sekunde.

Ja pušim lulu. MacCJueen je pušio cigarete.

Vlak ponovno kreće. Vi pušite svoju lulu. Raspravljate o stanju u Evropi, u svijetu. Već je kasno. Većina ljudi povukla se na spavanje. Je li tko prošao kraj vrata... razmislite?

Arbuthnot se namrštio nastojeći se sjetiti.

-Teško je to reći. Znaete, uopće se na to nisam obazirao.

-Ali vi posjedujete vojničku sposobnost zapažanja detalja. Vi zapažate niti ne primjećujući, da se tako izrazim.

Pukovnik je ponovno razmišljao, ali odrečno strese glavom.

Ne bih vam mogao reći. Ne sjećam se daje itko prošao osim sprovodnika. Ali, samo trenutak ... prošla je i neka žena, mislim.

Jeste li je vidjeli? Je li bila mlada ilistara?

Nisam je vidio. Nisam gledao u tom smjeru. Samo sam zamijetio šuštanje svile i nekakav miris.

Miris? Dobar miris?

Pa prilično jak, ako shvaćate što želim reći. Mislim da bi se osjetio na stotinu jardi. Ali, pazite - pukovnik je nastavio hitro -možda je to bilo ranije u toku večeri. Znaete, kako ste se malo prije i sami izrazili, to je samo jedna od onih stvari koje primijećujemo, a daniti ne zapažamo. U neko doba te sam večeri rekao sam sebi: »ženski miris - prilično se namirisala«. Ali kada je to bilo, ne mogu pouzdano reći, izuzev - pa da, moralo je biti iza Vinkovaca.

Zašto?

Zato što se sjećam da sam ga nanjušio upravo kad sam govorio o posvemašnjem neispunjenju Staljinova petogodišnjeg plana. Znam da mi je ona asocijacija - žena - dozvala na um položaj žene u Busiji. A znam da o Rusijinismo govorili sve do pred kraj našeg razgovora.

Ne možete to odrediti preciznije?

N-ne. Mora da je to bilo, onako od oka, u posljednjih pola sata.

Bilo je to nakon što je vlak već stao?

Ovaj klimnu.

Da, u to sam gotovo posve siguran.

Dobro, ostavimo to. Jeste li ikada bili u Americi, pukovniče Arbuthnot?

Nikad. Niti ne želim.

Jeste li poznavali nekog pukovnika Armstronga?

Armstrong, Armstrong - poznao sam dva ili tri Armstronga. Tommy Armstrong u 60.- ne mislite valjda na njega? Zatim Selby Armstrong - pao na Sommi.

Mislim na pukovnika Armstronga koji se oženio Amerikankom i čije su jedino dijete kidnapirali i ubili.

Ah, da. Sjećam se da sam o tome čitao. Grozan slučaj. Mislim da nikada nisam sreo tog momka, premda sam ga, naravno, znao po pričanju. Toby Armstrong. Zgodan momak. Svi suga voljeli. Napravio je sjajnu karijeru. Dobio je »Viktorijin križ«.

Čovjek koji je noćas ubijen odgovoran je za umorstvo djeteta pukovnika Armstronga.

Arbuthnotovo lice postalo je prilično mrko.

Onda je, po mojem mišljenju, ta svinja izasluzila ono što ju je snašlo. Premda bi mi, čini mi se, bilo draže da sam ga vidio obješana po svim propisima ili smaknuta na električnoj stolici tamo prijeko.

To znači, pukovniče Arbuthnot, vi pretpostavljate zakon i red osobnoj odmazdi?

Pa ne može se čovjek zalagati za krvnu osvetu i za međusobna ubojstva noževima, kao što je to u Korkizancima ili mafije - reče pukovnik. - Recite što god hoćete, suđenje pred porotom valjan je sistem.

Poirot ga je zamišljeno gledao nekoliko trenutaka.

-Da - reče. - Siguran sam da bi to bio vaš stav. Dobro, pukovniče Arbuthnot, mislim da vas više nemam što pitati. Ne možete li se ičega sjetiti što bi vam se noćas... ili da kažemo sada kad se osvrnete na noćasnje događaje - učinilo sumnjivim?

Arbuthnot je malo razmišljao.

Ne - rekao je. - Baš ništa. Osim... -oklijevao je.

Ali molim vas, nastavite.

Pa to zapravo nije ništa - rekao je pukovnik polako. - Ali vi rekoste ičega.

Da, da. Samo nastavite.

On, nije to ništa. Jedva pojedinost. Ali dok sam se vraćao u kupe, opazio sam da suvrata pokraj mojih - ona krajnja, znate ...

Da, br. 16.

Dakle, vrata tog kupea nisu bila potpuno zatvorena. A momak iznutra krišom je provirivao. Zatim je nekako naglo pritvorio vrata. Naravno, znam da to nije ništa osobito ... ali, to mi se učinilo pomalo čudnovatim. Smatram daje posve prirodno da čovjek otvori vrata i proviri ako želi nešto vidjeti. Ali tako kriomice kao što je on to učinio, to je privuklo moju pozornost.

Daaa - reče Poirot neodlučno.

Rekao sam vam da nije ništa - kazao je Arbuthnot ispričavajući se. - Ali, znate kako je... Rani jutarnji sati, sve je vrlo tiho, cijela stvar poprima zlokoban izgled kao u detektivskoj priči. Sve je to doista besmisleno.

Ustao je.

-Pa, ako me više ne trebate ...

-Hvala vam, pukovniče Arbuthnot, ne trebam vas više.

Vojnik je malo oklijevao. Njegovog prvotnog urođenog gađenja što ga saslušavaju »stranci« nestalo je.

-Sto se tiče gđice Debenham - rekao je prilično nezgrapno - možete se osloniti na me da je ona u redu. Ona je pukka sahib.

Pocrvenjevši malo, on se povuče.

Što - upita sa zanimanjem dr Constantine - što znači to pukka sahib?

To znači - rekao je Poirot - da su otac i braća gđice Debenham polazila istu vrst škole kao i pukovnik Arbuthnot.

Oh! - doktor će Constantine razočarano.- Onda to uopće nema nikakve veze sa zločinom!

Točno - rekao je Poirot.

Zapao je u neko snatrenje bubnjajući prstima po stolu. Zatim podiže pogled.

Pukovnik Arbuthnot puši lulu - reče. -U Ratchettovu kupeu našli smo čistilicu za lulu.Gospodin Ratchett pušio je samo cigare.

Mislite...?

On je dosad jedini čovjek koji je priznao da puši lulu. A čuo je i za pukovnika Armstronga,možda ga je čak i poznao, premda to neće priznati.

-Prema tome, mislite da je moguće ...?Poirot snažno strese glavom.

U tome i jest stvar. Nemoguće je, potpuno nemoguće da jedan častan, pomalo blesast, čestit Englez probode nožem neprijatelja dvanaest puta! Ne osjećate li, prijatelji moji, koliko je to nemoguće?

To je psihologija - rekao je g. Bouc.

- A psihologija se mora poštovati. Ovaj je zločin potpisan, ali to zasigurno nije potpis pukovnika Arbuthnota. A sad prijedimo na idući razgovor.

Ovaj put g. Bouc nije spomenuo Talijana. Ali je o njemu razmišljao.

9. poglavlje

ISKAZ GOSPODINA HARDMANA

Posljednji od saslušanih putnika prvog razreda bio je gospodin Hardman, visoki nakinđureni Amerikanac koji je sjedio za istim stolom s Talijanom i sobarom.

Nosio je prilično napadno karirano odijelo, ružičastu košulju, kričavu kravatu i nešto je žvakao dok je ulazio u vagon-restoran. Lice mu je bilo snažno, mesnato i grubo, ali je to bilo lice dobroćudna izgleda.

... bro jutro, gospodo - rekao je. - Što mogu učiniti za vas?

Čuli ste o ovom ubojstvu, gospodine ...hm ... hm ... Hardman?

Jasno.

Vješto je premještao gumu za žvakanje.

Prinučeni smo saslušati sve putnike u vlaku.

Što se mene tiče, nemam ništa protiv. Mislim da je to jedini način da se taj posao obavi.

Poirot je pogledao preda se u pasoš.

-Vi ste Cyrus Bethman Hardman, građanin Sjedinjenih Američkih Država, četrdesetjedna v am je godina, trgovački ste putnik za vrpce pisacih strojeva?

O. K. Taj sam.

Putujete iz Istanbula u Pariz?

Tako je.

Razlog?

Poslovi.

Da li uvijek putujete prvim razredom, g. Hardman?

Da, gospodine. Tvrtka plaća putne troškove.

Namignuo je.

-Sad ćemo, g. Hardman, prijeći na noćasnje događaje.

Amerikanac je kimnuo.

Što nam možete reći o tom predmetu?

Ništa, ama baš ništa.

Ah, to je šteta. Možda ćete nam, g. Hardman, precizno ispričati sve što ste radili sinoć, počev od večere?

Po prvi put Amerikanac kao da nije imao spreman odgovor. Napokon reče:

Oprostite, gospodo, ali tko ste vi zapravo? Objasnite mi.

Ovo je g. Bouc, jedan od direktora kompanije spavaćih kola. Ovaj gospodin je liječnik koji je pregledao les.

A vi?

Ja sam Hercule Poirot. Mene je kompanija angažirala da istražim ovaj slučaj.

Čuo sam o vama - reče g. Hardman. Razmišljao je još trenutak-dva. - Držim da će biti najbolje da govorim otvoreno.

Za vas je bez sumnje najpreporučljivije da kažete sve što znate - rekao je Poirot suho.

Zinuli biste od čuda kad bih ja išta znao. Ali ja ne znam ništa. Ja uopće ništa ne znam, kao što rekoh. Ali ja bih trebao ponešto znati. To je upravo ono što me ljuti. Trebao bih znati.

-Molim vas, objasnite to, g. Hardman. Gospodin Hardman je uzdahnuo, bacio gumu za žvakanje i posegnuo u džep. Toga trenutka kao da se cjelokupna njegova osoba promijenila. Postao je manje dramski lik, a više stvarno biće. Zvučni nazalni tonovi njegova glasa ublažili su se.

-Ovaj pasoš je zapravo blef - rekao je.- Evo tko sam ja u stvari.

Poirot je ispitivao dobačenu mu posjetnicu. G. Bouc je virio preko njegova ramena.

G. Cyrus B. Hardman McNeilova detektivska agencija New York

Poirot je to ime znao. Bila je to jedna od najpoznatijih i najuglednijih privatnih detektivskih agencija u New Yorku.

Pa, g. Hardman - rekao je - čujmo što sve ovo znači!

Svakako. Stvari su se otprilike odvijale ovako: došao sam u Evropu progoneći dvojicu varalica, bez ikakve veze s cijelim ovim slučajem. Potjera je završila u Istanbulu. Brzjavio sam šefu i dobio nalog da se vratim. I upravo bih strugnuo natrag u svoj mali stari NewYork, kadli sam primio ovo.

Gurnuo je jedno pismo. Glava pisma bila je od hotela »Tokatlian«.

»Dragi gospodine, vas su mi predstavili kao jednog od službenika McNeilove detektivske agencije. Budite ljubazni pa mi se javite danas popodne u četiri sata u moj apartman.«

Potpisano je bilo sa »S. E. Ratchett«.

Eh bien?

Javio sam se u navedeno vrijeme i g. Ratchett me upoznao sa stanjem stvari. Pokazao mi je nekoliko pisama koje je primio.

Bio je uznemiren?

Pravio se kao da nije, ali je bio dobrano preplašen. Ponudio mi je posao. Trebalo je da putujem istim vlakom kao i on u Pariz i da pazim da ga se nitko ne uspije dočepati.

Dakle, gospodo, ja jesam putovao istim vlakom i, usprkos meni, netko ga se ipak dočepao. Meni je to svakako jako teško palo. To baš ne ostavlja osobit dojam meni.

Da li vam je on dao kakve upute na što da osobito pazite?

Svakako. On je sve isplanirao. Njegova je zamisao bila da putujem u kupeu tik do njegovog, premda je to odmah moralo otpasti. Jedino što sam mogao dobiti bio je ležaj br. 16, a i zato sam se morao dobro nagnjaviti. Prepostavljam da sprovodnik želi manipulirati s tim kupeom za svoj račun. No to nema veze s ovim. Kad sam pronjuškao situaciju, činilo mi se da je br. 16 vrlo dobra strateška točka. Ispred spavaćih kola iz Istanbula nalazio se samo vagon-restoran, a vrata prema platformi na prednjem kraju bila su po noći zaključana. Jedini put kojim bi mogao neki razbojnik ući bila su krajnjazadnja vrata prema peronu ili duž vlaka odostrag, u oba slučaja morao bi proći neposredno kraj mogeg kupea.

Vi, naravno, niste imali pojma o identitetu vjerojatnog napadača?

E, pa znao sam kako on izgleda. Gospodin Ratchett mi ga je opisao.

-Što?

Sva su se tri čovjeka znatiželjno nagnula. Hardman je nastavio:

Sitan čovjek, crn, ženskasta glasa - tako je rekao stari. Rekao je i to kako ne vjeruje da bise to dogodilo prve noći. Vjerojatnije druge ili treće.

On je nešto znao - reče g. Bouc.

Jamačno je znao više nego što je rekao svom tajniku rekao je Poirot zamišljeno. - Jeli vam što kazao o tom svom neprijatelju? Da li vam je, na primjer, rekao zašto mu je život bio ugrožen?

Ne, bio je ponešto mučaljiv što se toga tiče. Rekao je samo da mu taj tip radi o glavi i daje odlučio da ga se dočepa.

Sitniji čovjek ... crn ... ženskasta glasa - rekao je Poirot zamišljeno.

Zatim oštro gledajući Hardmana reče:

Vi ste, naravno, znali tko je on zapravo?

Tko, gospodine?

Ratchett. Prepoznali ste ga.

Ne razumijem.

Ratchett je bio Cassetti, ubojica Armstrongovih.

Hardman dugo zazviždi.

To je doista iznenađenje! - reče. - Da, gospodine! Ne, nisam ga prepoznao. Bio sam na zapadu kad se odigrao taj slučaj. Mislim da samu novinama vidio njegove fotografije, ali ne bih prepoznao ni rođenu majku nakon što je novinski foto-reporter obradi. Ne sumnjam u to da je više ljudi mrzilo Cassetti.

Poznajete li ikoga u vezi sa slučajem Armstronga, tko bi odgovarao tom opisu: sitan, crn, ženskasta glasa?

Hardman je trenutak-dva razmišljao.

Teško je reći. Gotovo je svatko tko je bio upleten u taj slučaj mrtav.

Sjećate se, postojala je i jedna djevojka koja se bacila kroz prozor?

Svakako. To je dobro polazište. Ona je bila nekakva strankinja. Možda je imala kakvih rođaka u mafiji. Ali morate znati da je bilo i drugih slučajeva osim slučaja Armstrong. Cassetti se bavio otmicama duže vrijeme. Ne možete se usredotočiti samo na ovo jedno.

Ah, postoje razlozi zbog kojih držimo daje ovaj zločin u vezi sa slučajem Armstrong.

(Hardman ispitivački podiže pogled. Poirot ne odgovori. Amerikanac je potresao glavom.

Ne mogu prizvati u sjećanje nikoga tko bi odgovarao tom opisu, a bio bi u vezi sa slučajem Armstrong - reče polagano. - Ali, naravno, ja se time nisam bavio, pa o tome niti ne znam mnogo.

Dobro, nastavite svoje pripovjedaње, g. Hardman.

Malo se što ima kazati. Spavao sam danju, a budan stražario noću. Ništa se sumnjivo nije dogodilo prve noći. Sinoć isto tako, po mojem mišljenju. Držao sam vrata malo odškrinuta i pazio. Nikakav stranac nije prošao.

Sigurni ste, g. Hardman?

Kao u smrt. Nitko izvana nije ušao u vlak, a nitko nije prošao kroz vlak ni iz stražnjih vagona. Na to se kunem.

Jeste li sa svog mjesta mogli vidjeti sprovodnika?

Jasno. On sjedi na onom malom sjedalu gotovo na ravnini mojih vrata.

Je li on uopće napuštao to sjedalo nakon što je vlak stao u Vinkovcima?

Je li to bila posljednja stanica? Pa, da, odazvao se na nekoliko zvona, to je bilo baš nekako nakon što je vlak potpuno stao. Zatim, poslije toga, prošao je kraj mene u zadnji vagon, gdje je ostao oko četvrt sata. Neko zvono zvonilo je kao ludo i on se trkom vratio. Istupio sam nahođnik da vidim što se događa; bio sam ipak uzrujan, razumjet ćete. Ali bila je to samo ona američka dama. Napravila je čitav pakao ni oko čega. Ja sam se nacerio. Zatim je prišao drugom kupeu, vratio se i uzeo bocu mineralne vode za nekoga. Poslije toga smirio se na svojem sjedalu sve dok nije otišao na drugi kraj vagona da napravi nečiji krevet. Ne vjerujem da se iza toga micao otprilike sve do pet sati ujutro.

Je li uopće bio pridrijemao?

To ne znam. Možda jest.

Poirot je kimnuo. Same od sebe, ruke su mu izravnale papire na stolu. On još jednom podiže službenu posjetnicu.

-Budite tako dobri pa napišite svoje inicijale na ovo - rekao je.

Ovaj to učini.

Nema nikoga, pretpostavljam, tko bi mogao potvrditi vašu priču o vašem identitetu, g. Hardman?

U ovom vlaku? Pa, ne baš. Ukoliko to nebi mogao mladi MacQueen. Poznajem ga prilično dobro. Viđao sam ga u uredu njegova oca u New Yorku. Ali to ne znači da će se i on mene sjetiti kraj tolikih službenika. Ne, gospodine Poirot, morat ćete pričekati i brzojaviti u New York kad snijeg popusti. Ali sve je O. K. Ja ne lažem. Pa, do viđenja, gospodo. Drago mi je što smo se upoznali, g. Poirot.

Poirot izvadi svoju tabakeru i ponudi ga.

Ili možda više volite lulu?

Nikako.

Posluži se i dugini koracima žustro ode. Tri se čovjeka pogledaše.

Što mislite, je li govorio istinu? - upitao je dr Constantine.

Da, da. Poznam tu sortu. Osim toga, to je priča koja bi se mogla vrlo lako pobiti.

Dao nam je vrlo interesantan iskaz - rekao je g. Bouc.

Da, zaista.

Sitni čovjek, crn, visoka glasa - reče g. Bouc zamišljeno.

Opis koji ne pristaje nikome u vlaku - dodade Poirot.

10. poglavlje

TALIJANOV ISKAZ

-A sada - reče Poirot sijevnuvši očima - razveselit ćemo srce g. Bouca i porazgovarati s Talijanom.

Antonio Foscarelli ušao je u vagon-restoran hitrim, mačjim korakom. Lice mu je sjalo. Bilo je tipično talijansko lice, vedro i crnomanjasto.

Francuski je govorio dobro i glatko s jedva primjetnim stranim naglaskom.

Zovete se Antonio Foscarelli?

Da, monsieur.

Vi ste, kao što vidim, naturalizirani Amerikanac?

Amerikanac se nasmiješi.

Da, monsieur. To je bolje za moje poslove.

Vi ste zastupnik Fordovih automobila?

Da, vidite...

Uslijedilo je brbljavo objašnjenje. Na kraju, sve ono što ova trojica nisu saznala o Foscarellijevim poslovnim metodama, njegovim putovanjima i приходима, o njegovom mišljenju o Sjedinjenim Američkim Državama i o većini evropskih zemalja, bilo je posve beznačajno. To nije bio čovjek iz kojeg bi se morale čupati informacije. One su kuljale.

Njegovo dobroćudno, djetinjasto lice sjalo je od zadovoljstva kad je posljednjom govorničkom gestom zastao i rupčićem otro znoj.

Dakle, vidite - rekao je. - Ja pravim velike poslove. Suvremen sam. Razumijem se u trgovinu!

Prema tome, u posljednjih deset godina često ste bili u SAD-u?

Da, monsieur. Ah, dobro pamtim dan kadsam se prvi put ukrcao na brod za Ameriku, takodaleko! Moja mati, moja sestrice...

Poirot naglo presiječe poplavu uspomena.

Da li ste se za boravka u Sjedinjenim Državama ikad susreli s pokojnikom?

Nikada. Ali ta mi je vrsta ljudi poznata. Oh, da - izražajno je pucnuo prstima. - Oni su vrlo pristojni, dobro odjeveni, ali ispod toga sve je loše. Iz iskustva bih mogao reći da je on bio veliki lopov. Izlažem svoje mišljenje onako kakvo jest.

Vaše je mišljenje potpuno točno - rekao je Poirot suho. - Ratchett je bio Cassetti, otmičar.

Što sam vam rekao? Naučio sam biti oštrouman, čitam lica. To je neophodno. Samo u Americi možete naučiti pravi način prodavanja.

Sjećate li se slučaja Armstrong?

Ne sjećam se baš točno. Imena, da? Radilo se o maloj djevojčici... bebi... zar ne?

Da, vrlo tragičan slučaj.

Talijan je, čini se, bio prvi čovjek koji se nije slagao s tim nazorom.

- Ah, pa takve se stvari događaju - rekao je filozofski. - U velikoj civilizaciji kao što je američka...

Poirot ga je presjekao.

Da li ste ikada sreli nekog člana obitelji Armstrong?

Ne, mislim da ne. Teško je to reći. Predočit ću vam neke brojke. Samo prošle godine prodao sam...

Monsieur, molim vas, ograničite se samo na ovaj predmet.

Talijanove se ruke raširiše u gestu ispričavanja.

Tisuću puta oprostite.

Ispričajte mi, molim vas, točno kuda ste se kretali noćas nakon večere?

Sa zadovoljstvom. Ostajem ovdje koliko god mogu. Zabavnije je. Razgovarao sam s gospodinom Amerikancem za svojim stolom. On prodaje vrpce za pišalice strojeve. Zatim se vraćam u svoj kupe. On je prazan. Kukavni Englez koji spava sa mnom otišao je podvoriti svoga gazdu. Napokon se vraća, izdužena lica kao i obično.

On neće razgovarati, kaže samo dai ne. Jadna rasa, ti Englezi, nisu simpatični. Ons jedi u kutu vrlo ukočeno čitajući knjigu. Zatim dolazi sprovodnik i pravi nam krevete.

Broj četiri i pet - promrmljao je Poirot.

Točno, krajnji kupe. Moj je ležaj gornji. Penjem se. Pušim i čitam. Malog Engleza, čini mi se, boli zub. Vadi nekakvu bočicu nečega što jako miriše. Leži u krevetu i stenje. Malo kasnije zaspim. Kad god se budim, čujem ga kako ječi.

Znate li je li noću uopće izlazio iz kupea?

Ne vjerujem. To bih čuo. Svjetlo iz hodnika ... čovjek se automatski probudi misleći da je to carinski pregled na nekoj granici.

Da li je on ikad govorio o svom gazdi? Jeli izrazio mržnju prema njemu?

Kažem vam da on uopće nije govorio. Nije bio simpatičan. Prava riba.

Vi pušite, rekli ste, lulu, cigarete, cigare?

Samo cigarete.

Poirot ga je ponudio i ovaj je uzeo.

Jeste li kada bili u Chicagu? - upitao je g. Bouc.

Oh, da. Lijep grad, ali najbolje poznajem New York, Washington, Detroit. Jeste li bili u Sjedinjenim Državama? Ne? Trebali biste to...

Poirot je gurnuo preda nj komad papira.

-Molim vas, potpišite ovo i napišite svoju stalnu adresu.

Talijan je pisao s puno ukrasa. Zatim je ustao, osmijeh mu je bio ljubazan kao i uvijek.

-To je sve? Ne trebate me više? Zbogom, gospodo. Kad bismo se samo mogli iščupati iz ovog snijega! Imam sastanak u Milanu... -potresao je tužno glavom. - Propast će mi taj posao.

Otišao je.

Poirot je pogledao svoga prijatelja.

Dugo je živio u Americi - reče g. Bouc. - Talijan je, a Talijani se služe nožem! A veliki su lažljivci! Ne volim Talijane.

Qa se voit - sa smiješkom će Poirot. - No, može biti da imate pravo, ali ja vam kažem, prijatelju, da nema baš nikakva dokaza protivtog čovjeka.

A što je sa psihologijom? Zar Talijani ne probadaju noževima?

Nesumnjivo - reče Poirot. - Naročito u ognju prepirke. Ali ovo, ovo je drukčija vrsta zločina. Malko mi se čini, prijatelju moj, da je ovaj zločin vrlo brižljivo planiran i izveden To je brižno i domišljato pripremljen zločin. To nije- kako bih se izrazio? - latinski zločin. To je zločin koji otkriva tragove staloženog, spretnog, promišljenog mozga, držim anglosaksonskog.

Dignuo je dva posljednja pasoša.

- Hajdemo sada - reče - saslušati gđicu Mary Debenham.

11. poglavlje

ISKAZ GOSPOĐICE DEBENHAM

Kad je Mary Debenham ušla u vagon-restoran, potvrdila je prvotno Poirotovo mišljenje o sebi.

Bila je vrlo skladno odjevena u kratki crni kostim s francuskom sivom bluzom, a glatki uvojci njezine crne kose bili su uredni i nakovrčani. Vladanje joj je bilo isto tako mirno i staloženo kao i njezina kosa.

Sjela je nasuprot Poirotu i g. Boucu i promatrala ih upitno.

Zovete se Mary Hermione Debenham i imate dvadeset šest godina - počeo je Poirot.

Da.

Engleskinja?

Da.

Hoćete li biti toliko ljubazni, mademoiselle, i na ovaj komadić papira zapisati svoju stalnu adresu?

Ona to uradi. Rukopis joj je bio jasan i čitak.

A sada, mademoiselle, što nam znate ispričati u vezi s noćasnjim slučajem?

Bojim se da vam nemam što reći. Otišla sam u krevet i spavala.

Je li vas jako uznemirilo, mademoiselle, to što se u ovom vlaku dogodio zločin?

Očito, ovo pitanje bilo je neočekivano. Njezine se sive oči malko raširiše.

Ne razumijem vas sasvim.

Postavio sam vam savršeno jednostavno pitanje, mademoiselle. Ponovit ću ga. Jeste li jako uzbuđeni zbog toga što je u ovom vlaku izvršen zločin?

Ja doista s tog stanovišta nisam o tome razmišljala. Ne, ne mogu reći da sam ma i najmanje uzbuđena.

Zločin... to je za vas nešto posve svakodnevno, ha?

Naravno da je to neugodna stvar - rekla je Mary Debenham mirno.

Prava ste Anglosaksonka, mademoiselle. Vous n'eprouvez pas d'emotion.

Malo se nasmiješila. Žao mi je što ne mogu histerijom dokazati svoju osjećajnost. Napokon, ljudi svakog dana umiru.

Umiru, to je točno. Ali ubojstva su malo rjeđa.

Oh, sigurno.

Niste poznavali pokojnika?

Prvi put sam ga vidjela jučer, ovdje za ručkom.

I kako vas se dojmio?

Jedva sam ga i zapazila.

On na vas nije ostavio dojam jedne opake osobe?

Ona lako slijegne ramenima.

-Stvarno, ne mogu reći da sam o tome razmišljala.

Poirot ju je oštro pogledao.

-Vi se, čini mi se, pomalo prezirno odnosite prema načinu na koji ja vodim istragu - reče on trepnuvši. - Ne bi se tako, mislite vi, vodila neka engleska istraga. Tamo bi sve bilo odsječeno i hladno. Bavili bi se činjenicama, bio bi to dobro urađen posao. Ali ja, mademoiselle, imam svojih malih osebnosti. Prvo pogledam svojega svjedoka, procijenim njegov ili njezin karakter i prema tome oblikujem pitanja. Prije nekoliko trenutaka ispitujem ja tako jednog gospodina koji mi želi iznijeti sva svoja gledišta o svim mogućim predmetima. Njega, dakle, držim isključivo na ovom predmetu, želim da mi odgovara s »da« ili »ne«, ovo ili ono. A tada dolazite vi. Smjesta mi je jasno da ćete biti mirni i metodični. Ograničit ćete se na ovaj predmet. Odgovori će vam biti kratki i točni. A pošto je, mademoiselle, ljudska narav perverzna, postavljam vam posve drukčija pitanja. Pitam vas što osjećate, što ste mislili. Ova vam se metoda ne sviđa?

Oprostite mi što ću vam to reći, ali ovo mise čini nekakvim gubitkom vremena. Da li se meni sviđa lice g. Ratchetta ili ne, čini se da neće mnogo pomoći pri pronalaženju onoga tko ga je ubio.

Znate li tko je taj čovjek Ratchett doista bio, mademoiselle?

Ona potvrdi.

Gđa Hubbard je svima ispričala.

A što mislite o slučaju Armstrong?

To je bilo doista gnusno - rekla je djevojka suho.

Poirot ju je pogledao zamišljeno.

Vi, držim, putujete iz Bagdada, gđice Debenham?

Da.

U London?

Da.

Sto ste radili u Bagdadu?

Radila sam kao guvernanta dvoje djece.

Vraćate li se poslije praznika na svoju dužnost?

Nisam sigurna.

A zašto?

Bagdad je prilično zabačen. Mislim da bih više voljela neko mjesto u Londonu, ako samo uzmognem doznati za nešto što bi mi odgovaralo.

Ah, tako. Pomislio sam, možda, da biste se mogli udati.

Gđica Debenham nije odgovorila. Digla je oči i pogledala Poirotu ravno u lice. Njezin bljesak jasno je govorio: »Vi ste drski.«

Kakvo je vaše mišljenje o dami koja je s vama u kupeu, o gđici Ohlsson?

Izgleda da je ljubazna, jednostavna osoba.

Kakve je boje njezina kućna haljina? Mary Debenham je zinula od čuda.

Neke mrke boje, prirodna vuna.

Ah! Nadam se da bez ikakve indiskrecije smijem spomenuti da sam zapazio boju vaše kućne haljine na putu od Alepa do Istanbula. Mislim da je bila blijedo ljubičasta.

Jest, točno.

Imate li još koju kućnu haljinu, mademoiselle? Crvenu domaću haljinu, na primjer?

Ne, to nije moja.

Poirot se nagnuo naprijed. Izgledao je poput mačka koji će se okomiti na miša.

-Čija je onda?

Djevojka je malo ustuknula presenećena.

-Ne znam. što vi time hoćete?

-Vi ne kažete »Ne, nemam ja nikakvu takvustvar«. Vi ste rekli »To nije moja«, što znači da takva stvar pripada nekom drugom.

Ona kimnu.

Nekom u ovom vlaku?

Da.

A kome?

Malo prije sam vam rekla, ne znam. Probudila sam se jutros oko pet sati s osjećajem da vlak već duže miruje. Otvorila sam vrata i pogledala na hodnik misleći da bismo mogli biti na nekoj stanici. Vidjela sam nekoga u crvenom kimonu, nešto niže dolje u hodniku.

A ne znate tko je to bio? Da li je ona bila svjetlokosa, crna ili sijeda?

Ne mogu reći. Imala je kratku kosu, a vidjela sam joj samo potiljak.

A stas?

Povisoka i vitka, prosudila bih, ali teško je to reći. Kimono je bio izvezen zmajevima.

-Da, da, tako je, zmajevima. Trenutak je šutio. Gundao je samom sebi:

-Ne mogu shvatiti. Ne mogu shvatiti. Ništa od toga nema smisla.

Zatim, podigavši pogled, reče:

Ne trebam vas više zadržavati, mademoiselle.

Oh! - Izgledala je prilično zabezeknuto, ali je hitro ustala.

Na vratima je trenutak oklijevala, pa se vratila.

-Šveđanka ... g.ica Ohlsson, zar ne? ...izgleda prilično uznemireno. Ona veli da ste joj rekli kako je ona posljednja osoba koja je vidjelatog čovjeka živog. Ona misli, čini se, da je zbog toga sumnjičite. Da li bih joj mogla reći da se vara? Doista, znate, ona je od onih osoba koje ne bi ni muhu ozlijedile.

Malo se nasmiješila dok je govorila.

U koje je vrijeme otišla po aspirin do gđe Hubbard?

Nešto poslije pola jedanaest.

A bila je odsutna... koliko?

Otprilike pet minuta.

Je li u toku noći još izlazila iz kupea?

Ne.

Poirot se obratio liječniku.

-Da li je Ratchett mogao biti ubijen takorano?

Liječnik je potresao glavom.

Onda mislim da možete umiriti svoju prijateljicu, mademoiselle.

Hvala vam. - Iznenada mu se nasmiješila smiješkom koji je mamio simpatije. - Ona je poput ovce, znate. Uznemiri se pa bleji.

Zatim se okrenula i izašla.

12. poglavlje

ISKAZ NJEMAČKE SOBARICE

Gospodin Bouc radoznalo je gledao svoga prijatelja.

Ne razumijem vas potpuno, mon vieux. Pokušavali ste učiniti, što?

Tragao sam za jednom pukotinom, prijatelju.

Pukotinom?

Da, za pukotinom u oklopu damine hladnokrvnosti. Htio sam uzdrmati njezinu sang-froid. Jesam li uspio? Ne znam. Ali znam jedno: nije očekivala da ću prići predmetu onako kako sam mu prišao.

Vi je sumnjičite - reče g. Bouc polagano. - Ali zašto? Ona izgleda kao dražesna mlada dama, kao osoba koja bi posljednja na svijetu mogla biti upletena u zločin ovakve vrste.

Slažem se - reče dr Constantine. - Ona je hladnokrvna. Nema osjećaja. Ne bi probola čovjeka. Tužila bi ga sudu.

Poirot je uzdahnuo.

-Obojica se morate osloboditi opsesije daje to nepromišljen i neočekivan zločin. A razlozi zbog čega sumnjam na gđicu Debenham? Imam dva. Jedan od njih je nešto što sam načuo, a što vi zasad još ne znate.

Prepričao im je neobičnu razmjenu misli koju je načuo na putu iz Alepa.

-Neobično, zaista - rekao je g. Bouc kad je ovaj završio. - To iziskuje objašnjenje. Ako to znači ono što vi predmnijevate da znači, onda su oni oboje u to upleteni, ona i onaj ukočeni Englez.

Poirot kimnu.

Ali to upravo nije potkrijepljeno činjenicama - reče. - Vidite, da su oni oboje upetljani u ovo, što bismo trebali očekivati? To da svako od njih osigurava alibi za onog drugog. Nije li tako? To se ne događa. Alibi gđice Debenham jamči neka žena, Šveđanka koju nikad prije nije vidjela, a alibi pukovnika Arbuthnota potvrđuje MacQueen, pokojnikov tajnik. Ne, takvo rješenje zagonetke previše je lako.

Rekli ste da postoji još jedan razlog za vašu sumnju - podsjetio ga je g. Bouc.

Poirot se nasmiješio.

-Ah! To je samo psihološki razlog. Pitam se je li moguće da je gđica Debenham bila kadrai splanirati ovaj zločin? Iza ovog posla, uvjeren sam, stoji hladnokrvan, inteligentan um. Gđica Debenham odgovara tom opisu.

Gospodin Bouc je odmahnuo glavom.

Mislim da nemate pravo, prijatelju. Ja tu mladu Engleskinju ne mogu zamisliti kao kriminalca.

Ah, fino - rekao je Poirot uzimajući posljednji pasoš. - Eto nas na zadnjem imenu s našeg popisa. Hildegarde Schmidt, sobarica.

Pozvana po poslužitelju, Hildegarde Schmidt ušla je u vagon-restoran i ostala uljudno stajati. Poirot joj pokaza da sjedne.

Ona je to i učinila prekriživši ruke i čekajući mirno da je počne ispitivati. Sve u svemu bilo je to blago biće, nadasve pristojno, možda ne pretjerano inteligentno.

Poirotovo postupanje s Hildegardom Schmidt bilo je posve oprečno njegovu postupku s Mary Debenham.

Bio je do krajnosti prijazan i srdačan kako bi se žena oslobodila. Zatim, nakon što je napisala svoje ime i adresu, on je lagano prešao na ispitivanje.

Razgovor je tekao na njemačkom jeziku.

-Želimo što više doznati o onome što senoćas zbilo - rekao je. - Znamo da nam ne možete pružiti puno informacija u vezi sa samim zločinom, ali možda ste vidjeli ili čuli nešto što bi, premda vama ništa ne znači, bilo korisno za nas. Shvaćate li?

Nije odavala takav dojam. Njezino široko i ljubazno lice zadržalo je izraz blage blesavosti dok je odgovarala:

Ništa ne znam, monsieur.

Dobro, na primjer, znate da je vaša gazdarica noćas poslala po vas.

To da.

Sjećate li se u koje doba?

Ne sjećam se, monsieur. Spavala sam, znate, kad je sprovodnik došao i to mi saopćio.

Da, da. Da li je to bilo uobičajeno da vas se zove na taj način?

Nije bilo neobično, monsieur. Milostiva gospođa često je noću tražila usluge. Ona nije dobro spavala.

Eh, bien. Primili ste poziv i ustali. Jeste li obukli kućnu haljinu?

Ne, monsieur. Navukla sam nešto od odjeće. Ne bih željela ići do njezine ekselencije u kućnoj haljini.

Pa ipak, to je vrlo lijepa kućna haljina, crvena, zar ne?

Blenula je u njega.

To je tamnoplava flanelasta kućna haljina, monsieur.

Aha. Nastavite. To je mala dosjetka s moje strane, ništa drugo. Tako ste vi otišli do madame la Princesse. A što ste radili kad ste onamo prispjeli?

Masirala sam je, monsieur, a zatim sam joj čitala naglas. Ne čitam naglas baš najbolje, ali njezina ekselencija kaže da je to utoliko bolje. Tako se lakše uspava. Kad je postala pospana, monsieur, rekla mi je da odem, pa sam zatvorila knjigu i vratila se u svoj kupe.

Znate li u koje je to doba bilo?

Ne, monsieur.

Dobro, a koliko ste dugo bili kod madamela Princesse?

Otprilike pola sata, monsieur.

Dobro, nastavite.

Prvo, donijela sam njezinoj ekselenciji još jedan pokrivač iz svojeg kupea. Bilo je vrlo hladno, usprkos loženju. Pokrila sam je pokrivačem, i ona mi je zaželjela laku noć. Natočila sam joj mineralne vode, a zatim ugasila svjetlo i otišla.

A zatim?

Nema ništa više, monsieur. Vratila sam se u svoj kupe i pošla spavati.

I nikog niste sreli na hodniku?

Ne, monsieur.

-Niste li, na primjer, vidjeli neku gospođu u crvenom kimonu s izvezenim zmajevima?

Njezine su se blage oči iskolačile na njega.

Ne, stvarno, monsieur. Nikoga nije bilo osim sprovodnika. Svi su spavali.

Ali sprovodnika ste vidjeli?

Da, monsieur.

Što je radio?

Izašao je iz jednog kupea, monsieur.

Što? - g. Bouc se pomaknuo naprijed. -Iz kojeg?

Hildegarde Schmidt opet je izgledala uplašeno, i Poirot uputi prijekoran pogled svojem prijatelju.

Prirodno - rekao je. - Sprovodnik se mora često u toku noći odazivati na zvona.

Sjećate li se koji je to bio kupe?

Bilo je to negdje u sredini vagona, monsieur. Dvoja-troja vrata od madame la Princesse.

Ispričajte nam, molim vas, točno gdje jeto bilo i što se dogodilo.

Gotovo da se zabušio u mene, monsieur. To je bilo onda kad sam se iz svog kupea vraćala s pokrivačem u kupe madame la Princesse.

A on je izašao iz kupea i skoro se sudarios vama? U kojem je smjeru išao?

Prema meni, monsieur. Ispričao se i prosljedio hodnikom prema vagon-restoranu. Nekoje zvono počelo zvoniti, ali mislim da se na nj nije odazvao.

Stala je, a zatim nastavila.

-Ne razumijem. Kako to ...? Poirot joj je govorio umirujući je.

-To je samo pitanje vremena - rekao je.- Tek rutinska stvar. Ovaj ubogi sprovodnik mora da je imao vrlo nemirnu noć. Prvo je išao probuditi vas, a zatim se odazivao na zvonca.

Nije to bio isti sprovodnik koji me probudio, monsieur. Bio je to neki drugi.

A, neki drugi! Jeste li ga prije toga vidjeli?

Ne, monsieur.

Što mislite, biste li ga mogli prepoznatida ga vidite?

Mislim da bih, monsieur.

Poirot je promrmljao nešto na uho g. Boucu. Ovaj je ustao i prišao vratima da izda nalog.

Poirot je nastavljao s ispitivanjem na ugodan, prijateljski način.

Jeste li ikada bili u Americi, Frau Schmidt?

Nikada, monsieur. Mora da je to divna zemlja.

Možda ste čuli tko je zapravo bio ovaj ubijeni čovjek, da je on odgovoran za smrt jednog malog djeteta?

Da, čula sam, monsieur. Bilo je to gnusno, bezbožno. Dobri Bog ne bi trebao dopuštati takve stvari. Mi u Njemačkoj nismo tako pokvareni.

Suze su joj navrle na oči. Njezina snažna majčinska duša bila je tronuta.

-Bio je to gnusan zločin - rekao je Poirot ozbiljno. Izvadio je iz džepa komadić batistenog platna i pružio joj ga.

-Je li to vaš rupčić, Frau Schmidt? Uslijedio je trenutak tišine dok ga je žena pregledavala. Zatim je podigla pogled. Boja joj je malko došla u obraze.

-Ah! Ne, zaista. To nije moje, monsieur.

-Na njemu je inicijal H, vidite. Zato sami pomislio da je vaš.

Ah, monsieur, pa to je damska maramica. Vrlo skupocjena maramica. Vezena rukom. Potječe iz Pariza, rekla bih.

Ona nije vaša, a ne znate ni čija bi mogla biti?

Ja? Oh, ne, monsieur.

Od njih trojice samo je Poirot uhvatio prizvuk oklijevanja u odgovoru.

Gospodin Bouc mu je nešto šapnuo na uho. Poirot kimnu i reče ženi:

-Sad će ući tri sprovodnika spavaćih kola. Hoćete li biti tako dobri pa mi reći kojeg ste od njih noćas sreli kad ste s pokrivačem išli princezi?

Tri su čovjeka ušla. Pierre Michel, visoki plavokosi sprovodnik vagona Atena-Pariz i krupni debeli sprovodnik bukureštanskog vagona.

Hildegarde Schmidt pogledala ih je i smjesta zatresla glavom.

Ne, monsieur - rekla je. - Ni jedan od njih nije čovjek kojeg sam noćas vidjela.

Ali ovo su jedini sprovodnici u vlaku. Mora da ste pogriješili.

Potpuno sam sigurna, monsieur. To su; sve visoki, jaki ljudi. Onaj koga sam ja vidjelabio je sitan i crn. Imao je male brčiče. Kad mi je rekao »Pardon«, glas mu je bio slab, kao ženski. Doista, sjećam ga se vrlo dobro, monsieur.

13. poglavlje

REZIME PUTNIČKIH ISKAZA

-Sitan, crn čovjek, ženskasta glasa - rekao je g. Bouc.

Sva tri sprovodnika i Hildegarde Schmidt već su bili otpravljeni.

G. Bouc učini beznadnu gestu.

Ali ja ništa ne razumijem, baš ništa! Neprijatelj o kojem je taj Ratchett govorio bio je ipak u vlaku! No gdje je sada? Kako je mogaoispariti? Vrta mi se u glavi. Recite nešto, prijatelju, zaklinjem vas. Pokažite mi kako nemoguće može biti moguće!

To je dobra izreka - rekao je Poirot. -Nemoguće se nije moglo dogoditi, prema tome nemoguće mora biti moguće, usprkos prilikama.

Onda mi objasnite, brzo, što se prošle noći zapravo dogodilo u vlaku!

Nisam mađioničar, mon cher. Ja sam poput vas vrlo zbunjen. Ovaj slučaj napreduje vrlo neobično.

On uopće ne napreduje. On je ondje gdje je i bio.

Poirot je odmahnuo glavom.

Ne, to nije istina. Mi smo ipak odmakli. Znamo neke stvari, čuli smo iskaze putnika.

A što nam to govori? Baš ništa.

Ne bih to rekao, prijatelju.

Možda pretjerujem. Amerikanac, Hardman, i Njemica sobarica, da, oni su nešto pridonijeli našoj spoznaji. To jest, cijela je stvar postala nerazumljivijom nego što je bila.

-Ne, ne, ne - rekao je Poirot ublažavajući. Gospodin Bouc navali na njega.

Onda progovorite da čujemo mudrost Herculea Poirota.

Nisam li vam rekao da sam, kao i vi, vrlo zbunjen? Ali možemo bar sagledati naš problem. Možemo srediti činjenice koje imamo, po redu i metodično.

Molim vas, nastavite, monsieur - kazao je dr Constantine.

Poirot pročisti grlo i izravna bugaćicu.

Pogledajmo slučaj, onako kako on sada izgleda. Prvo, postoje stanovite nepobitne činjenice. Taj čovjek, Ratchett ili Cassetti, izboden je na dvanaest mjesta i noćas je umro. To je činjenica br. 1.

To vam jamčim, jamčim - rekao je g. Bouc s ironičnom gestom.

Hercule Poirot uopće se nije zbunio. Mirno je nastavio:

Prijeći ću privremeno preko stanovitih prilično čudnovatih pojava o kojima smo dr Constantine i ja već raspravljali. Vratit ću se uskoro na njih. Sljedeća važna činjenica, po mojem mišljenju, jest vrijeme zločina.

I to je opet jedna od rijetkih stvari koje znamo - rekao je g. Bouc. - Zločin je počinjen jutros u četvrt dva. Sve navodi na to.

Ne sve. Pretjerujete. Postoji, svakako, priličan broj dokaza koji to potkrepljuju.

-Drago mi je da bar to priznajte.

Poirot nastavi mirno, neometen ovom upadicom.

-Pred nama su tri mogućnosti: Mogućnost br. 1:

Zločin je izvršen, kao što kažete, u četvrt dva. To potvrđuje i iskaz Njemice Hildegarde Schmidt, a poklapa se i s iskazom dra Constantinea.

Mogućnost br. 2:

Zločin je izvršen kasnije, a dokazni materijal - sat - namjerno je preuđešen.

Mogućnost br. 3:

Zločin je počinjen ranije, a s dokaznim materijalom postupilo se kao u prethodnom slučaju.

Sada, ako usvojimo mogućnost br. 1 kao najvjerojatniju i kao onu kojoj ide u prilog najveći broj iskaza, moramo također prihvatiti određene činjenice koje iz nje proizlaze. Počnimo s ovim: ako je zločin izvršen u četvrt dva, zločinac nije mogao napustiti vlak, pa se postavlja pitanje »gdje je on?« i tko je on?».

Najprije pažljivo ispitajmo iskaze. O postojanju onog čovjeka - sitnog, crnog, ženskasta glasa - čuli smo prvi put od onoga Hardmana. On kaže da mu je Ratchett govorio o toj osobi te da ga je zaposlio kako bi pazio na tog čovjeka. Za ovo nema nikakvih dokaza, jedino Hardmanove riječi. Pozabavimo se zatim ovim pitanjem: je li Hardman zaista osoba za koju se izdaje, službenik jedne njujorške detektivske agencije?

Ono što je po mojem mišljenju u ovom slučaju zanimljivo jest to da nemamo nikakvih olakšica koje se pružaju policiji. Ne možemo istraživati bona fides bilo koje od ovih osoba. Moramo se osloniti isključivo na dedukciju. A to meni ovaj predmet čini mnogo interesantnijim. Nema nikakvog rutinskog postupka. Sve" se svodi na intelekt. Pitam se možemo li prihvatiti Hardmanovu izjavu o njemu samom. Stvaram odluku i odgovaram - da. Mišljenja sam da možemo prihvatiti Hardmanovu izjavu o njemu samom.

Vi se oslanjate na intuiciju, na ono što Amerikanci zovu »predosjećaj«? - rekao je dr Constantine.

Ne, uopće ne. Ja procjenjujem vjerojatnosti. Hardman putuje s lažnim pasošem, što ga smjesta čini sumnjivim. Prvo što će policija napraviti kad stupi na scenu bit će to da će pritvoriti Hardmana dok se brzojavno ne ustanovi njegov identitet. U slučaju mnogih putnika bit će teško ustanoviti njihov bona fides; u većini slučajeva vjerojatno se ništa neće niti poduzimati, pogotovo stoga što ništa ne navodi da toda

se u njih posumnja. Ali u Hardmanovu slučaju stvar je jednostavna. On je ili osoba za koju se izdaje ili nije. Zbog toga i smatram da će se pokazati kako je s njim sve u redu.

Oslobađate li ga svake sumnje?

Uopće ne. Krivo ste me shvatili. Kolikoja znam, svaki je američki detektiv mogao imatisvojih osobnih razloga zbog kojih bi poželio ubiti Ratchetta. Ne, ja želim reći ovo: smatram da možemo prihvatiti Hardmanovu izjavu o njemu samom. A ona priča o tome kako ga je Ratchett potražio i zaposlio nije nevjerojatna i vrlo je moguća, premda, naravno, nije sasvim

sigurno da je istinita. Ako je uzmemo kao istinitu, moramo potražiti ima li igdje kakve potvrde za to. Nalazimo je na prilično neočekivanu mjestu - u iskazu Hildegarde Schmidt. Njezin opis čovjeka kojega je ugledala u uniformi sprovodnika spavaćih kola potpuno odgovara tome. Ima li još kakva potvrda ovih dviju priča? Ima. Postoji puca koje je nađeno u kupeu gdje Hubbard. A ima još i jedna potkrepljujuća izjava koju možda i niste opazili.

Što je to?

Činjenica da su obojica, i pukovnik Arbuthnot i Hector MacQueen, spomenula da je sprovodnik prošao kraj njihova kupea. Oni na to nisu obraćali pažnju, ali, gospodo, PierreMichel je izjavio da nije napuštao svoje sjedalo,osim u stanovitim navedenim prilikama, od kojih ga ni jedna ne bi dovela na onaj krajnji dio vagona, da mora proći pokraj kupea u kojem su sjedili Arbuthnot i MacQueen.

Prema tome, ova priča, priča o sitnom čovjeku, crnom, ženskasta glasa, odjevenom uuniformu sprovodnika spavaćih kola počiva nasvjedočenju, izravnom ili neizravnom, četvoro svjedoka.

Jedan mali detalj - reče dr Constantine.- Ako je priča Hildegarde Schmidt istinita,kako to da pravi sprovodnik nije spomenuo daju je vidio kad je odlazio da se odazove nazvonce gdje Hubbard?

To je objašnjeno, mislim. Kad je on stigao da se odazove gđi Hubbard, sobarica je bila unutra sa svojom gazdaricom. Kad se napokon vratila u svoj kupe, sprovodnik je bio unutra kod gđe Hubbard.

G. Bouc se teško su sprezao dok nisu završili.

-Da, da, prijatelju moj - rekao je nestrpljivo Poirotu. - Dok se divim vašem oprezu, vašem načinu napredovanja korak po korak, vrlo pristojno upozoravam da još niste niti dotakli spornu točku. Svi se slažemo da takva osoba postoji. Pitanje je: kamo je otišla?

Poirot je prijekorno odmahnuo glavom.

U zabludi ste. Skloni ste istrčavanju predrudo. Prije nego što se upitam kamo je iščezao taj čovjek, pitam se da li takav čovjek stvarno postoji. Jer, znate, ako je taj čovjek izmišljotina, laž, fabrikacija, koliko je lakše udesiti da on i nestane! Zato ja najprije pokušavam ustanoviti da li doista postoji takva osoba od krvi i mesa.

A kako ste došli do činjenice da postoji, eh bien - gdje je on sada?

Na ovo pitanje samo su dva odgovora: ili je još uvijek sakriven u vlaku, i to na nekom mjestu koje je tako izuzetno oštromno pronađeno da nam ne može čak niti pasti na pametili je on, kako bi se moglo reći, dvije osobe. To jest, on je oboje: čovjek kojeg se uplašio g. Ratchett, a i putnik u vlaku tako dobro prerušen da ga g. Ratchett nije mogao prepoznati.

To je ideja - reče g. Bouc, čije se lice ozarilo. Zatim se opet namrgodilo: - Ali ima jedna primjedba ...

Poirot mu je uzeo riječi iz usta.

-Čovjekova visina. Jeste li to htjeli reći? Izuzevši Ratchettova sobara, svi su putnici krupni ljudi: Talijan, pukovnik Arbuthnot, Hector MacQueen, grof Andrenvi. Dobro, preostaje nam onda sobar, što baš nije uvjerljiva pretpostavka. Ali postoji i druga mogućnost. Sjetite se »ženskastog glasa«. To nam pruža ovu alternativu. Čovjek bi mogao biti odjeven kao žena, ili pak druga mogućnost, on bi mogao stvarno biti žena. Visoka žena, odjevena u muško odijelo, izgledala bi malenom.

Ali Ratchett bi svakako znao ...

Možda on i jest znao. Možda je već ta žena pokušavala ugroziti njegov život noseći muško odijelo kako bi što lakše izvršila svoju nakanu. Ratchett je mogao naslutiti da bi se ona mogla ponovno poslužiti istim trikom, pa je zato rekao Hardmanu da motri na muškarca. Ali on ipak spominje ženskasti glas.

To je moguće - rekao je g. Bouc. - Ali...

Slušajte, prijatelju, mislim da bih vam sad trebao ispričati određene nespojivosti koje je primijetio dr Constantine.

Potanko je prepričao zaključke do kojih su on i liječnik zajednički došli u vezi s prirodom mrtvačevih rana. G. Bouc je zastenjao i ponovno se uhvatio za glavu.

Znam - rekao je Poirot suosjećajno. - Znam točno kako se osjećate. Vrte vam se u glavi, zar ne?

Cijela je stvar fantastična - uzviknuo je g. Bouc.

Točno. To je besmisleno, nevjerojatno, to ne može biti. Tako sam i sam govorio. Pa ipak, prijatelju, to je tu! Ne možemo pobjeći pred činjenicama.

To je ludost!

Zar ne? To je toliko ludo, prijatelju, da me povremeno obuzima osjećaj kako to mora biti vrlo jednostavno ...

... Ali to je tek jedna od mojih »malih ideja« ...

-Dva ubojice - zaječao je g. Bouc - i to u »Orijent ekspresu«.

Ta misao skoro ga je rasplakala.

A sada fantaziju učinimo još fantastičnijom - reče Poirot veselo. - Noćas su u vlaku bila dva tajanstvena stranca. Tu je sprovodnik spavaćih kola koji odgovara opisu šton am ga je dao g. Hardman, a kojeg su vidjeli Hildegarda Schmidt, pukovnik Arbuthnot i g. MacQueen. Uz to, postoji i žena u crvenom kimonu, visoka vitka žena, koju su vidjeli PierreMichel, gđica Debenham, g. MacQueen, pa i ja,

koju je nanjušio, ako smijem tako reći, pukovnik Arbuthnot! Tko je ona bila? Nitko u vlaku ne priznaje da ima crveni kimono. Ona je također nestala. Je li ona bila jedno isto lice s lažnim sprovodnikom spavaćih kola? Ili je to bila neka posve druga osoba? Gdje su oni? A, usput, gdje je uniforma sprovodnika spavaćih kola i crveni kimono?

Ah! To je nešto određeno - gospodin Bouc sunu u zrak živo. - Moramo pretražiti prtljagu svih putnika. Da, to će biti nešto.

Poirot je također ustao.

Proreci ću nešto - reče.

Vi znate gdje su te stvari?

Imam idejicu.

Dakle, gdje?

Crveni kimono naći ćete u prtljagi jednog muškarca, a uniformu sprovodnika spavaćih kola u prtljagi Hildegarde Schmidt.

Hildegarde Schmidt? Mislite ...?

Ne ono što vi mislite. Postavit ću stvar ovako: ako je Hildegarde Schmidt kriva, uniforma bi se mogla naći u njezinoj prtljagi, a ako je nevina, ona će se sigurno tamo nalaziti.

Ali kako ... - otpočeo je g. Bouc i zastao.

Kakva nam se ovo buka približava? - uzviknuo je. - Nalik je na lokomotivu u punom pogonu.

Galama se približavala. Sastojala se od prodornih vriskova i prosvjedovanja ženskog glasa. Vrata na kraju vagon-restorana naglo se otvoriše. Gđa Hubbard upadne unutra.

-To je previše užasno - uzviknula je. -To je stvarno previše užasno. U mojoj toaletnoj torbici. Mojoj toaletnoj torbici. Veliki nož -potpuno krvav.

Iznenada, prevalivši se naprijed, sruši se onesviještena svom težinom na Boucovo rame.

14. poglavlje

OČEVID ORUŽJA

S više snage nego viteštva položio je g. Bouc onesviještenu ženu glavom na stol. DrConstantine poviknuo je jednom služitelju, koji trčeći priđe.

Držite joj ovako glavu - rekao je liječnik.- Ako se osvijesti, dajte joj malo konjaka. Razumijete li?

Zatim je odjurio za drugom dvojicom.Njegovo zanimanje potpuno je bilo zaokupljeno zločinom; onesviještene dame uopće ga nisu interesirale.

Možda se gđa Hubbard osvijestila brže nego inače upravo zbog tih metoda. Poslije nekoliko trenutaka sjedila je pijuckajući konjak iz čaše koju joj je ponudio poslužitelj i ponovno je počela pripovijedati.

-Ne mogu vam reći kako je to bilo strašno.Ne vjerujem da bi itko u ovom vlaku mogaoshvatiti kako sam se osjećala. Oduvijek sam bila vrrrlo, vrrrlo osjetljiva, još od djetinjstva. I sam pogled na krv - uh, pa i sada se osjećam slabo kad na to pomislim.

Poslužitelj joj je ponovno ponudio čašu.

Encore un peu, madame.

Mislite da bi trebalo? Ja sam vam potpuni trezvenjak. Nikada, ni u kojoj prilici, ne pijem alkohol. Cijela je moja obitelj apstinentaska. Ipak, možda, pošto je ovo samo lijek...

Gucnula je još jednom.

U međuvremenu su Poirot i g. Bouc, koje je u stopu slijedio dr Constantine, žurili van iz vagon-restorana, hodnikom istanbulskog vagona prema kupeu gđe Hubbard.

Kao da su se svi putnici u vlaku skupili ispred vrata. Sprovodnik, izmučena lica, pokušavao ih je zadržati.

Mais il n'y a rien a voir - rekao je iponovio to na nekoliko raznih jezika.

Pustite me da prođem, molim vas -rekao je g. Bouc.

Proguravši svoju debeljuškastu figuru pokraj putnika koji su začepili prolaz, uđe u kupe a Poirot neposredno za njim.

-Drago mi je što ste došli, monsieur -rekao je sprovodnik s uzdahom olakšanja. -Svi su pokušavali ući. Gospođa Amerikanka kakve je vriskove ispuštala - ma foi! Pomislio sam da su i nju ubili! Dotrčao sam, a ona je tu vikala kao luda: vrisnula je da mora do vas. I otišla je vrišteći iz sveg glasa, pričajući svima kraj čijih je kupea prolazila što se zbilo.

Dodao je uz izražajnu kretnju:

-To je tamo unutra, monsieur. Nisam ga niti dotakao.

Na kvaki od vrata koja vode u susjedni kupe visila je velika kockasta gumena toaletna torba. Ispod nje, na podu, upravo tamo gdje je ispao iz ruku gđe Hubbard, ležao je bodež ravne oštrice. Jeftina stvarčica, tobože istočnjake izradbe, izrezbarena drška i zašiljene oštrice. Oštrica je bila pokrivena mrljama koje su nalikovale rđi.

Poirot ga je pažljivo podigao.

-Da - progundao je. - Nema sumnje. Evo upravo oružja koje nam je nedostajalo, zar ne doktore?

Liječnik je proučavao bodež.

-Ne morate biti tako pažljivi - rekao je Poirot. - Na njemu neće biti nikakvih otisaka prstiju osim onih gđe Hubbard.

Constantinovo pregledavanje nije trajalo dugo.

-To je ono pravo oružje - rekao je. -Odgovaralo bi svakoj onoj rani.

-Zaklinjem vas, prijatelju, ne govorite tako!Liječnik ga je pogledao zapanjeno.

Već smo isuviše pretovareni podudarnostima. Dvoje je ljudi noćas odlučilo probosti g. Ratchetta. Previše bi bilo lijepo kad bi svako od njih izabralo potpuno istovjetno oružje. što se toga tiče, koincidencija možda i nije tako velika kao što se čini - rekao je liječnik. -Tisuće ovakvih tobože istočnjačkih bodeža izrađuje se i otprema na carigradske bazare.

Malo ste me utješili, ali sasvim malo -rekao je Poirot.

Gledao je zamišljeno na vrata pred sobom, zatim skinuvši toaletnu torbicu, isproba kvaku. Vrata se nisu pomakla. Otprilike stopu iznad kvake nalazio se zasun. Poirot ga je pomakao pa pokušao opet, ali vrata su i dalje ostala čvrsto zatvorena.

Zaključali smo ih s druge strane, sjećate se? - rekao je liječnik.

Istina - rekao je Poirot odsutno. Kao da je razmišljao o nečem drugom. Čelo mu je bilo izbrazdano kao u nedoumici.

Slaže se, zar ne? - rekao je g. Bouc. -Čovjek prolazi kroz ovaj kupe. Kad za sobom zatvara vrata koja spajaju oba kupea, napipa toaletnu torbicu. Jedna mu misao pada na um, te on hitro ugura krvlju uprljan nož u torbicu. Zatim, nesvjestan da je probudio gđu Hubbard, klisne kroz vrata na hodnik.

-Kao što kažete - promrmljao je Poirot -tako mora da se to dogodilo.

Ali zbunjenost nije napuštala njegovo lice.

-No, što je? - upitao je g. Bouc. - Ima nešto, zar ne, što vas ne zadovoljava?

Poirot ga hitro odmjeri.

-Zar vama to isto ne upada u oči? Ne, očito ne. Pa da, to je tek sitnica.

Sprovodnik je provirio u kupe.

-Gđa Amerikanka se vraća.

Dr Constantine se osjećao prilično krivim. Osjećao je da se prema gđi Hubbard nije ponio baš kavalirski. Ali ona mu nije imala što pred: baciti. Sve njezine snage bile su usmjerene na nešto posve drugo.

Upravo vam hoću reći ovo - rekla je bezdaha kad je došla do vrata. - Neću više ostati u ovom kupeu! Dakle, u njemu ne bih noćas spavala pa da mi platite milijun dolara.

Ali, madame...

Znam što ćete mi reći, a ja vam otvoreno kažem da neću tako nešto učiniti! Pa radije ću cijelu noć prosjediti na hodniku.

Počela je plakati.

-Oh! Kad bi moja kćerka samo mogla znati... kad bi me mogla sada vidjeti, dakle...

Poirot ju je prekinuo odlučno.

-Loše ste me razumjeli, madame. Vaš zahtjev potpuno je shvatljiv. Vaša će prtljaga odmah biti prebačena u drugi kupe.

Gđa Hubbard spusti rupčić.

175

-Je li to tako? Oh, odmah mi je bolje. Alisve je puno, osim ako neki džentlmen...

G. Bouc je progovorio:

Vaša prtljaga, madame, bit će premještena iz ovog vagona. Dobit ćete kupe u susjednom vagonu, koji je prikopčan u Beogradu.

O, pa to je divno. Nisam neuobičajeno nervozna žena, ali da spavam u kupeu vrata dovrata s mrtvacem ... - stresla se - to bi me posve izludilo.

Michel - viknuo je g. Bouc - prebacite ovu prtljagu u jedan prazni kupe u vagonuAtena-Pariz.

Da, monsieur. U isti kao ovaj? U br. 3?

Ne - kazao je Poirot prije nego što je njegov prijatelj stigao odgovoriti. - Mislim dabi za gospođu bilo bolje da dobije i drukčiji broj kupea. Na primjer br. 12.

Bien, monsieur.

Sprovodnik se latio prtljage. Gđa Hubbard se zahvalno okrenula Poirotu.

To je vrlo, vrrrlo ljubazno i pažljivo odvas. Ja to cijenim, vjerujte.

Ne spominjite to, madame. Poći ćemo svama da vidimo jeste li se ugodno smjestili.

Gđa Hubbard, otpraćena trojicom muškaraca, ode do svog novog doma. Veselo se okretala oko sebe.

To je divno.

Odgovara vam, madame? To je, kao što vidite, potpuno isti kupe kao onaj koji ste ostavili.

Tako je. Samo gleda u suprotnom smjeru. Ali to nije važno, jer ovi vlakovi idu prvo u jednom, a zatim u drugom smjeru. Rekla sam svojoj kćerki: »Hoću kupe koji gleda u smjeru lokomotive«, a ona je kazala: »Pa, mama, to ti neće koristiti, jer ako zaspiš u jednom smjeru, kad se probudiš, vlak će ići u drugom.« I zbilja je tako kao što je kazala. Dakle, sinoć smo ušli u Beograd u jednom smjeru, a izašli u drugom.

U svakom slučaju, madame, vi ste sada potpuno sretni i zadovoljni?

Pa, ne, ne bih to rekla. Eto tu smo se zabilu nanose, a nitko ništa ne poduzima, a moj brod preksutra odlazi.

Madame - rekao je g. Bouc - svi smo uistom položaju, svatko od nas.

Da, to je istina - priznala je gđa Hubbard. - Ali nikom drugom nije usred noći ubojica prošao ravno kroz kupe.

Mene još uvijek zbunjuje to - rekao je Poirot - kako je čovjek ušao u vaš kupe ako su vrata između dvaju kupea bila zakračunata, kao što vi velite. Jeste li sigurni da su bila zakračunata?

Pa, Šveđanka je to provjerila pred mojim očima.

Hajdemo jednostavno rekonstruirati taj događajčić. Ležali ste na svom ležaju, tako, i sami to niste mogli vidjeti, velite?

Nisam, zbog toaletne torbice. Oh, pa morat ću kupiti novu torbicu, želudac mi se preokreće kad pogledam na ovu.

Poirot je podigao torbicu i objesio je na kvaku od vrata između dvaju kupea.

Precisement, jasno mi je - rekao je - zasun je točno ispod kvake. Torbica ga zaklanja. Otamo gdje ste ležali niste mogli vidjeti je li zasun navučen ili nije.

Dakle, upravo sam vam to i govorila!

A Šveđanka, gđica Ohlsson, stajala je tako između vas i vrata, ovako. Provjeravala je i reklada su zakračunata.

Tako je.

Svejedno, madame, mogla je i pogriješiti. Shvaćate što mislim? - Poirotu je, čini se, bilo stalo da joj to objasni. - Zasun je samo jedna metalna izbočina, eto. Okrenut nadesno, vratasu zakračunata, a ako ostane uspravan, onda nisu. Vjerojatno je da je ona samo iskušavala vrata, pa kako su bila zaključana s druge strane, mogla je držati sigurnim da su zaključana i svaše strane.

Dakle, mislim da bi to bilo prilično glupo od nje.

Gospođo, oni najljubazniji, najugodniji nisu uvijek i najpametniji.

Tako je, naravno.

Usput, madame, jeste li ovim putem išli za Smirnu?

Ne. Doplovila sam brodom ravno u Istanbul i jedan prijatelj moje kćerke, g. Johnson (savršeno drag čovjek; voljela bih da ga upoznate), dočeka me i proveo cijelim Istanbulom. Taj me grad grdno razočarao. Sve se nešto ruši. A što se tiče onih džamija i obuvanja onih nazuvaka preko cipela ... o čemu sam ono pričala?

Pričali ste da vas je dočeka g. Johnson.

Tako je, i opet ukrcao na brod francuske kompanije koji je plovio za Smirnu, a muž moje kćerke dočeka me na samom pristaništu, što li će on reći kad za sve ovo čuje! Moja mi jekćerka rekla da će ovo biti najsigurniji, najlakši put koji se uopće može zamisliti. »Samo sjednešu kupe,« kazala je, »i stigneš ravno u Parrriz, a tamo će te dočekati American Express.« I, o Bože, što da uradim, kako da odgodim svoje putovanje brodom. Trebalo bi ih obavijestiti. A to sad nije moguće. To je baš previše strašno ...

Gđa. Hubbard ponovno je bila blizu suzama.

Poirot, koji je pomalo postajao nestrpljiv, uhvatio je priliku.

Preživjeli ste šok, madame. Restoranskom poslužitelju bit će naređeno da vam donese čaja i kekse.

Ne bih rekla da baš volim čaj - reče gđa Hubbard plačljivo. - To je više engleski običaj.

Onda kavu, madame. Trebate stimulans.

Od onog konjaka nekako mi je neobično uglavi, čini mi se da bi mi prijalo malo kave.

Izvršno. Morate obnoviti svoje snage.

Zaboga, kako čudan izraz!

Ali prvo, madame, jedna mala rutinska stvar. Dopuštate li da pretražimo vašu prtljagu?

Zašto to?

Upravo ćemo početi s pretraživanjem prtljage svih putnika. Ne želim vas podsjećati na jedno neugodno iskustvo, ali sjetite se svoje toaletne torbice.

Bože! Možda je to i bolje! Jednostavno ne bih mogla podnijeti daljnja iznenađenja takve vrste.

Pretres je bio brzo gotov. Gđa Hubbard je putovala s minimalnom prtljagom: kutijom za šešire, jeftinim kovčegom i dobrano nabijenom putnom torbom. Sadržaj ovih triju

komada bio je jednostavan i svakodnevan, pa pregled ne bi potrajao duže od nekoliko minuta, da gđa Hubbard nije zatezala zahtijevajući da se ukaže dužna pažnja fotografijama »moje kćerke« i dvoje poprilično ružne djece - »djeca moje kćerke, nisu li dražesna?«

15. poglavlje

PREGLED PRTLJAGE

Izbavivši se raznih pristojnih neiskrenosti i rekavši gđi Hubbard da će narediti da joj se donese kava, Poirot je mogao otići u pratnji svojih prijatelja.

Dakle, počeli smo, ali ništa nismo otkrili- primijetio je g. Bouc. - Koga ćemo sad obraditi?

Najjednostavnije bi bilo, mislim, prosljediti duž vagona, od kupea do kupea. To značida ćemo početi s kupeom br. 16, s prijaznimg. Hardmanom.

Gospodin Hardman, koji je pušio cigaru, pristojno ih je dočekaao.

-Samo uđite, gospodo, tj. ako je to uopćemoguće. Ovdje je malo pretijesno za posijelo.

G. Bouc je objasnio zbog čega su došli i krupni je detektiv kimnuo s razumijevanjem.

-To je O. K. Da budem otvoren, čudio sam se što se toga ranije niste latili. Evo mojih ključeva, gospodo, a ako želite pretresti i moje džepove, pa dobro došli. Hoćete li da vam skinem torbe?

-Sprovodnik će to učiniti. Michell!Sadržaj Hardmanovih dviju torbi brzo je pregledan. U torbama se nalazila prekomjerna količina alkoholnih pića. Hardman je namignuo.

Ne pretresaju se često torbe na granicama, osobito ne ako podmažete sprovodnika. Predao sam odmah svežanj turskih novčanica, i dosad nije bilo nikakvih neprilika.

A u Parizu?

Hardman je ponovno namignuo.

Dok ja stignem do Pariza - rekao je - ono što preostane od ove gomilice prijeći će u bocu s naljepnicom sredstva za pranje kose.

Vi ne vjerujete u prohibiciju, monsieur Hardman - rekao je g. Bouc smiješeći se.

Pa - rekao je Hardman - ne mogu reći da me prohibicija ikad zabrinjavala.

Ah! - reče Bouc - nedopuštene točionice - te je riječi izgovarao sa zadovoljstvom.

Vaši američki termini tako su zanimljivi, tako izražajni - rekao je.

Ja bih vrlo rado pošao u Ameriku - kazao je Poirot.

Tamo biste naučili nekoliko suvremenih metoda - reče Hardman. - Evropu treba razbuditi. Ona napola spava.

Istina je da je Amerika zavičaj napretka - složio se Poirot. - Mnogo čemu se divim kod Amerikanaca. Samo, možda sam malo staromodan, ali za me su Amerikanke manje šarmantne od mojih sunarodnjakinja. Francuskinja ili Belgijanka, koketna, šarmantna - mislim da joj nitko nije dorastao.

Hardman se okrenuo da za trenutak pogleda snijeg.

-Možda imate pravo, g. Poirot - kazao je.

-Ali držim da su svakom narodu vlastite djevojke najbolje. žmirkao je kao da mu snijeg ranjava oči.

Nekako zasljepljuje, zar ne? - primijetio je. - Slušajte, gospodo, ova mi stvar ide na živce. Ubojstvo i snijeg i sve, a nikakva posto. Samo se potucaš okolo i gubiš vrijeme. Volio bih biti zaposlen nekim ili nečim.

Pravi zapadnjački duh radinosti - rekao je Poirot smiješeći se.

Sprovodnik je stavio torbe na njihovo mjesto, a oni prijeđoše u naredni kupe. Pukovnik Arbuthnot sjedio je u kutu pušeći lulu i čitajući neki ilustrirani časopis.

Poirot mu je objasnio o čemu se radi. Pukovnik nije prigovorio. Imao je dva teška kožnata kovčega.

-Ostatak opreme odaslan je morem -objasnio je.

Kao većina vojnih osoba, i pukovnik je bio uredan u pakiranju. Pregled njegove prtljage potrajao je samo nekoliko trenutaka. Poirot je zapazio paketić s čistilicama za lule.

Uvijek upotrebljavate istu vrstu? - upitao je.

Obično. Ako ih mogu nabaviti.

Ah! - Poirot je kimnuo.

Ove čistilice za lule bile su istovjetne s onom koju je našao na podu pokojnikova kupea.

Dr Constantine je to spomenuo tek što su se opet našli na hodniku.

-Tout de meme - mrmljao je Poirot -teško to mogu povjerovati. Nije to dans soncaractere, a kada ste to rekli, onda je sve rečeno.

Vrata narednog kupea bila su zatvorena. To je bio kupe princeze Dragomirov. Pokucali su na vrata, i začuo se princezin duboki glas: - Entrez

Gospodin Bouc govorio je u ime svih. Bio je vrlo smjieran i uljudan dok je objašnjavao što im je činiti.

Princeza ga je šutke saslušala. Njezino sitno lice, slično krastači, bilo je posve ravnodušno.

Ako je neophodno, gospodo - rekla je mirno kad je završio. - To je sve u vezi s tim. Moja sobarica drži ključeve. Ona će biti prisutna pri pregledu zajedno s vama.

Da li vaša sobarica ima uvijek vaše ključeve, madame? - upitao je Poirot.

Svakako, monsieur.

A ako bi noću na nekoj granici carinici zatražili da se neki komad prtljage otvori?

Stara dama slegnula je ramenima.

To je vrlo nevjerojatno. Ali u tom slučaju sprovodnik bi je dozvao.

Onda joj vi bezuvjetno vjerujete, madame?

To sam već rekla - kazala je princezamiro. - Ne zapošljam ljude u koje nemam povjerenja.

Da - rekao je Poirot zamišljeno. - Povjerenje predstavlja doista nešto u današnje vrijeme. Možda je bolje imati kakvu priprostu ženu kojoj se može vjerovati, nego kakvu dopadljivu sobaricu, na primjer kakvu okretnu Parižanku.

Primijetio je kako su se tamne inteligentne oči polako kružeći zaustavile na njegovu licu.

Što vi zapravo hoćete reći, gospodine Poirot?

Ništa, madame. Ja? Ništa.

Ali jasno da nešto hoćete. Vi mislite, zar ne, da bih trebala imati kakvu okretnu Francuskinju koja bi mi pomagala pri dotjerivanju?

-To bi možda bilo običnije, madame. Odmahnula je glavom.

-Schmidt mi je vrlo privržena. - Glas joj se polako zadržavao na pojedinim riječima. - Privrženost - c'est impavable.

Njemica je pristigla s ključevima. Princeza joj se obratila na njezinom materinjem jeziku, naređujući joj da otvori kovčeg te da pomogne gospodi u pretresu. Ona osobno ostala je u hodniku promatrajući snijeg, a Poirot je ostao s njom, prepuštajući g. Boucu pretraživanje prtljage.

Promatrala ga je s bijesnim smiješkom.

-Pa, monsieur, zar ne želite vidjeti što senalazi u mojim kovčezima?

Odmahnuo je glavom.

Madame, to je puka formalnost, samo to.

Jeste li sasvim sigurni?

U vašem slučaju, da.

Pa ipak, poznavala sam i voljela SoniuArmstrong. što o tome mislite? Mislite da nebih mogla okaljati ruke ubojstvom takvog canaillea kao što je taj Cassetti? Pa, možda imate pravo.

Šutjela je trenutak-dva a onda rekla:

-Znate li što bih bila najradije učinila stakvim čovjekom kao što je on? Voljela bih bila pozvati svoje sluge: »šibajte ovog čovjeka do smrti pa ga izbacite na smetljište!« Tako su se stvari rješavale kad sam bila mlada, monsieur.

On još uvijek nije govorio, samo je pozorno slušao.

Pogledala ga je s iznenadnom žestinom.

-Ništa ne govorite, g. Poirot. O čemu li to razmišljate, baš me zanima.

Pogledao ju je vrlo izravno u lice.

-Mislim, madame, da je vaša snaga u vašoj volji, a ne u rukama.

Spustila je pogled na svoje mršave, u crno odjevene ruke, koje su završavale šakama nalik na pandže pune prstenja.

-To je istina - rekla je. - Nema snage u njima, nikakve snage. Ne znam jesam li zato žalosna ili radosna.

Zatim se naglo okrenula prema svom kupeu, gdje je sobarica žurno pakovala kovčege. Princeza je prekinula Boucove isprike.

-Nije potrebno da se ispričavate, monsieur. Počinjen je zločin. Stanoviti čini moraju se poduzeti. To je sve što se toga tiče.

-Vous etes bien amiable, madame. Lako se naklonila glavom dok su odlazili. Vrata narednih dvaju kupea bili su zatvorena. G. Bouc je zastao i počeo se po glavi.

Diab! - reče. - Ovo može biti nezgodno. Oni imaju diplomatske pasoše. Njihova je prtljaga izuzeta od pregleda.

Od carinskih, da. Ali ubojstvo je nešto sasvim drugo.

Znam. Svejedno, ne želimo imati komplikacija.

Ne uzbuđujte se, prijatelju. Grof i grofica bit će razumni. Vidite kako je princeza Dragomirov bila ljubazna.

Ona je grande dame. I ovo dvoje je izistog sloja, ali je grof na mene ostavio dojam pomalo divlje čudi. Nije bio oduševljen kad ste inzistirali na tome da ispitajte i njegovu ženu. A ovo će ga još više ozlojediti. Kako bi bilo, hm, da ih preskočimo. Na kraju krajeva, oni ne mogu imati ništa s tom stvari. Zašto bih stvarao sebi nepotrebne komplikacije?!

-Ne slažem se s vama - rekao je Poirot. - Mislim da će grof Andrenvi biti razborit. Svakako valja pokušati.

I prije nego što je g. Bouc mogao odgovoriti, zakucao je oštro na vrata kupea br. 13.

Glas iznutra doviknuo je: - Entrez!

Grof je sjedio u kutu do vrata i čitao novine. Grofica je bila sklupčana u suprotnom kutu kraj prozora. Jastuk joj je bio za glavom i izgledala je kao da je spavala.

-Oprostite, monsieur le Comte - počeo je Poirot. - Molim vas, oprostite za ovo smetanje. Vršimo pretres svekoliko prtljage u vlaku. U većini slučajeva puka formalnost. Ali se mora obaviti. Gospodin Bouc drži da biste, s obzirom na to što imate diplomatski pasoš, s pravom mogli zahtijevati da budete izuzeti od takva pretresa.

Grof je na trenutak razmišljao.

-Hvala vam - reče. - Ali čini mi se dane trebam biti izuzetak u ovom slučaju. Više bih volio da se naša prtljaga pregleda poput prtljage svih ostalih putnika.

Okrenuo se prema ženi.

Nemaš ništa protiv, nadam se, Elena?

Ne, nemam - reče grofica bez oklijevanja.

Uslijedio je brz i ponešto površan pregled. Poirot kao da je različitim sitnim beznačajnim opaskama htio maskirati svoju zbunjenost:

-Ovdje imate potpuno mokru naljepnicuna svom kovčegu, madame - rekao je spuštajući kovčeg od plavog marokena na kojem su bili inicijali i mala kruna.

Grofica nije ništa odvrtila na ovu opasku. U stvari, izgledala je kao da joj cijeli ovaj po-stupak prilično dosađuje. Ostala je sklupčana u svom kutu buljeći snatrivo kroz prozor, dok su ljudi pretraživali njezinu prtljagu u susjednom kupeu.

Poirot je završio pretres otvaranjem ormarčića iznad umivaonika. Hitro je bacio pogled na njegov sadržaj: spužva, krema za lice, puder i bočica s natpisom »trional«.

Zatim se, uz obostrane ugladene fraze, istražna komisija povukla.

Na redu su bili kupe gđe Hubbard, pokojnikov i Poirotov.

Sada su došli do kupea drugog razreda. Prvi, br. 10-11, zauzimale su Mary Debenham, koja je čitala knjigu, i Greta Ohlsson, koja je čvrsto spavala, ali koja se naglo preнула čim su ušli.

Poirot je ponovio svoju formulu. Šveđanka je izgledala uzrujano, a Mary Debenham spokojno ravnodušno.

Poirot je oslovio Šveđanku.

Ako dopustite, mademoiselle, pregledat ćemo prvo vašu prtljagu, a zatim ćete možda biti tako dobri da pogledate kako je gđi Amerikanki. Preselili smo je u jedan kupe u susjednom vagonu, ali je ona još uvijek vrlo uznemirena zbog onoga što je

otkrila. Naručio sam da joj se posluži kava, ali mislim da ona pripada onim ljudima kojima je sugovornik najpreča potreba.

Dobra gospođa bila je smjesta puna sućuti. Odmah će ona otići tamo. Mora da je to doista bio užasan šok, a sirota gospođa već je toliko bila uzrujana samim putovanjem i rastankom sa kćerkom. Ah, da, svakako će odmah tamo otići - njezin kovčeg nije zaključan, a ponijet će sa sobom i mirišljive soli.

Odjurila je. Njezine su stvari brzo pregledane. Bile su do krajnosti obične. Bilo je očito da još nije primijetila kako joj nedostaju žice iz kutije za šešire.

Gđica Debenham odložila je knjigu. Promatrala je Poirota. Kad je zaiskao, uručila mu je ključeve. Zatim, kad je spustio kovčeg i otvorio ga, ona reče:

Zašto ste je udaljili, g. Poirot?

Ja, mademoiselle? Pa da bude s gospođom Amerikankom.

Izvrсна izlika, ali ipak samo izlika.

Ne razumijem vas, mademoiselle.

Mislim da me vrlo dobro razumijete. Nasmiješila se.

Željeli ste da me dobijete nasamo. Zar ne?

Vi mi stavljate riječi u usta, mademoiselle.

A ideje u glavu? Ne, ne bih tako rekla. Ideje su već tamo, zar ne?

Mademoiselle, mi imamo poslovicu...

Qui s'excuse s'accuse. Jeste li to htjeli reći? Morate priznati da imam stanovitu moć zapažanja i zdravog razuma. Zbog nečega ste umislili da ja nešto više znam o ovom gadnom poslu, o ubojstvu čovjeka kojega nikada prijenisam vidjela.

Vi uobražavate, mademoiselle.

Ne, ja uopće ne uobražavam. Ali čini mise da se puno vremena gubi zato što se ne govori istina, da se obilazi umjesto da se stvarima prilazi izravno.

A vi ne volite gubljenje vremena. Ne, vi volite neposredno prilaženje predmetu. Volite izravan pristup. Eh bien, evo vam te izravne metode. Upitat ću vas za značenje nekih riječi koje sam načuo na putu iz Sirije. Bio sam sišao iz vlaka da, kako Englezi kažu, »protegnem noge« na kolodvoru u Konyi. Iz mraka su do mene doprli glasovi, vaš i pukovnikov. Kazali ste mu: »Ne sada. Ne sada. Kada sve svrši. Kad bude za nama.« što ste mislili time reći, mademoiselle?

Ona reče vrlo mirno:

Mislite li da sam mislila na - ubojstvo?

Ja vama postavljam pitanja, mademoiselle.

Uzdahnula je. Na trenutak je bila odsutna duhom. Zatim, kao da se prenula, izjavi:

Te su riječi imale određeno značenje, monsieur, ali ne takvo da bih vam ga mogla reći. Mogu vam samo dati časnu riječ da nikada nisam vidjela toga čovjeka, Ratchetta, sve dok ga nisam ugledala u ovom vlaku.

A odbijate da objasnite one riječi?

Da, ako tako hoćete postaviti stvar. Odbijam. One su u vezi sa ... zadatkom na koji sam se obavezala.

Sa zadatkom koji je sada završen?

Što hoćete reći?

Završen je, zar ne?

Zašto biste mislili da je tako?

Slušajte, mademoiselle, dozvat ću vam upamet jedan drugi slučaj. Vlak je imao zakašnjenje onog dana kad smo trebali stići u Istanbul. Bili ste vrlo uznemireni, mademoiselle. Vi, koji ste tako mirni, koji se tako obuzdavate. Izgubili ste tu mirnoću.

Nisam željela izgubiti vezu.

Tako ste i rekli. Ali, mademoiselle, »Orijent ekspres« svakog dana kreće iz Istanbula.

Čak i da ste izgubili vezu, bio bi to zastoј od samo 24 sata.

Po prvi put gđica Debenham pokazivala je znakove ljutnje.

Izgleda da ne shvaćate kako netko može imati prijatelja koji očekuju njegov dolazak u London te da jedan dan zakašnjenja osujećuje dogovore i izaziva mnoge neprilike.

Ah, tako je to? Postoje prijatelji koji očekuju vaš dolazak? Ne želite im priskrbiti neugodnosti?

Prirodno.

Pa ipak, čudnovato je ...

Što je čudnovato?

U ovom vlaku opet imamo zakašnjenje. A ovaj put to je puno ozbiljniji zastoј jer nema mogućnosti za slanje brzoputa vašim prijateljima niti mogućnosti da ih dobijete putem veze, veze...

Veze, međugradske telefonske veze, to mislite?

Ah, da.

Da, kao što kažete - rekla je - beskrajno je neugodno ne moći se javiti, kako telefonom, tako ni brzoputom ...

Pa ipak, mademoiselle, ovaj put vaš jestav potpuno drukčiji. Vi više ne pokazujete nestrpljenja. Mirni ste i filozofski nastrojeni.

Mary Debenham je pocrvenjela i ugrizla se za usnicu. Više joj nije bilo do smijeha.

Ne odgovarate, mademoiselle?

Oprostite, nisam znala da ima nešto na što treba odgovoriti.

Objasnite mi promjenu u svom vladanju, mademoiselle.

-Ne čini li vam se da podižete veliku bukuni oko čega, g. Poirot?

Poirot raširi ruke u jednoj kretnji ispričavanja.

-To je možda mana nas detektiva. Očekujemo da ponašanje uvijek treba biti dosljedno. Ne uzimamo u obzir promjene raspoloženja.

Mary Debenham nije odgovorila.

-Poznajete li dobro pukovnika Arbuthnota, mademoiselle?

Učinilo mu se da ju je promjena teme rasteretila.

Prvi put sam ga srela na ovom putu.

Imate li nekog razloga za sumnju daje on mogao poznavati ovog čovjeka, tog Ratchetta?

Odlučno je stresla glavom.

Potpuno sam sigurna da nije.

Zašto ste tako sigurni?

Na temelju onoga što je pričao.

Pa ipak, mademoiselle, našli smo čistilicu za lulu na podu pokojnikova kupea. A pukovnik Arbuthnot jedini je čovjek u vlaku koji puši lulu.

Pozorno ju je promatrao, ali ona nije pokazivala ni iznenađenja, ni uzbuđenja, jedino je rekla:

-Glupost. To je besmisleno. Pukovnik Arbuthnot posljednji je čovjek na svijetu koji bi mogao biti u vezi s nekim zločinom, osobito nes ovako teatralnim.

To se toliko slagalo s onim što je Poirot i sam mislio da se bio gotovo složio s njom. Umjesto toga rekao je:

-Moram vas podsjetiti, mademoiselle, daga vi ne poznajete vrlo dobro.

Slegnula je ramenima.

-Takvi su mi ljudi dobro poznati. Rekao je vrlo blago:

-Još mi uvijek nećete kazati značenje onih riječi »kada to bude za nama«?

Hladno je odgovorila:

Nemam više što reći.

Ništa zato - rekao je Hercule Poirot -već ću ja to otkriti.

Naklonio se i izašao iz kupea, zatvarajući za sobom vrata.

Je li to bilo mudro, prijatelju? - upitao je g. Bouc. - Upozorili ste je, a preko nje i pukovnika.

Mon ami, ako želite uhvatiti kunića, stavljate mu tvora u rupu, i ako je kunić unutra, istrčat će. To je sve što sam učinio.

Ušli su u kupe Hildegarde Schmidt. Žena je stajala spremna, uljudna, ali ravnodušna.

Poirot brzo pregleda sadržaj kovčežića koji je bio na sjedalu. Zatim je pokazao sprovodniku da skine veći kovčeg iz prtljažnika.

Ključevi? - rekao je.

Nije zaključan, monsieur.

Poirot odškrinu bravice i podiže poklopac.

-Aha! - rekao je okrenuvši se Boucu tenastavio: - Sjećate li se što sam rekao. Pogledajte na časak ovamo!

Na vrhu kovčega nalazila se na brzinu presavijena mrka uniforma sprovodnika spavaćih kola.

Odjednom se Njemičina tupost stubokom promijenila.

-Ah! - kriknula je. - To nije moje. Nisam to ja ovamo stavila. Otkako smo otišli iz Istanbula, nisam niti zavirila u taj kovčeg. Zbilja, zbilja, to je istina.

Preklinjući je pogledala s jednog na drugog.

Poirot ju je uzeo prijazno pod ruku i smirivao.

-Hajde, hajde, sve je u redu. Vjerujemo vam. Nemojte se uzrujavati. Siguran sam da vi niste sakrili uniformu, baš kao što sam siguranda ste vi dobra kuharica. Slušajte, vi ste dobra kuharica, zar ne?

Potpuno zbunjena, žena se i protiv svoje volje nasmljehnula.

-Da, stvarno, sve moje gospođe tako surekle. Ja...

Stala je otvorenih usta i opet je djelovala prestrašeno.

-Ne, ne - rekao je Poirot. - Uvjeravam vas da je sve u redu. Gledajte, reći ću vam kako se to dogodilo. Taj čovjek, onaj koga ste vidjeli u uniformi sprovodnika, izlazi iz pokojnikova kupea. Sudara se s vama. To je njegova nesreća. On se nadao da ga nitko neće vidjeti, što da zatim učini? Mora se osloboditi uniforme. Ona sada više nije zaštita nego opasnost.

Pogled mu prijeđe na g. Bouca i dra Constantinea, koji su pažljivo slušali.

Znate, vani je snijeg, snijeg koji osujećuje sve njegove planove. Kamo da sakrije tu odjeću? Svi su kupei puni. Ne, on prolazi kraj jednog kome su vrata otvorena i koji nije zauzet. Morada je to onaj koji pripada ženi s kojom se netom sudario. Ušulja se unutra, svlači uniformu i utiskuje je žurno u kovčeg na prtljažniku. Proćiće već neko vrijeme prije no što se to otkrije.

A zatim? - rekao je g. Bouc.

-To tek moramo prodiskutirati - rekao je Poirot dobacivši im pogled upozorenja.

Digao je bluzu. Jedno je puca, treće odozdo, nedostajalo. Poirot je zavukao ruku u džep bluze i izvadio jedan ključ za »provodnike, onaj koji im služi za otključavanje vrata pojedinih kupea.

Evo objašnjenja kako je naš čovjek mogao prolaziti kroz zaključana vrata - rekao je g. Bouc. - Pitanja gđi Hubbard bila su nepotrebna. Zaključana ili nezaključana vrata, čovjek je lako mogao proći između dvaju kupea. Uostalom, uz uniformu sprovodnika spavaćih kola i sprovodnikov ključ, zašto ne?

Zbilja, zašto ne? - rekao je Poirot.

Stvarno, mogli smo to i dokučiti. Sjećatete da je Michel rekao kako su, kad se odazvao na zvonce, na kupeu gdje Hubbard vrata prema hodniku bila zaključana?

Tako je, monsieur - rekao je sprovodnik. - Zato sam i mislio da je gospođa sve to morala sanjati.

Ali sada je lako - nastavio je g. Bouc.

-On je nedvojbeno namjeravao ponovno zaključati vrata između dvaju kupea, ali je možda čuo nekakav pokret u krevetu i to ga je prestrašilo.

-Sada samo trebamo naći crveni kimono-rekao je Poirot.

Istina. A u ova dva posljednja kupea nalaze se muškarci.

Svejedno ćemo pregledati.

Svakako. Osim toga, sjećam se što stekazali.

Hector MacQueen rado je pristao na pretres.

-Volio bih da to što prije riješite - rekao je s tužnim smiješkom. - Osjećam da sam upravo ja najsumnjiviji tip u vlaku. Samo jošda pronađete oporuku kojom mi stari ostavlja sav svoj novac, pa će se sve postaviti na pravo mjesto.

Gospodin Bouc skrenu na nj sumnjičav pogled.

-To je samo moja šala - reče MacQueen brzo. - Nikad on meni ne bi ostavio ni centa. Bio sam mu samo koristan, jezici itd. Znao, jako ste pogodni da budete izigrani ako ne govorite ništa do li dobrog američkog jezika. Nija nisam neki poliglot, ali znam ono što ja nazivam »ulomčićima za kupovanje i hotelsku eleganciju« na francuskom, njemačkom i talijanskom jeziku.

Glas mu je bio nešto snažniji nego obično. Kao da mu je pri pretresu bilo pomalo nelagodno, usprkos svoj pripravnosti.

Poirot se pojavio.

-Ništa - rekao je. - Čak ni kompromitirajuće oporuke.

MacQueen je uzdahnuo.

-E pa, pao mi je kamen sa srca - rekao je šaljivo.

Otišli su u posljednji kupe. Pregled prtljage krupnog Talijana i sobara nije dao nikakva rezultata.

Tri su muškarca stajala na kraju vagona i gledala jedan u drugoga. Što sad? - pitao je g. Bouc.

Vratit ćemo se u vagon-restoran - rekao je Poirot. - Sad znamo sve što smo mogli doznati. Imamo iskaze putnika, dokazni materijal iz njihove prtljage, naša vlastita osvjedočenja.

Ne možemo očekivati nikakvu daljnju pomoć. Red je da sada upotrijebimo svoje mozgove. Izvadio je tabakeru. Bila je prazna.

-Pridružiti ću vam se za časak - rekao je.- Trebat ću cigarete. Ovo je vrlo težak, vrlo čudnovat slučaj. Tko je nosio onaj crveni kimono? Gdje li je on sada? Htio bih to znati. Ima nečega u ovom slučaju - nekakav faktor - koji mi izmiče! To je teško zato što je napravljeno teškim. Ali o tome ćemo raspravljati. Ispričajte me na trenutak.

Žurno je pošao niz hodnik do svojeg kupea. Znao je da u jednom kovčegu ima još stanovitu zalihu cigareta.

Spustio ga je i odškrinuo bravice.

Tada sjede i iskolači oči.

Brižljivo složen, na vrhu kovčega, bio je tanki crveni svileni kimono izvezen zmajevima.

-Tako - promrmljao je. - Tako je to. Izazov. Vrlo dobro. Prihvaćam.

Treći dio

HERKULE POIROT ZAVALIO SE I RAZMIŠLJA

9.poglavlje

KOJI OD NJIH?

Gospodin Bouc i dr Constantine upravo su razgovarali kad je Poirot ušao u vagon-restoran. Gospodin Bouc je izgledao potišteno.

-Le voila - rekao je ovaj potonji kad je ugledao Poirota.

Zatim je, kad je njegov prijatelj sjeo, dodao:

Ako riješite ovaj slučaj, mon cher, počet ću zbilja vjerovati u čuda!

Zabrinjava vas ovaj slučaj?

Naravno da me zabrinjava. Ne mogu ga uhvatiti ni za glavu ni za rep.

Slažem se - rekao je liječnik.

Sa zanimanjem je promatrao Poirota.

-Da budem iskren - reče - ne znam štoćete sada učiniti.

-Ne? - rekao je Poirot zamišljeno. Izvadio je tabakeru i zapalio cigaretu. Oči su mu bile sanjive.

-Zanimljivost ovog slučaja, po mojem mišljenju, sastoji se u sljedećem - rekao je. - Odrezani smo od svakog normalnog toka postupanja. Da li ovi ljudi, čije smo iskaze

uzeli, govore istinu ili lažu? Nemamo nikakvih načina da to istražimo, osim onih koje sami možemo izmisliti. To je vježba, sve to, vježba mozga.

To je vrlo lijepo - rekao je g. Bouc. - Ali od čega možete poći?

Upravo sam vam rekao. Imamo iskaze putnika i osvjedočenje vlastitih očiju.

Krasnih li iskaza! Oni nam baš ništa nisu rekli.

Poirot je odmahivao glavom.

Ne slažem se, prijatelju. Iskazi putnika dali su nam nekoliko zanimljivih činjenica.

Stvarno? - skeptično će g. Bouc. - Nisam ih primijetio.

To je zato što niste slušali.

Dobro, recite mi što sam to prečuo?

Navest ću samo jedan primjer - prvi iskaz koji smo čuli, iskaz mladoga MacQueena. Izustio je, po mojem shvaćanju, vrlo značajnu rečenicu.

O pismima?

Ne, ne o pismima. Koliko se mogu sjetiti, njegove su riječi bile: »Putovali smo naokolo. Gospodin Ratchett je želio vidjeti svijet. Smetalo ga je što ne zna jezike. Više sam služio kao tumač nego kao tajnik.«

Prešao je pogledom s liječnikova lica na Boucovo.

Što? Još vam nije bistro? To je neoprostivo! Jer imali ste i drugu priliku, malo prije kada je rekao: »Jako ste pogodni da budete izigrani ako ne govorite ništa do li dobrog američkog jezika.«

Hoćete reći... - g. Bouc je i dalje izgledao zbunjeno.

Ah, znači da vam se sve mora doslovce kazati. Pa dobro, evo! Ratchett nije znao govoriti francuski. Unatoč tome, kada se noćas sprovodnik odazvao na njegovo zvonce, neki mu je glas na francuskom objasnio da se radi o zabuni i da nije

potreban. Dapače, bila je to savršena idiomatska rečenica, a ne neka koju bi sklepaio čovjek koji zna samo nekoliko francuskih riječi. »Ce n'est rien. Je me suis trompe.«

Istina! - uzviknuo je dr Constantine uzbuđeno. - To smo trebali zapaziti! Sjećam se kako ste naglašavali te riječi kad ste nam ih opetovali. Sad shvaćam vaš otpor da se oslonite na dokaz koji nam je pružao uleknuti sat. U dvadeset tri minute prije jedan Ratchett je već bio mrtav.

A ono je govorio njegov ubojica - uzbuđeno je dovršio g. Bouc.

Poirot je umirujući uzdigao ruku.

Nemojmo nagliti. I nemojmo uzimati zasigurno više nego što stvarno znamo. Mislim da pouzdano možemo reći to da je u ono vrijeme, u dvadeset tri minute prije jedan, neka druga osoba bila u Ratchettovu kupeu i da je ta osoba bila ili Francuz ili je pak glatko govorila francuski.

Vrlo ste oprezni, mon vieux.

Treba napredovati samo korak po korak. Nemamo nikakvog stvarnog dokaza da je Ratchett u to vrijeme bio mrtav.

A što je s krikom koji vas je probudio?

Da, to je točno.

U stanovitom smislu - rekao je g. Bouczamišljeno - ovo otkriće ne utječe mnogo nastvari, čuli ste kako se netko kreće u susjednom kupeu. Taj netko nije bio Ratchett nego neki drugi čovjek. Bez dvojbe, on pere krv sasvojih ruku, sprema se poslije zločina i spaljuje pismo koje ga tereti. Zatim čeka da se sve smiri, i kad misli da je sve sigurno i zrak čist, zaključava i zakračunava Ratchettova vrata s nutarnje strane, otključava vrata koja vode u kupe gdje Hubbard i tim se putem povlači. Zapravo, to je točno onako kako smo mislili - s tom razlikom što je Ratchett ubijen otprilike pola sata ranije, a sat mu je pomaknut na četvrt dva kako bi se stvorio alibi.

-Ne baš izvrstan alibi - rekao je Poirot.

-Kazaljke na satu pokazivale su 1,15 - točnoono vrijeme kad je uljez stvarno i napustiomjesto zločina.

-Istina - rekao je g. Bouc malko smeteno. -što vam onda sat saopćava?

Ako su kazaljke preinačene, velim ako,onda vrijeme na koje su pomaknute mora biti značajno. Prirodna reakcija bila bi da se posumnja na svakoga tko ima vjerodostojan alibi unaznačenom vremenu, u ovom slučaju u 1,15.

Da, da - rekao je liječnik. - Takvo rasuđivanje je dobro.

Moramo obratiti pozornost i na vrijeme kad je uljez ušao u kupe. Kada je on imao priliku da to učini? Ukoliko ne prihvatimo mogućnost saučesništva pravog sprovodnika, postojalo je samo jedno vrijeme kada je to mogao učiniti-dok je vlak stajao u Vinkovcima. Kad je vlakkrenuo iz Vinkovaca, sprovodnik je sjedio takoda je gledao niz hodnik, pa s obzirom na to nitkood putnika ne bi svraćao pozornost na sprovodnika spavaćih kola, jedina osoba koja bi primijetila varalicu bila bi upravo pravi sprovodnik.Ali za vrijeme zadržavanja u Vinkovcima sprovodnik je vani, na peronu. Zrak je čist.

-A prema našem prvotnom rasuđivanju, tomora biti jedan od putnika - rekao je g. Bouc.

-Vraćamo se gdje smo i bili. Koji od njih?

Poirot se nasmiješio.

- Napravio sam popis - rekao je. - Ako ga želite vidjeti, to će vam možda osvježiti pamćenje.

Liječnik i g. Bouc zajednički su gutali popis. Bio je napisan uredno i metodično, onim redom kojim su putnici bili saslušavani.

HECTOR MACQUEEN - američki državljanin. Ležaj br. 6. Drugi razred.

Motiv Moguće da proizlazi iz veze s pokojnikom?

Alibi Od ponoći do 2 sata poslije ponoći (od ponoći do 1,30 jamči puk. Arbuthnot, od 1,15 do 2 jamči sprovodnik).

Dokaz protiv njega Nema.

Sumnjive okolnosti Nema.

SPROVODNIK PIERRE MICHEL - francuski državljanin.

Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 sata poslije ponoći (vidio ga je u hodniku H. P. u isto doba kada je glas iz Ratchettova kupea progovorio u 12,37. Od 1 po ponoći do 1,16 jamče druga dva sprovodnika).

Dokaz protiv njega Nema.

Sumnjive okolnosti Pronađena uniforma sprovodnika spavaćih kola ide mu u prilog, jer se čini da se njome htjelo baciti sumnju na njega.

EDWARD MASTERMAN - engleski državljanin. Ležaj br. 4. Drugi razred.

Motiv Moguće da proizlazi iz veze s pokojnikom, čiji je bio sobar.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći (jamči Antonio Foscarelli).

Dokaz protiv njega ili sumnjive okolnosti Nema, osim što je on jedini čovjek koji bi visinom i dimenzijama odgovarao uniformi sprovodnika spavaćih kola. S druge strane, nevjerojatno je da dobro govori francuski.

GĐA HUBBARD - američka državljanica. Ležaj br. 3. Prvi razred.

Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći - nema.

Dokaz protiv nje ili sumnjive okolnosti Priča o čovjeku u njezinom kupeu potkrijepljena iskazima Hardmana i sobarice Schmidt.

GRETA OHLSSON - švedska državljanica. Ležaj br. 10. Drugi razred.

Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći (jamči Mary Debenham).

Opaska: posljednja koja je vidjela Ratchetta živog.

PRINCEZA DRAGOMIROV - naturalizirana francuska državljanka. Ležaj br. 14. Prvi razred.

Motiv Bila je intimna prijateljica s obitelji Armstrong i kuma Sonije Armstrong.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći (jamče sprovodnik i sobarica).

Dokaz protiv nje ili sumnjive okolnosti Nema.

GROF ANDRENYI - mađarski državljani. Diplomatski pasoš. Ležaj br. 13. Prvi razred. Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći (jamči sprovodnik - ovo ne obuhvaća vrijeme od 1 do 1,15).

GROFICA ANDRENYI - kao gore. Ležaj br. 12.

Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći. Uzela trional i spavala (jamči njezin muž. Boca trionala u njezinu ormariću).

PUKOVNIK ARBUTHNOT - britanski državljani. Ležaj br. 15. Prvi razred.

Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći. Razgovarao s MacQueenom do 1,30. Otišao u svoj kupe i nije ga napuštao (potkrepljuju Mac-Queen i sprovodnik).

Dokaz protiv njega ili sumnjive okolnosti či-stilica za lulu.

CYRUS HARDMAN - američki državljani. Ležaj br. 16. Drugi razred.

Motiv Nije poznat.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći. Nije napuštao kupe (potkrepljuju MacQueen i sprovodnik).

Dokaz protiv njega ili sumnjive okolnosti Nema.

ANTONIO POSCARELLI - američki državljanin (podrijetlom Talijan). Ležaj br. 5.
Drugi razred.

Motiv Nije poznat.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći (jamči Edward Masterman).

Dokaz protiv njega ili sumnjive okolnosti Nema, osim što je upotrijebljeno oružje koje bi se moglo smatrati da odgovara njegovu temperamentu (prema g. Boucu).

MARY DEBENHAM - britanska državljanica. Ležaj br. 11. Drugi razred.

Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći (jamči Greta Ohlsson).

Dokaz protiv nje ili sumnjive okolnosti Razgovor koji je načuo H. P. i njezino odbijanje da ga objasni.

HILDEGARDE SCHMIDT - njemačka državljanica. Ležaj br. 8. Drugi razred.

Motiv Nema.

Alibi Od ponoći do 2 poslije ponoći (jamče sprovodnik i njezina gazdarica). Otišla u krevet. Sprovodnik ju je probudio oko 12,38 i otišla svojoj gazdarici.

Primjedba: Iskaze putnika podupre sprovodnikova tvrdnja da nitko nije ušao ili izašao iz kupea g. Ratchetta između ponoći i 1 sat poslije ponoći (kada je on sam otišao u susjedni vagon) i od 1,15 do 2 sata.

-Taj dokument, razumijete - rekao je Poirot - samo je kratki izvadak iz iskaza kojeg smo čuli, a ovako je uređen samo zbog preglednosti.

Gospodin Bouc mu ga vrati s grimasom.

On puno ne rasvjetljuje - rekao je.

Možda će vam ovo biti više po volji -kazao je Poirot s blagim smiješkom, pružajući mu jedan drugi papir.

2. poglavlje

DESET PITANJA

Na papiru je pisalo:

Stvari koje traže objašnjenje

Rupčić označen inicijalom H. čiji je?

Čistilica za lulu. Je li ispala pukovniku Arbuthnotu ili nekom drugom?

Tko je nosio crveni kimono?

Tko je bio čovjek ili žena prerušen u spro-vodnika spavaćih kola?

Zašto kazaljke sata pokazuju 1,15?

Je li zločin počinjen u to vrijeme?

Ranije?

Kasnije?

Možemo li biti sigurni da je Ratchetta probolo više od jedne osobe?

Kako se još mogu objasniti njegove rane?

Pa, pogledajmo što možemo učiniti -rekao je G. Bouc razvedrivši se malko na ovaj izazov njegovej dovitljivosti. - Počnimo s rupčićem. Budimo na svaki način uredni i metodični.

Sigurno - rekao je Poirot klimajući zadovoljno glavom.

G. Bouc je nastavio pomalo didaktički.

-Inicijal H u vezi je s trima osobama: s gđom Hubbard, s gđicom Debenham, kojoj je drugo ime Hermione, i sa sobaricom Hildegardom Schmidt.

Aha! A od te tri?

Teško je reći. Ali ja mislim da bih glasovao za gđicu Debenham. Jer kao što se zna, možete zvati i drugim imenom a ne prvim. Osim toga, stanovita sumnja već je pala na nju. Onaj razgovor što ste ga načuli, mon cher, bio je svakako pomalo neobičan, a takvo je i njezino odbijanje da ga objasni.

Što se mene tiče, ja glasujem za Amerikanku - rekao je dr Constantine. - To je vrloskup rupčić, a Amerikanci - kao što cijeli svijet zna - ne mare koliko plaćaju.

Dakle, obojica isključujete sobaricu? -upitao je g. Poirot.

Da. Kao što je i sama rekla, ovaj rupčić pripada nekom članu višeg društvenog sloja.

A drugo pitanje - čistilica za lulu. Je li ona ispala pukovniku Arbuthnotu ili nekom drugom?

To je već mnogo teže. Englezi ne probadaju nožem. Tu imate pravo. Sklon sam mišljenju da je netko drugi ispustio čistilicu za lulu, a to je učinio da svali krivnju na dugonogog Engleza.

Kao što ste rekli, g. Poirot - dopunio je riječnik - dva rješenja, to je previše nemarno. Slažem se s g. Boucom. Rupčić je nepatvoreni propust, stoga nitko ne želi priznati da je njegov, čistilica za lulu lažna je odgonetka. U prilog govori ovo: opazate li da pukovnik Arbuthnot ne pokazuje nikakve zbunjenosti i da dragovoljno priznaje da puši lulu i upotrebljava onu vrst čistilica.

Dobro rasuđujete - rekao je Poirot.

-Pitanje br. 3: tko je nosio crveni kimono? -prosljedio je g. Bouc. - što se toga tiče, priznat ću da nemam nikakvu ideju. Imate li ikakvo mišljenje o tom predmetu, dr Constantine?

Nemam.

Prema tome se ovdje priznajemo pobijeđenima. Sljedeće pitanje svakako sadrži stanovite mogućnosti. Tko je bio čovjek ili žena prerušen u sprovodnika spavaćih kola? Pa, sa sigurnošću bi se moglo navesti nekoliko ljudi kojito nisu mogli biti:

Hardman, pukovnik Arbuthnot, Poscarelli, grof Andrenvi i Hector Mac-Queen - svi su oni previsoki. Gđa Hubbard, Hildegarde Schmidt i Greta Ohlsson su prekrupne. Tako nam ostaju sobar, gđica Debenham, princeza Dragomirov i grofica Andrenvi a ni za jednu se to ne čini vjerojatnim! Oboje, Greta Ohlsson u jednom a Antonio Foscarelli u drugom slučaju, zaklinju se da gđica Debenhami sobar uopće nisu napuštali svoje kupee. Hildegarde Schmidt prisiže da je bila kod princeze, a grof Andrenvi nam je rekao da je njegova ženauzela sredstvo za spavanje. Prema tome, čini senemogućim da je to mogao biti itko od njih - što je besmisleno!

Kao što to veli naš stari prijatelj Euklid - promrsio je Poirot.

- Mora da je netko od ovo četvero - rekao je dr Constantine. - Ukoliko to nije netko izvana tko je pronašao neko skrovište, a to je - složili smo se - nemoguće.

Gospodin Bouc je prešao na naredno pitanje s popisa.

- Br. 5: zašto kazaljke polomljenog satapokazuju 1,15? Za to mogu nazrijeti dva objašnjenja. Ili je to napravio ubojica da bi sebi stvorio alibi a zatim nije mogao napustiti kupe kad je namjeravao, jer je čuo ljude kako se okolo muvaju, ili - čekajte - sviće mi nešto ...

Ostala dvojica pristojno su čekala dok se g. Bouc naprezao u mentalnoj agoniji.

Imam ga - rekao je napokon. - Nije ubojica iz spavaćih kola prepravio sat! Bila je to osoba koju smo nazvali »drugi ubojica«, ljevoruka osoba, drugim riječima: žena u crvenom kimonu. Ona dolazi kasnije i pomiče kazaljkeni satu unatrag kako bi sebi osigurala alibi.

Bravo! - rekao je dr Constantine. - To je lijepo zamišljeno!

U stvari - kazao je Poirot - ona ga je probola u mraku, ne znajući da je on već mrtav, ali je nekako zaključila da on ima sat u džepu pidžame, izvadila ga je, naslijepo vratila kazaljke i udubila kućište koliko je trebalo.

Gospodin Bouc pogledao ga je hladno.

Imate li vi što bolje predložiti? - upitao je.

Ovog trena ne - priznade Poirot.

Ali svejedno - produžio je - mislim dani jedan od vas nije uvidio ono što je najzanimljivije u vezi s tim satom.

Da li se pitanje br. 6 odnosi na to? - upitao je liječnik. - Na to pitanje, je li zločin počinjen u to vrijeme - 1,15 - odgovaram »ne«.

Slažem se - rekao je g. Bouc. - Da lise odigrao ranije, iduće je pitanje. Ja odgovaram »da«. I vi, doktore?

Liječnik je klimnuo glavom.

-Da, ali na pitanje da li se to odigralokasnije također se može odgovoriti potvrdno. Slažem se s vašom teorijom, g. Bouc, a mislim i g. Poirot, premda se on ne želi obrukati. Prvi ubojica došao je prije 1,15, a drugi poslije 1,15. Što se tiče pitanja u veza. s ljevakom, ne bismo li trebali poduzeti korake da ustanovimo tko je od putnika ljevak?

Nisam potpuno zanemario to pitanje -rekao je Poirot. - Mogli ste primijetiti da sam svakog putnika tražio da se ili potpiše ili da napiše svoju adresu. To nije dovoljno za zaključivanje, jer ima ljudi koji neke stvari obavljaju desnom, a druge opet lijevom rukom. Neki pišu desnom, ali golf igraju lijevom rukom. Pa ipak, to je nešto. Svaka osoba koju se to zatražilo uzela je pero u desnu ruku - izuzev princeze Dragomirov, koja je odbila da piše.

Princeza Dragomirov, nemoguće - rekao je g. Bouc.

Sumnjam da bi imala snage da zada onaj osobit udarac što ga je zadao ljevak - reče dr Constantine s nevjericom. - Ta osobita rana zadana je s priličnom snagom.

S više snage nego što bi žena mogla imati?

Ne, to ne bih rekao. Ali mislim s višesnage nego što bi jedna starija žena mogla imati, a princeza Dragomirov fizički je izuzetno slaba.

To bi moglo biti pitanje utjecaja uma natijelo - rekao je Poirot. - Princeza Dragomirov snažna je ličnost i ima golemu snagu volje. Ali ostavimo to na trenutak.

Prijeđimo na pitanja br. 9 i 10. Možemo li biti sigurni da je Ratchetta probolo više odjedne osobe i kakvih još može biti objašnjenja njegovih rana? Po mojem mišljenju, s medicinskog stanovišta ne može biti nikakvog drugog objašnjenja za ove rane. Navoditi na to daje jedan čovjek prvo udarao slabo a zatim snažno, prvo desnicom pa zatim ljevicom, pa onda nakon intervala od nekih pola sata da je zadao svježije rane truplu - to zbilja nema nikakvog smisla.

Ne - rekao je Poirot. - Tu nema nikakvog smisla. A vi mislite da dva ubojice imaju nekog smisla?

Kao što ste i sami rekli, kakvo još objašnjenje može postojati?

Poirot je piljio ravno preda se.

-To se i ja pitani - rekao je. - To je ono što se nikako ne prestajem pitati.

Zavalio se u naslon.

-Odsada pa nadalje sve je ovdje - kucnuose po čelu. - Sve smo pretresli. Sve su činjenice pred nama, uredno složene, redom i sistematično. Putnici su sjedili ovdje jedan za drugim dajući iskaze. Znamo sve što se može saznati - izvana...

Srdačno se nasmiješio g. Boucu.

-Malo smo se našalili međusobno, zar ne? Mislim na ono s onim zavaljivanjem i domišljanjem istine. Dakle, spremam se da svoju teoriju pretvorim u praksu - ovdje pred vašim očima. I vas dvojica morate to isto učiniti. Zatvorim oči i razmišljajmo

Jedan ili više od ovih putnika ubio je Ratchetta. Koji od njih?'

3. poglavlje

NEKE SUGESTIVNE POJEDINOSTI

Prošlo je dobrih četvrt sata a da nitko nije progovorio.

G. Bouc i dr Constantine pokušali su poslušati Poirotove naputke. Nastojali su kroz zbrku proturječnih detalja proniknuti do jasnog i istaknutog rješenja.

Misli g. Bouca tekle su otprilike ovako:

- Svakako, moram razmišljati. Ali koliko ovo već traje, već sam i razmišljao... Poirot očito misli da je ona Engleskinja u to upletena. Ne mogu si pomoći, ali mi se čini da je to krajnje nevjerojatno ... Englezi su strahovito hladnokrvni. To je vjerojatno zato što nemaju mašte ... Ali to nije bitno, čini se da to nije mogao učiniti Talijan - šteta. Držim da sobar Englez ne laže kad kaže da ovaj uopće nije napuštao kupe. A i zašto bi lagao? Nije lako potkupiti Engleze, oni su tako nepristupačni. Cijela je stvar jako neugodna. Pitam se kad ćemo se iz toga iskobeljati. Mora da nam je nekakva spasilačka ekipa pošla u pomoć. Tako su spori u ovim zemljama... potrebni su sati da netko počne uopće misliti. A i s policijom ovih zemalja bit će vrlo teško surađivati. Pucaju od velike važnosti, osjetljivi su što se tiče vlastita dostojanstva. Iz ovoga će napraviti veliku aferu. Nije baš često da se tako nešto kod njih dogodi. Sve će to dospjeti u novine...

I otada su Boucove misli pošle savršeno ugaženim putem koji su već prešle stotinjak puta.

Misli dra Constantinea tekle su ovako:

-Čudnovat je taj mali čovjek. Genij? Ili čudak? Hoće li on riješiti tajnu? Nemoguće. Nevidim nikakva izlaza iz toga. Sve je previše zbrkano ... Svi lažu, možda... Ali i da je tako, ništa to ne pomaže. Ako lažu, to je isto takokonfuzno kao da i svi govore istinu. Neobično je s onim ranama. Ne mogu to razumjeti...Bilo bi lakše shvatiti da je ustrijeljen - najzad, pojam revolveraša mora značiti da oni pucaju pištoljem. Zanimljiva zemlja, Amerika. Voliobih otići onamo. Tako je napredna. Kad se vratim kući, moram uhvatiti Demetriusa Zagonea- on je bio u Americi, pun je modernih ideja ...Baš me zanima što sad radi Zla. Ako moja žena ikad sazna...

Njegove misli prešle su potpuno u osobne vode.

Hercule Poirot sjedio je vrlo mirno.

Moglo se pomisliti da je zaspao.

A zatim, iznenada, nakon četvrt sata potpune nepomičnosti, obrve mu se počeše lagano dizati prema čelu. Oteo mu se mali uzdah. Mrmljao je ispod glasa:

-Ali na kraju krajeva, zašto ne? A ako je tako, ako je tako, to bi sve objasnilo.

Otvorio je oči. Bile su zelene poput mačjih. Rekao je prijazno:

-Eh, bien. Razmišljao sam. A vi?

Zadubljena u svojim razmišljanjima, oba se čovjeka naglo trgnuše.

Ja sam također razmišljao - rekao jeg. Bouc s nijansom krivnje u glasu. - Ali nisam došao ni do kakva zaključka. Razjašnjenje zločina vaš je zanat, ne moj, prijatelju.

I ja sam revno razmišljao - reče liječnikne zastidjevši se dok se u mislima vraćao s nekih svojih pornografskih prizora. - Razmišljao sam o mnogim mogućim teorijama, ali me nijedna nije zadovoljila.

Poirot je klimnuo ljubazno. Njegov naklon kao da je govorio:

»Baš tako. To je ono što se treba reći. Dali ste mi lozinku koju sam i očekivao.«

Sjedio je vrlo uspravno, isprsi se, pogladio brkove i progovorio poput nekog iskusnog govornika koji oslovljava javni skup.

Moji prijatelji, u glavi sam pretresao sve činjenice i preletio iskaze putnika te dobio ovaj rezultat. Vidim, nejasno doduše, stanovito objašnjenje koje udovoljava činjenicama kakve ih znamo. To je vrlo čudno objašnjenje, i zasad nemogu biti siguran da je ispravno. Da to definitivno otkrijem, morat ću napraviti određene pokuse.

Prvo bih želio spomenuti neke pojedinosti koje mi se čine značajnima. Počnimo s opaskom koju je nabacio g. Bouc na ovom istom mjestu, prigodom našeg prvog zajedničkog ručka u ovom vlaku. Komentirao je činjenicu da smo okruženi ljudima iz svih društvenih slojeva, svih dobi, različitih narodnosti. Ovo je pomalo rijetko za ovo doba godine. Vagon Atena-Parizi vagon Bukurešt-Pariz, na primjer, skoro su prazni. Sjetite se također jednog putnika koji se nije ni ukrcao. Mislim da je to značajno. Osim toga, ima i nekih manjih činjenica koje mi se čine značajnima. Na primjer,

položaj toaletne torbice gđe Hubbard, ime majke gđe Armstrong, detektivske metode g. Hardmana, nagovještaj g. MacQueena da je Ratchett osobno uništio nagorjeli komadić papira koji smo našli, ime princeze Dragomirov i masna mrlja na mađarskom pasošu.

Oba čovjeka buljila su u njega.

Da li vas to sve na išta navodi? - upitao je Poirot.

Ni na što - rekao je g. Bouc iskreno.

A gospodina doktora?

Ni najmanje ne shvaćam što govorite.

G. Bouc u međuvremenu, lativši se jedine opipljive stvari koju je njegov prijatelj spomenuo, preturao je po pasošima. Gundajući je uzeo pasoš grofa i grofice Andrenvi i otvorio ga.

Mislite li na ovo? Na ovu prljavu piknju?

Da. To je prilično svježa masna mrlja. Primijetili ste gdje se nalazi?

Na početku opisa grofove žene, da budemo precizni, ondje gdje je napisano njezino ime. Ali, priznajem, još uvijek ne shvaćam smisao.

Pristupit ću tome iz drugog ugla. Vratimo se rupčiću koji je nađen na mjestu zločina. Kao što smo nedavno ustanovili - tri se osobe mogu dovesti u vezu s tim slovom H: gđa Hubbard, gđica Debenham i sobarica Hildegarde Schmidt. A sada, promotrimo taj rupčić s drugog stanovišta. To je, prijatelji moji, strahovito skup rupčić - object de luxe - rukom rađen, izvezen u Parizu. Koji bi putnik, bez obzira na monogram, mogao posjedovati takvu maramicu?

Ne gđa Hubbard, to je vrijedna žena bez težnji za lakoumnom pretjeranošću u odijevanju. Ni gđica Debenham. Taj sloj Engleskinja ima ukusan platneni rupčić a ne skupocjenu batistenu krpicu koja možda stoji dvije stotine franaka. A sobarica pak nikako. Ali postoje dvije žene u vlaku koje bi mogle posjedovati takav rupčić.

Pogledajmo možemo li ih na bilo koji način povezati sa slovom H. Te dvije žene na koje aludiram jesu princeza Dragomirov ...

Kojoj je ime Natalija - dopunio je ironično g. Bouc.

Točno. A njezino ime, kako sam upravnosada rekao, nesumnjivo je značajno. Druga ženaje grofica Andrenvi. I odmah nam nešto upadau oči ...

Vama!

Onda, meni. Njezino ime na pasošu izobličila je masna mrlja. Puka slučajnost, svatkobi rekao. Ali pogledajte to ime. Elena. Pretpostavimo da je umjesto Elena pisalo Helena. Toveliko H moglo se iskrenuti u veliko E pa sezatim sasvim lako moglo prijeći preko malog»e« uz njega - a zatim je kapnuta kapljica masnoće da se prekrije ova promjena.

Helena - uzviknuo je g. Bouc. - To je ideja.

Svakako, to je ideja! Tragao sam za nekakvom potvrdom, pa ma kako neznatna ona bila, za svoju ideju. I našao sam je. Jedna od naljepnica za kovčega na grofičinoj prtljagimalo je vlažna. To je upravo ona koja se našlana prvom inicijalu na gornjem dijelu kovčega. Ta je naljepnica odlijepljena a zatim ponovno prilijepljena na drugo mjesto.

Postajete uvjerljivi - rekao je g. Bouc.- Ali grofica Andrenvi svakako ...

Sada, mon vieux, morate s potpuno druge strane prići ovom slučaju. Kako je ovo ubojstvo trebalo izgledati? Ne zaboravite da je snijeg pokvario prvotni ubojičin plan. Zamislimo da nema snijega, da je vlak normalno nastavio vožnju, što bi se tada dogodilo?

Ubojstvo bi se, po svoj prilici, otkrilo jutros na talijanskoj granici. Većina putnika dala bi istovjetne iskaze talijanskoj policiji. MacQueen bi predočio prijeteća pisma, g. Hardman bi ispričao svoju priču, gđa Hubbard bi bila nestrpljiva da ispriča kako je neki čovjek prošao kroz njezin kupe, pronašlo bi se puce. Mislim da bi samo dvije stvari bile drukčije. Čovjek bi prošao kroz kupe gđe Hubbard nešto

prije 1 sat, a uniforma sprovodnika spavaćih kola našla bi se odbačena u jednom zahodu.

To znači?

To znači da je ubojstvo planirano takoda izgleda kao da ga je počinio netko izvana. Držalo bi se da je ubojica napustio vlak u Brodu, kamo je vlak trebao stići u 0,58. Netko bi sevjerojatno mimoišao s nekim nepoznatim sprovodnikom spavaćih kola. Uniforma bi bila ostavljena na upadljivom mjestu tako da bi se jasno pokazalo kako je cijeli trik izveden. Nikakva sumnja ne bi pala na putnike. Tako se, prijatelji moji, afera trebala predložiti javnosti.

Ali nezgoda u koju je vlak zapao sve je promijenila. Bez dvojbe, tu imamo i razlog zbog kojeg je čovjek toliko dugo ostao u kupeu sasvojom žrtvom, čekao je da vlak produži. Ali na kraju je spoznao da vlak neće ići dalje. Trebalo je preinačiti planove. Sada će se za ubojicu znati da je još u vlaku.

Da, da - rekao je g. Bouc nestrpljivo.- Sve to shvaćam. Ali što je s rupčićem?

Vratit ću se na to pomalo zaobilaznim putem. Prije svega, morate razumjeti da su prijeteća pisma pisana vrlo jednolično. Mogla su se u cijelosti preuzeti iz nekog osrednjeg američkog kriminalnog romana. Ona nisu naravna. Zapravo su namijenjena policiji. Moramo se upitati jesu li ona zavarala Ratchetta? Na prvi pogled odgovor kao da glasi »ne«. Njegove upute Hardmanu kao da ukazuju na određenog »osobnog« neprijatelja, čijeg je identiteta bio potpuno svjestan. To jest, ako Hardmanovu priču prihvatimo kao vjerodostojnu. Ali Ratchett je sigurno primio jedno pismo potpuno drukčijeg karaktera - ono koje je sadržavalo aluziju na Armstrongovo dijete - a komadić kojeg smo pisma našli u njegovu kupeu. U slučaju da Ratchett ranije nije razumio stvar, ovo je trebalo osigurati da on shvati razlog zbog kojeg mu se ugrožava život. Ovo pismo, kao što sam cijelovrijeme govorio, nije trebalo biti pronađeno. Ubojičina prva briga bila je da ga uništi. Ovo je, dakle, bila druga smetnja u njegovim planovima. Prva je bila snijeg, druga naše rekonstruiranje ovog komadića papira.

Ono pisamce koje je tako pažljivo uništeno može značiti samo jedno: da u vlaku postoji netko tko je tijesno povezan s obitelji Armstrong i na koga bi otkriće ceduljice odmah svrnulo svu sumnju.

-Sada dolazimo do drugih dviju stvari kojese pronašli. Prelazim preko čistilice za lulu.Već smo dosta rekli u vezi s njom. Prijeđimo na rupčić. Najjednostavnije uzeto, to je predmet koji izravno okrivljuje onoga čiji je inicijal H, a ispustila ga je nesmotreno upravo ta osoba.

Točno - rekao je dr Constantine. - Otkrila je da joj je ispao rupčić te odmah poduzima korake da sakrije svoje ime.

Kako žurite! Donosite zaključke punoprije nego što bih ja to sebi dopustio.

Ima li koja druga alternativa?

Jasno da ima. Pretpostavimo, na primjer,da ste vi počinili neki zločin i da želite prebaciti sumnju na nekog drugog. Dakle, u vlaku je osoba blisko povezana s obitelji Armstrong - to jejedna žena. Pretpostavimo onda da ondje ostavljate rupčić koji pripada toj ženi... Nju će saslušavati, doći će na vidjelo njezina veza s obitelji Armstrong - et voila. Motiv - i inkriminirajući dokazni materijal.

Ali u takvom slučaju - primijetio je liječnik - osoba na koju bi to navodilo, a kojabi bila nevina, ne bi poduzimala korake da sakrije svoj identitet.

Stvarno? Vi tako mislite? To je zapravo mišljenje policije. Ali ja znam ljudsku narav,prijatelju, i kažem vam da će i najnevinija osoba izgubiti glavu i učiniti najbesmislenije stvari bude li suočena s mogućnošću da joj se sudi za ubojstvo. Ne, ne, masna mrlja i promjena naljepnice ne dokazuju krivnju, one samo dokazuju da je grofica Andrenvi zbog nečega htjela sakriti svoj identitet.

Što mislite, kakva može biti njezina veza s obitelji Armstrong? Ona nikada nije bila u Americi, kako kaže.

Točno; govori lošim engleskim i izgleda poput strankinje, što i prenaglašava. Ali ne bi trebalo biti teško da se pogodi tko je ona. Upravo sam spomenuo ime majke gđe Armstrong. To je Linda Arden, vrlo slavna glumica, između ostalog i šekspirijanka.

Sjetite se komada »Kako vam drago«, ardenske šume i Ro-zalinde. Odatle je dobila nadahnuće za umjetničko ime. Linda Arden, ime po kojem je bila poznata diljem svijeta, nije bilo njezino pravo ime. Moglo je to biti Goldenberg - vrlo je vjerojatno da je imala i srednjoevropske krvi, možda i židovske. Mnoge narodnosti dospijevaju u Ameriku. Naviještam vam, gospodo, da je mlađa sestra gđe Armstrong, ona koja je bila gotovo dijete u doba tragedije, bila Helena Goldenberg, mlađa kćerka Linde Arden, i da se udala za grofa Andrenvija kad je ovaj bio ataše u Washingtonu.

Ali princeza Dragomirov kaže da se ona udala za Engleza.

Čijeg se imena nije mogla sjetiti. Pitam vas, prijatelji, da li je to doista vjerojatno. Princeza Dragomirov voljela je Lindu Arden kao što velike dame vole velike umjetnike. Bila je kuma jednoj njezinoj kćerki. Bi li ona tako brzo zaboravila novo prezime druge kćerke? To nije vjerojatno. Ne, mislim da sigurno možemo reći da je princeza Dragomirov lagala. Znala je da je Helena u vlaku, vidjela ju je. Čim je čula tkoje zapravo Ratchett, odmah je uvidjela da će Helena biti osumnjičena. I tako, kad smo je pitali o sestri gđe Armstrong, ona smjesta laže, neodređena je, ne može se sjetiti, ali »misli da se Helena udala za nekog Engleza«, putokaz što dalji od istine.

Jedan od poslužitelja ušao je kroz vrata na kraju vagona i pristupio im. Oslovio je g. Bouca.

-Da li da poslužim večeru, monsieur? Upravo je dogotovljena.

Gospodin Bouc je pogledao Poirota. Ovaj je kimnuo.

-Svakako, neka donesu večeru. Poslužitelj je iščeznuo kroz vrata na drugom kraju vagona. Moglo se čuti njegovo zvono i povišeni glas:

-Premier Service. Le diner est servi. Pre-mier diner...

4. poglavlje

MASNA MRLJA NA MAĐARSKOM PASOŠU

Poirot je sjedio za stolom s gospodinom Boucom i liječnikom.

Društvo koje se okupilo u vagon-restoranu bilo je vrlo potuljeno. Malo se govorilo. Čak je i nječita gđa Hubbard bila ne prirodno mirna. Progundala je dok je sjedala za stol:

-Nisam raspoložena ni za kakvo jelo - azatim je uzimala od svega što joj je bilo ponuđeno. Šveđanka ju je hrabrila kao da je njezina specijalna štíćenica.

Prije no što je poslužen obrok, Poirot je uhvatio natkonobara za rukav i nešto mu promrsio. Constantine je sasvim dobro pogodio kakve su to bile upute, jer je primijetio da su grof i grofica Andrenvi uvijek posluženi posljednji i da se otezalo s njihovim računom. Tako je ispalo da su grof i grofica ostali zadnji u vagon-restoranu.

Kad su na kraju ustali i krenuli prema vratima, Poirot se podiže i pođe za njima.

-Oprostite, madame, ispao vam je rupčić.Pružao joj je malu četvrtastu maramicu s monogramom.

Uzela ju je, pogledala, pa mu vratila.

-Pogriješili ste, monsieur, to nije moje.

Nije vaše? Sigurni ste?

Sasvim sigurna, monsieur.

Pa ipak, madame, na njemu je vaš inicijal-inicijal H.

Grof učini naglu kretnju. Poirot se na to nije osvrtao. Njegov je pogled počivao na grofičinu licu.

Gledajući ga čvrsto, ona odgovori:

Ne razumijem, monsieur. Moji su inicijali E. A.

Ja tako ne mislim. Vaše ime je Helena, a ne Elena. Helena Goldenberg, mlađa kćerka Linde Arden - Helena Goldenberg, sestra gospođe Armstrong.

Trenutak-dva vladala je tišina. Oboje, grof i grofica, mrtvački su probljedili. Poirot je rekao blaže:

-Nema nikakva smisla poricati. To je istina, zar ne?

Grof je prasnuo bijesno:

-Pitam vas, monsieur, s kojim pravom vi...

Ona ga je prekinula stavljajući mu svoju malu ruku na usta.

-Ne, Rudolfe. Pusti me da govorim. Uzaludje nijekati ono što ovaj gospodin kaže. Bilo bi bolje da sjednemo i objasnimo stvar.

Njezin se glas promijenio. Još je imala juž-njačko obilje intonacija, ali joj je odjednom glas postao odsječniji i reskiji. Bio je to, po prvi put, izrazito američki glas.

Grof je bio ušutkan. Pokorio se kretnji njezine ruke, pa su oboje sjeli nasuprot Poirotu.

-Vaše tvrdnje, monsieur, potpuno su točne-rekla je grofica. - Ja sam Helena Goldenberg, mlađa sestra gospođe Armstrong.

Jutros me niste upoznali s tom činjenicom, madame la Comtesse.

Ne.

U stvari, sve što ste mi vi i vaš muž ispričali bilo je brdo laži.

Monsieur! - uzviknuo je grof rasrđeno.

Ne ljuti se, Rudolfe. Gospodin Poirot postavlja stvari prilično surovo, ali ono što kaže je neosporno.

Drago mi je što tako bezuvjetno priznajete tu činjenicu, madame. Hoćete mi sada reći razloge zbog kojih ste to uradili, kao i to zašto ste preinačili svoje ime u pasošu?

To je bilo isključivo moje djelo - ubacio je grof. Helena je rekla mirno:

Sigurno, g. Poirot, možete pogoditi moj razlog - naš razlog. Čovjek koji je ubijen, to je onaj koji je umorio moju malu nećakinju, ubio moju sestru, slomio srce mojem šurjaku. Troje ljudi koje sam najviše voljela i koji susačinjavali moj dom - moj svijet!

Njezin glas zvučao je dirljivo. Bila je prava kćerka one majke koja je emocionalnom snagom svoje glume do suza uzbuđivala golema gledališta.

Nastavila je mirnije.

Od svih putnika u vlaku, samo sam vjerojatno ja imala najbolji motiv da ga ubijem.

A vi ga niste ubili, madame?

Kunem vam se, g. Poirot - a i moj muž to zna i također će se zakleti - da, koliko godbila u iskušenju da tako što učinim, nikada nisam digla ruku na tog čovjeka.

I ja, gospodo - rekao je grof. - I ja vam dajem časnu riječ da prošle noći Helena nije nikako napuštala svoj kupe. Popila je prašak za spavanje, točno onako kao što sam rekao. Ona je savršeno i potpuno nevinna.

Poirot je gledao čas jedno, čas drugo.

-Časna riječ - ponovio je grof. Poirot je malko mahnuo glavom.

Pa ipak, latili ste se preinačavanja imenu pasošu!

Monsieur Poirot - grof je govorio usrdno i strastveno. - Shvatite moj položaj. Mislite lida bih mogao podnijeti pomisao da mi ženu povlače kroz jedan prljavi policijski slučaj? Ona je nevinna, to sam znao, ali ono što je kazala - istina je: zbog svojih rodbinskih veza s obitelji Armstrong odmah bi bila osumnjičena. Bila bi saslušavana,

možda i uhapšena. Budući da nas je neka zla sreća stavila u isti vlak s tim Ratchettom, postojala je - bio sam siguran -samo jedna mogućnost. Priznajem, monsieur, da sam vam lagao sve osim jednog: moja žena noćas uopće nije napuštala svoj kupe.

Govorio je s ozbiljnošću kojom je bilo teško protusloviti.

Ne kažem da vam ne vjerujem - reče Poirot polagano. - Vaša je obitelj, znam, dična i stara. Za vas bi zbilja bilo strašno da vam ženu potežu u jednom neugodnom policijskom slučaju. S tim se mogu složiti. Ali kako tumačite prisutnost rupčića vaše žene u pokojnikovu kupeu?

Taj rupčić nije moj, monsieur - rekla je grofica.

Usprkos inicijalu H?

Usprkos inicijalu. Imam rupčića sličnih ovom, ali ni jedan nije baš takav. Znam, naravno, da se ne mogu nadati da ćete mi povjerovati, ali uvjeravam vas da je to tako. Taj rupčić nije moj.

-Mogao ga je netko staviti tamo u želji da vas optuži.

Ona se malo nasmiješila.

-Navodite me na to da priznam kako je ipak moj? Ali zbilja, g. Poirot, to nije moje.

Govorila je vrlo ozbiljno.

-Zbog čega ste onda, ako rupčić nije vaš, preinačili ime u pasošu?

Na ovo je odgovorio grof:

Zato što smo čuli da je pronađena neka maramica s inicijalom H. Pretresli smo zajednički cijelu stvar prije nego što ste nas saslušali. Objasnio sam Heleni da će, ustanovi li se da njezino ime počinje sa H, biti odmah podvrgnuta mnogo strožem ispitivanju. A stvar je bila tako jednostavna - promijeniti Helena u Elena vrlo je lako.

Vi, monsieur le Comte, imate sposobnost vrlo talentiranog kriminalca - primijetio je Poirot oporo. - Veliku prirodnu dovitljivost i očit u bešćutnu odlučnost da prevarite pravdu.

On, ne, ne, g. Poirot - žena se nagnula - on vam je rastumačio kako se to zbilo - prešla je s francuskog na engleski - bila sam preplašena, na smrt prestravljena, shvaćate li. Bilo je tako strašno, onomad, pa da se sada to sve ponovno iskapa. Pa da budem osumnjičena imoždama strpana u zatvor. Smrtno sam se uplašila, g. Poirot. Zar to nikako ne možete razumjeti?

Glas joj je bio čaroban, dubok, pun, preklinjući glas kćerke Linde Arden, glumice. Poirot ju je ozbiljno gledao.

- Ako vam moram povjerovati, madame, a ja ne kažem da vam neću povjerovati, onda mi morate pomoći.

Pomoći?

Da. Razlog za umorstvo leži u prošlosti, u onoj tragediji koja je razorila vaš dom i ražalostila vašu mladost. Prenesite me u prošlost, madame, kako bih tamo mogao pronaći kariku koja objašnjava cijelu stvar.

Što da vam o tome ispričani? Svi su mrtvi - ponovila je žalosno - svi su mrtvi, svi: Robert, Sonia, draga, najdraža Daisy. Bila je tako slatka, tako radosna, imala je tako divne uvojke. Svi smo ludovali za njom.

Postojala je još jedna žrtva, madame. Jedna indirektna žrtva, mogli bismo reći.

Jadna Susanne? Da, zaboravila sam na nju. Policija ju je saslušavala. Bili su uvjereni da ona ima prste u tome. Možda je i imala, aliako je tako, onda je to bilo samo zbog prostodušnosti. Ona je, vjerujem, brbljala u dokolici s nekim, davši mu i obavijesti o vremenu Daisy'snih šetnji. Sirotica, strahovito se uzrujala - mislila je da je okrivljuju. - Protrnula je. - Bacila se kroz prozor. Oh, bilo je to užasno.

Zagnjurila je lice u ruke.

Koje je bila narodnosti, madame?

Bila je Francuskinja.

Kako se preživala?

Glupo, ali ne mogu se sjetiti. Svi smo je zvali Susanne. Lijepa, nasmijana djevojka.
Bila je odana Daisy.

Bila je dadilja, zar ne?

Da.

A tko je bio odgojiteljica?

Jedna izučena bolničarka. Zvala se Stengelberg. I ona je bila odana Daisy - i mojoj sestri.

-A sad bih, madame, želio da pažljivo promislite prije no što odgovorite na ovo pitanje. Jeste li, otkako ste u vlaku, vidjeli nekoga koga poznajete?

Zurila je u njega.

Ja? Ne, baš nikoga.

A što je s princezom Dragomirov?

Oh, s njom? Poznajem je, naravno. Mislila sam da ciljate na nekoga, nekoga iz... iz onog vremena.

To sam i mislio, madame. Promislite sada pažljivo. Prošle su godine, upamtite. Osoba je mogla promijeniti izgled.

Helena je duboko razmišljala. Zatim je rekla:

Ne, sigurna sam, nema nikoga.

Vi ste u to vrijeme bili vrlo mladi. Zar niste imali nikoga da nadzire vaše učenje ili dapazi na vas?

Oh, da, imala sam jednog zmaja - neka vrst guvernante za mene, a istodobno i Sonijine sekretarice. Bila je Engleskinja, bolje rečeno škotkinja. Krupna, crvenokosa žena.

Kako se zvala?

Gđica Freebody.

Mlada ili stara?

Meni je izgledala strašno stara. Držim dani je mogla imati više od četrdeset godina. Susanne se, naravno, starala o mojoj odjeći i bilami nešto poput sobarice.

I nije bilo više ukućana?

Samo posluga.

-• A vi ste sigurni, potpuno sigurni, madame, da u vlaku niste nikog prepoznali?
Ozbiljno je odgovorila:

-Nikoga, monsieur. Baš nikoga.

S. poglavlje

IME PRINCEZE DRAGOMIROV

Kad su grof i grofica otišli, Podrot je pogledao onu dvojicu. - Vidite li - rekao je - napredujemo.

Izvrstan posao - rekao je g. Bouc srdačno. - što se mene tiče, nikad ne bih sanjao otome da posumnjam u grofa i groficu Andrenvi. Priznajem, smatrao sam ih potpuno hors decombat. Mislim da nema sumnje da je ona počinila taj zločin. To je prilično tužno. Pa ipak, neće je giljotinirati. Postoje olakotne okolnosti. Nekoliko godina zatvora - to će biti sve.

Dakle, vi ste potpuno sigurni da je onakriva?

Dragi moj prijatelju, u to zacijelo ne treba sumnjati. Mislio sam da je vaš umirujući način imao samo tu svrhu da zabašuri stvar dok nasne iskopaju iz tog snijega i dok predmet ne preuzme policija.

Vi ne vjerujete grofovoj izričitoj tvrdnji- njegovoj časnoj riječi - da je njegova ženanevina?

Mon cher, prirodno, što bi on drugo i mogao reći? On obožava svoju ženu. želi je spasiti.Vrlo dobro laže, posve u gransenjerskom stilu,ali što bi to drugo moglo biti doli laž?

Pa znate, pala mi je na um besmislica -da bi to mogla biti istina.

Ne, ne. Sjetite se rupčića. Rupčić potkrepljuje stvar.

Nisam baš siguran što se tiče rupčića.Sjećate se da sam vam stalno govorio kako postoje dvije mogućnosti u pogledu vlasništva rupčića.

Ipak ...

G. Bouc prekine. Vrata na kraju vagona otvorila su se i princeza Dragomirov uđe u vagon-restoran. Prišla je ravno k njima, te sva trojica ustadoše.

Govorila je Poirotu, ignorirajući ostale.

-Vjerujem, monsieur, da vi imate moju maramicu.

Poirot pobjedonosno prostrijeli drugu dvojicu.

-Je li to ova, madame?

Izvadio je malu četvorinicu od finog batista.

To je. Moj je monogram u uglu.

Ali, madame la Princesse, to je slovo H- rekao je g. Bouc. - Vaše ime je, oprostite,Natalija.

Hladno ga je pogledala.

-Tako je, monsieur. Moje maramice uvijek su obilježene ruskim slovima. H je N na ruskom.

G. Bouc je bio presenećen. Na ovoj nepobjedivoj staroj gospođi bilo je nečega što ga je zbunjivalo i uznemiravalo.

Prilikom jutrošnjeg ispitivanja niste nam rekli da je ovaj rupčić vaš.

Niste me niti pitali - rekla je princeza suho.

Molim vas da sjednete, madame - rekao je Poirot.

Uzdahnula je.

Mogla bih baš i sjesti, čini mi se. Sjela je.

Ne trebate odugovlačiti s ovim, gospodo. Vaše sljedeće pitanje bit će: kako se moja maramica našla kraj tijela ubijenog? Moj odgovorna to glasi: nemani pojma.

Stvarno nemate pojma?

Ni najmanje.

Oprostite mi, madame, ali koliko se možemo osloniti na istinitost vaših odgovora?

Poirot je ove riječi izgovorio vrlo blago. Princeza Dragomirov odgovorila je prezrivo.

Pretpostavljam da smjerate na to što vam nisam rekla da je Helena Andrenvi sestra gđe. Armstrong?

Dapače, vi ste nam smišljeno slagali.

Jasno. I opet bih to učinila. Njezina jemajka bila moja prijateljica. Ja, gospodo, vjerujem u odanost prema prijateljima, prema obitelji i društvenom sloju.

Ne vjerujete da trebate učiniti najviše što možete da pomognete pravdi?

U ovom slučaju mislim da je pravda, onaprava pravda, zadovoljena.

Poirot se nagnuo naprijed.

Vi shvaćate moj položaj, madame. Čak i u slučaju ovog rupčića, mogu li vam vjerovati? Ili štítíte kćerku svoje prijateljice?

Shvaćam što želite reći - licem joj je preletio mračan smiješak. - Pa, gospodo, ova moja tvrdnja lako se može dokazati. Dat ću vam adresu ljudi u Parizu koji izrađuju moje maramice. Samo im trebate pokazati ovu koja je upitanju i oni će vam reći da su je po mojem nalogu napravili prije više od godinu dana. Maramica je moja, gospodo.

Digla se.

Imate li još štogod što biste me željeli pitati?

Vaša sobarica, madame, je li ona prepoznala ovaj rupčić kad ismo joj ga jutros pokazali?

Mora da jest. Vidjela ga je i ništa nije rekla? Ah, lijepo, to dokazuje da ona također može biti odana.

Naklonivši se malo glavom, iziđe iz vagon--restorana.

Dakle, tako je to - Poirot je tiho progundao. - Opazio sam neznatno kolebanje kad sam pitao sobaricu znade li čiji je to rupčić. Nije bila sigurna da li da prizna ili ne da je to rupčićnjazine gazdarice. Ali kako se to uklapa u onumaju čudnu osnovnu ideju? Da, moglo bi totako biti.

Ah! - rekao je g. Bouc uz karakterističnukretnju - to je strašna stara dama.

Je li ona mogla ubiti Ratchetta? - upitao je Poirot liječnika.

Zanijekao je glavom.

One udarce, one koji su zadani velikom snagom i koji su probili mišić, nikada, nikadane bi mogao zadati netko tako nježne fizičke konstitucije.

Ali one slabije?

One slabije, da.

Razmišljam - rekao je Poirot - o onoj jutrošnjoj primjedbi kad sam joj ja rekao daje njezina snaga prije u volji nego u rukama. Taj primjedba bila svojevrsna zamka, želio sam vidjeti hoće li pogledati na svoju desnu ili lijevuruku. Nije pogledala ni jednu, ni drugu. Pogledala je obje. Ali je dala čudan odgovor. Rekla je: »Nema snage u njima. Ne znam da li da zbog toga žalim ili da se radujem.« čudnovata je to opaska. Ona samo potvrđuje moje mišljenje o zločinu.

To još nije razjasnilo pitanje ljevorukosti.

Ne. Usput, jeste li opazili da grof Andrenyi drži rupčić u desnom džepu na prsima?

G. Bouc je stresao glavom. Njegove su se misli vratile zaprepašćujućim otkrićima posljednjih pola sata. Mrmljao je:

Laži, i opet laži. Zapanjuje me količina laži koja nam je jutros ispričana.

Još ih treba dosta otkriti - rekao je Poirot veselo.

Mislite?

Bit ću vrlo razočaran ne bude li tako.

Takva dvoličnost je strašna - rekao je G. Bouc. - Ali to kao da se vama sviđa - dodao je prijekorno.

To ima ovu prednost - rekao je Poirot. - Ako nekoga tko je lagao suočite s istinom, taj obično onda i prizna, često iz pukog iznenađenja. Potrebno je samo točno procijeniti, pa da se dobije željeni efekt.

To je jedini način da se ovaj slučaj vodi. Odabirem putnika po putnika, razmišljam o njihovim iskazima i samom sebi kažem: »Ako taji taj laže, u kojem smislu laže i koji je razlog njegovu laganju? Odgovaram: ako laže - ako, zapamtite - to bi moglo biti samo iz tog i tog razloga i u tom i tom smislu.« Jednom smo to vrlo uspješno primijenili na groficu Andrenjd. Nastavit ćemo s istom metodom na nekoliko drugih osoba.

A zamislimo, prijatelju, da vaše nagađanje slučajno bude pogrešno?

Onda će bar jedna osoba biti potpuno oslobođena sumnje.

Ah! Postupak eliminacije.

Točno.

A koga ćemo sad zgrabiti?

Zgrabit ćemo onog pukka sahiba, pukovnika Arbuthnota.

6. poglavlje

DRUGI RAZGOVOR S PUKOVNIKOM ARBUTHNOTOM

Pukovnik Arbuthnot bio je primjetno oneraspoložen što ga pozivaju u vagon-restoran na drugi razgovor. Njegovo lice imalo je najodbojniji izraz kad je sjeo i rekao:

Dakle?

Jako se ispričavam što vam po drugi put dosađujem - rekao je Poirot. - Ali čini mi se da biste nam mogli dati još poneke informacije.

Stvarno? Sumnjam.

Prije svega, vidite li ovu čistilicu za lulu?

Da.

Je li to jedna od vaših?

Ne znam. Znao, ne stavljam nikakvu osobnu oznaku na njih.

Jeste li svjesni toga, pukovniče Arbuthnot, da ste vi jedini od putnika vagona Istanbul-Calais koji puši lulu?

U tom slučaju, vjerojatno je moja.

Znao li gdje je nađena?

Nemam pojma.

-Nađena je kraj tijela ubijenoga.Pukovnik Arbuthnot podigao je obrve.

-Možete li nam reći, pukovniče Arbuthnot,kako se ona tamo mogla naći?

Ako mislite da sam je ja tamo izgubio,ne, nisam.

Jeste li ikad ušli u kupe g. Ratchetta?

Nikad nisam čak niti govorio s tim čovjekom.

Uopće s njim niste razgovarali i niste gaubili?

Pukovnikove se obrve opet podrugljivo podigoše.

Da i jesam, teško bi bilo vjerovati da bih vas upoznao s tom činjenicom. Ali uistinu nisam ubio tog čovjeka.

No dobro - promrmljao je g. Poirot.- To je potpuno beznačajno.

Molim?

Rekao sam da je to posve beznačajno.

Oh! - Arbuthnot je izgledao zabezeknuto.Nelagodno je promatrao Poirota.

Jer, vidite - nastavio je mali čovjek -čistilica za lulu potpuno je beznačajna. I ja sam mogu izmisliti još jedanaest izvrsnih objašnjenja kako se tamo našla.

Arbuthnot je buljio u njega.

-Ono zbog čega sam vas stvarno želio vidjeti sasvim je nešto drugo - produžio je Poirot. - Gđica Debenham vam je možda rekla da sam na kolodvoru u Konyi načuo neke riječi koje su bile upućene vama?

Arbuthnot nije odgovorio.

Ona je rekla: »Ne sada. Kada sve svrši.Kad bude za nama.« Znae li na što su se odnosile te riječi?

Žao mi je, g. Poirot, ali moram odbiti daodgovorim na ovo pitanje.

Pourquoi?

Pukovnik je ukočeno kazao:

Predlažem da pitate gđicu Debenham osobno za značenje ovih riječi.

To sam i uradio.

I ona je odbila da vam to kaže?

Da.

Onda bi, mislim, čak i vama trebalo biti jasno da su moja usta zapečaćena.

Nećete odati tajnu jedne dame?

Možete to postaviti i tako, ako želite.

Gđica Debenham mi je rekla da su se one riječi odnosile na neku njezinu osobnu stvar.

A zašto onda njezine riječi ne prihvatite kao istinite?

Zato, pukovniče Arbuthnot, jer je gđica Debenham ono što bi se moglo nazvati strahovito sumnjivom osobom.

Glupost - rekao je pukovnik uzbuđeno.

Nije to glupost.

Nemate baš nikakva dokaza protiv nje.

Ni činjenicu da je gđica Debenham bila družbenica u Armstrongovu domu u vrijeme otmice male Daisy?

Nastupio je trenutak mrtve tišine. Poirot je mirno kimao glavom.

-Vidite - rekao je - znam više nego što slutite. Ako je gđica Debenham nevina, zašto je prikrila ovu činjenicu? Zašto mi je kazala da nikad nije bila u Americi?

Pukovnik je pročistio grlo.

Da slučajno niste u zabludi?

Nisam ni u kakvoj zabludi. Zašto mi je gđica Debenham lagala?

Pukovnik Arbuthnot slegnuo je ramenima.

-Najbolje da pitate nju. I dalje mislim danemate pravo.

Poirot je podviknuo. Jedan poslužitelj došao je iz udaljenog kraja vagona.

Idite i zamolite damu Engleskinju iz broja 11 da bude tako dobra pa da dođe ovamo.

Bien, monsieur.

Čovjek je otišao. Sva četvorica sjedila su u tišini. Lice pukovnika Arbuthnota izgledalo je kao da je izrezbareno iz drveta, bilo je nepomično i beščutno.

Poslužitelj se vratio.

Dama upravo dolazi, monsieur.

Hvala.

Trenutak-dva kasnije Mary Debenham ušla je u vagon-restoran.

7. poglavlje

IDENTITET MARY DEBENHAM

Bila je bez šešira. Glava joj je bila zabačena kao iz prkosa. Njezina kosa, luk nosnica - sve je to podsjećalo na lik s pramca broda koji se smiono ljulja na nemirnom moru. U tom trenutku bila je lijepa.

Oči joj se zadržale samo trenutak na Arbuthnotu - samo jedan trenutak.

Rekla je Poirotu:

Željeli ste me vidjeti.

Želio sam vas pitati, mademoiselle, zašto ste nam jutros lagali?

Ja lagala vama? Ne znam na što mislite.

Prikrili ste činjenicu da ste u vrijeme tragedije Armstrongovih živjeli baš u njihovoj kući. Rekli ste mi da nikad niste bili u Americi.

Vidio je kako se trenutak koleba i zatim oporavlja.

Da - rekla je. - To je istina.

Ne, mademoiselle, to je laž.

Pogrešno ste me shvatili. Hoću reći da je istina da sam vam lagala.

Ah, priznajete?

Usne su joj se iskrivile u smiješak.

Sigurno. Kad ste me već uhvatili.

Barem ste iskreni, mademoiselle.

Čini se da mi ništa drugo niti ne preostaje.

Pa naravno, to je točno. A sada, mademoiselle, mogu li vas upitati za razlog ovih izmotavanja?

Mislila sam da razlog bode u oči, g. Poirot.

-Ne bode u moje, mademoiselle. Mirnim, uravnoteženim glasom, u kojem je bilo i trunka oštine, rekla je:

Moram se sama izdržavati.

Hoćete reći...?

Podigla je oči i pogledala ga ravno u lice.

Što vi, g. Poirot, znate o borbi da se dobije i zadrži pristojno zaposlenje? Mislite li da bi djevojka koja je pritvorena u vezi s umorstvom, a čije bi ime, možda i

fotografija, bili objavljeni u engleskim novinama - mislite li da bi ikoja dobra prosječna Engleskinja iz srednjeg staleža htjela tu djevojku za guvernantu svojim kćerima?

Ne vidim zašto ne - ako vam se ne bi pripisala nikakva krivica.

Oh, krivica - ne radi se tu o krivici, stvarje u publicitetu! Dosad sam, g. Poirot, uspijevala u životu. Radila sam na dobro plaćenim i zgodnim mjestima. Nisam htjela riskirati položaj koji sam zadobila, jer ništa dobro nije moglo iz toga proizaći.

Usudujem se primijetiti, mademoiselle, da bih ja trebao biti najpozvaniji da to procijenim, a ne vi.

Slegnula je ramenima.

Na primjer, mogli ste mi pomoći pri identificiranju.

Što hoćete reći?

Je li moguće, mademoiselle, da u grofici Andrenvi niste prepoznali mlađu sestru gđe Armstrong, koju ste podučavali u New Yorku?

Grofica Andrenvi? Ne - odmahнула je glavom. - Može vam se to učiniti čudnovatim, ali ja je nisam prepoznala. Ona još nije bila odrasla, znate, kad sam je poznavala. To je bilo prije više od tri godine. Istina je da me grofica podsjetila na nekoga - time sam si razbijala glavu. Ali ona toliko djeluje inozemno da je nikad nisam povezivala s onom malom američkom školarkom. Istina je da sam je samo ovlaš pogledala ulazeći u vagon-restoran. Više sam zapažala haljine nego njezino lice... - nasmiješila se blijedo - tako je sa ženama! A zatim, eh, imala sam i osobnih briga.

Nećete mi odati svoju tajnu, mademoiselle?

Poirotov glas bio je vrlo blag i uvjerljiv.

Tiho je kazala: i

-Ne mogu, ne mogu. I te nenadano, bez upozorenja, izgubi vlast nad sobom klonuvši licem na svoje ispružene ruke i stade plakati kao da će joj srce pući.;

Pukovnik dipnu i stade nezgrapno uz nju.

-Ja, slušajte ...jStao je i, okrećući se, mrsko odmjerio Poirota.

-Slomit ću sve kosti u vašem prokletom tijelu. Vi gadni, mali, uobraženi derane - rekao je.

Monsieur - prosvjedovao je g. Bouc.Arbutnot se ponovno okrenuo djevojci.

Mary, zaboga ...Ona se diže.

-Nije to ništa. Sve je u redu. Više me netrebate, zar ne, g. Poirot? Ako me zatrebate, morat ćete me potražiti. Oh, kakvog idiota, kakvogidiota pravim sama od sebe!

Požurila je iz vagona. Prije nego što je pošao za njom, Arbutnot se još jednom okrenuo Poirotu.

-Gđica Debenham nema ništa s cijelomtom stvari. Ništa, čujete li me? A budete li jegnjavili i dodijavali joj, imat ćete posla sa mnom.

Otišao je dugim koracima.

-Volim vidjeti srdita Engleza - rekao jePoirot. - Vrlo su zabavni. Sto su uzbuđeniji, manji im je nadzor nad jezikom.

Ali g. Bouca nisu zanimale emocionalne reakcije Engleza. Bio je obuzet divljenjem prema prijatelju.

Mon cher, vous etes epatant - uzviknuoje. - Još jedno čudesno pogađanje. C'est formidable.

Nevjerojatno je kako se domišljate tim stvarima - rekao je dr Constantine zadržano.

Ovaj put ne zaslužujem nikakve hvale.Ovo nije bilo nagađanje. To mi je zapravo kazala grofica Andrenvi.

Comment? Ma nemojte!

Sjećate li se da sam se raspitivao o njezinoj guvernanti ili družbenici? Već sam u sebi zaključio da ako Mary Debenham ima išta s tom stvari, mora da je u kući bila nešto u tom svojstvu.

Da, ali grofica Andrenvi opisala je neku posve drukčiju osobu.

Točno, ženu visoku, srednjih godina, crvene kose - u stvari u svakom pogledu upravo suprotnu od gđice Debenham, i to toliko da je bilo upravo napadno. Ali tada je brzo morala izmisliti ime, pa se podsvjesnom asocijacijom izdala. Rekla je, gđica Freebody, sjećate se?

Da.

Eh, bien. Možda vi i ne znate, ali u Londonu postoji jedna trgovina koja se donedavno zvala Debenham & Freebody. Budući da joj se ime Debenham motalo glavom, grofica se brzo uhvatila za neko drugo, a prvo koje joj je palo na um bilo je Freebody. Naravno, odmah mi jeto bilo jasno.

To je još jedna laž. Zašto li je to učinila?

Možda prije lojalnost. To malko otežava stvari.

Ma foi - rekao je g. Bouc silovito. - Alida li svatko u ovom vlaku laže?

To - reče Poirot - upravo pokušavam oodgonetnuti.

8. poglavlje

DALJNJA NEOČEKIVANA OTKRIĆA

Ništa me sada ne bi iznenadilo - rekao je g. Bouc. - Ništa! Čak i kad bi se pokazalo da je svatko u vlaku bio član Armstrongova domaćinstva, ne bih uopće bio začuđen.

To je vrlo duboka opaska - rekao je Poirot. - Da li biste željeli saznati što vaš najdraži osumnjičenik, Talijan, ima o sebi reći?

Opet ćete ise latiti vaših čuvenih pogađanja?

Upravo tako.

To je zbilja vrlo neobičan slučaj - rekao je dr Constantine.

Ne, to je potpuno prirodno.

G. Bouc je digao ruke u komičnom očajanju.

-Ako vi ovo nazivate prirodnim, monami...

Riječi su ga napustile.

Poirot je u međuvremenu zatražio od poslužitelja da dovede Antonija Foscarellija.

Krupni Talijan oprezno se bgladavao kad je ušao. Uzrujano je pogledao s jednog kraja na drugi, kao životinja u stupici.

-Što želite? - rekao je. - Nemam vam ništa reći. Ništa, čujete li! Per Dio ... - maznuo je šakom po stolu.

Da, vi nam još nešto imate reći - rekao je Poirot nepokolebljivo. - Istinu!

Istinu? - bacio je tjeskoban pogled na Pirota. Sva sigurnost i srdačnost iščezle su iznjegova ponašanja.

Mais oui. Možda je ja već znam. Ali bit će to poen za vas ako dođe dobrovoljno od vas.

Govorite kao američka policija. »Načistac«, tako oni kažu, »načistac«.

Aha! Imali ste, dakle, iskustva s njujorškom policijom?

Ne, ne, nikad. Nisu mogli ništa dokazati protiv mene, ali to nije bilo zato što nisu i pokušavali.

Poirot je rekao mirno:

-Bilo je to u slučaju Armstrong, zar ne? Vi ste bili šofer?

Oči su mu se susrele s Talijanovima. Nestalo je prijatnije iz velikog čovjeka. Bio je poput probušena balona.

Budući da znate, zašto me pitate?

Zašto ste jutros lagali?

Poslovni razlozi. Osim toga, nemam povjerenja u jugoslavensku policiju. Oni mrze Talijane. Oni ne bi bili pravedni.

Možda bi baš i bili pravedni!

Ne, ne, s ovim noćasnjim nemam nikakve veze. Uopće nisam napuštao kupe. Englez duga lica može vam to posvjedočiti. Nisam ja ubiotu svinju - tog Ratchetta. Nemate nikakvih dokaza protiv mene.

Poirot je nešto pisao na komadu papira. Polako je podigao glavu i rekao mirno:

-Vrlo dobro. Možete ići. Foscarelli je nelagodno oklijevao.

Shvaćate da to nisam bio ja, da ništa nisam mogao imati s tim?

Rekao sam vam da možete ići.

To je urota, želite me optužiti? I sve to zbog jedne svinje od čovjeka koja je trebala svršiti na električnoj stolici! Sramota je što takonije i bilo. Da sam ja bio u pitanju, da su mene uhapsili...

Ali to niste bili vi. Niste imali ništa s otmicom djeteta.

Što to pričate? Pa, ta mala je bila radost cijele kuće. Tonio, zvala me. Sjela bi u radosti igrala se šofera. Svi su je ukucani obožavali! čak je i policija uspjela to shvatiti. Ah, krasna mala.

Glas mu se raznježio. Suze su mu navrle. Tada se naglo okrenuo i krupnim koracima napustio vagon-restoran.

Pietro - pozvao je Poirot. Poslužitelj vagon-restorana dotrča.

Br. 10 - Švedanku.

Bien, monsieur.

Još netko? - uzviknuo je g. Bouc. - Ah,ne, to nije moguće. Kažem vam, to nije moguće.

Mon cher, moramo doznati. Čak ako se na kraju i ispostavi da je svatko u vlaku imao razloga da ubije Ratchetta, mi to moramo doznati. Jednom kad doznamo, moći ćemo konačno utvrditi tko je krivac.

-Vrti mi se u glavi - prostenjao je g. Bouc.Poslužitelj je najavio Gretu Ohlsson. Gorko je plakala.

Zavalila se u sjedalo nasuprot Poirotu i nastavila uporno plakati zakrivajući se velikim rupčićem.

Nemojte se uzrujavati, mademoiselle, nemojte se uzrujavati - Poirot ju je potapšao poramenu. - Samo nekoliko riječi istine, to jesve. Vi ste odgojiteljica koja se brinula o maloj Daisy Armstrong.

Istina, to je istina - plakala je jedna žena. - Ah, ona je bila anđelak, mali slatki dragi anđelčić. Nije znala ni za što osim za dobrotu i ljubav - a oteo ju je onaj zli čovjek - okrutno je postupao s njom - a njezina sirota majka- a ono drugo malo koje uopće nije niti živjelo.Ne možete znati - ne možete razumjeti - daste bili tamo kao ja, da ste vidjeli cijelu užasnu tragediju - trebala sam reći istinu o sebi još jutros. Ali bojala sam se, bojala. Tako sam se razveselila što je onaj zli čovjek mrtav - štoviše ne može ubijati ili mučiti malu djecu. Ah!Ne mogu govoriti - nemam riječi ...

Plakala je s još većim žarom nego dotad. Poirot ju je i dalje blago tapšao po ramenu.

-No, no, shvaćam, sve shvaćam, sve, kažem vam. Neću vas ništa više pitati. Dovoljno je daste priznali ono što ja znam da je istina. Shvaćam, kažem vam.

Već bez daha od ridanja, Greta Ohlsson se digla i naslijepo otapkala do vrata. Kad je dospjela do njih, sudarila se s čovjekom koji je upravo ulazio.

To je bio sobar - Masterman.

Došao je ravno do Poirota, a govorio je svojim uobičajenim mirnim beščutnim glasom.

-Nadam se da ne smetam, gospodine. Mislio sam da je najbolje da odmah dođem, gospodine i da vam kažem istinu. Bio sam posilni pukovnika Armstronga u ratu, gospodine, a kasnije sam bio njegov sobar u New Yorku. Žao mi je što sam jutros zatajio tu činjenicu. To je bilo vrlo ružno od mene, gospodine, pa sam pomislio da će biti najbolje da dođem i da sve otvoreno priznam. Ali nadam se, gospodine, da ni u kojem smislu ne sumnjate u Tonija. Stari Tonio, gospodine, ne bi ni muhu zgazio. Ali ja mogu prisegnuti da on noćas uopće nije izlazio iz kupea. Prema tome vidite, gospodine, da on to nije mogao učiniti. Tonio je, doduše, stranac, gospodine, ali on je vrlo dobar stvor - ne kao oni strašni Talijani ubojice, o kojima se svuda čita.

Stao je. Poirot ga je netremice gledao.

Je li to sve?

To je sve, gospodine.

Zatim je zastao, pa kako Poirot nije ništa rekao, malo se naklonio u znak ispričavanja i nakon trenutnog kolebanja napustio vagon-restoran na isti miran, nenametljiv način na koji je i došao.

Ovo - kazao je dr Constantine - ovo je još daleko nevjerovatnije od bilo kojeg krimića.

Slažem se - rekao je g. Bouc. - Od dvanaest putnika u ovom vagonu, za devetero se, dokazalo da su imali veze sa slučajem Armstrong. što slijedi, pitam vas? Ili da kažem, tko slijedi?

Mogu vam čak i odgovoriti na pitanje - rekao je Poirot. - Dolazi naš američki detektiv, g. Hardman.

-Dolazi li i on također da se ispovjedi? Prije nego što je Poirot mogao odgovoriti, Amerikanac je dospio do njihova stola. Namignuo im je te, sjedajući, lijeno rekao:
-Što se zapravo događa u ovom vlaku? Činise kao ludnica!

Poirot je žmirkao na njega:

Jeste li sasvim sigurni, g. Hardman, da visami niste bili vrtlar u Armstrongovu domu?

Nisu imali vrta.... - shvatio je pitanje doslovce g. Hardman.

Ili sobar?

Nemam otmjenih manira koje iziskuje takav posao. Ne, nisam nikad bio ni u kakvoj vezi s Arrnstrongovima, ali počinjem vjerovati da sam ja jedini u vlaku koji nije bio s njima povezan. Jeste li ikad čuli za tako nešto, pitam vas? Jeste li ikad čuli za tako nešto?

To doista pomalo iznenađuje - rekao je Poirot blago.

C'est rigolo - izbilo je iz g. Bouca.

Imate li vi neko svoje mišljenje o ovom zločinu, g. Hardman? - upitao je Poirot.

Ne, gospodine. Dotuklo me to. Ne znam kako da ovo rastumačim. Ne mogu svi oni bitiu to upleteni; ali koji je od njih krivac, to nemogu dokučiti. Kako ste vi sve to proniknuli, volio bih znati!

Samo sam pogađao.

Onda ste, vjerujte mi, vrlo spretan pogađač. Da, svima ću obznaniti da ste spretan pogađač.

Gospodin Hardman se zavalio i zadržano promatrao Pirota.

Oprostite - kazao je - ali nitko to nebi rekao kad vas vidi. Kapa dolje! Doista!

Previše ste ljubazni, g. Hardman.

Nipošto. Moram vam čestitati.

Ali svejedno - reče Poirot - problem još nije sasvim riješen. Možemo li sa sigurnošću znati tko je ubio Ratchetta?

Mene izuzmite - reče g. Hardman. -Neću ništa reći. Prepun sam iskrenog divljenja. A što je s onima dvjema o kojima još niste pogađali? Sa starom gđom Amerikankom i sa sobaricom? Pretpostavljam da možemo smatrati kako su njih dvije jedine nevine osobe u vlaku.

Ukoliko ih - rekao je Poirot smiješeći se ne možemo svrstati u našu malu zbirku kao da kažemo - domaćicu i kuharicu u Arm-strongovu domaćinstvu.

Dakle, sad me ništa na svijetu ne bi iznenadilo - rekao je Hardman s blagom rezignacijom. - Ludnica, to je ta stvar, ludnica.

Ah, mon cher, to bi stvarno bilo malo preveliko natezanje podudarnosti - reče Bouc.

-Ne mogu svi biti upetljani u taj slučaj.Poirot ga je pogledao.

-Vi ne razumijete - rekao je. - Vi uopćene razumijete. Recite mi, znate li tko je ubio Ratchetta?

-A vi? - uzvratio je g. Bouc.Poirot je kimnuo.

-Oh, da - rekao je - znam to već neko vrijeme. To je toliko jasno da me čudi što i vito niste spoznali. - Pogledao je Hardmana i upitao: - A vi?

Detektiv je odmahnuo glavom. Radoznalo je buljio u Poirota.

-Ne znam - reče. - Nemam pojma. Tkoje od njih to počinio?

Poirot je na trenutak ušutio. Zatim je kazao:

-Da li biste bili tako dobri, g. Hardman, da pozovete sve ovamo. Postoje dva moguća rješenja ovog slučaja. Oba želim izložiti pred sve vas.

9. poglavlje

POIROT IZNOSI DVA RJEŠENJA

Putnici su hitro stizali u vagon-restoran i zauzimali mjesta oko stolova. Svi su imali manje--više isti izraz, onaj izraz očekivanja pomiješan sa strepnjom. Šveđanka je još uvijek plakala, a gđa Hubbard ju je tješila.

-Morate se smiriti, draga moja. Sve će bitiu savršenom redu. Ne smijete izgubiti vlast nad sobom. Ako je itko od nas strašni ubojica, pouzdano znamo da to niste vi. Ma, svatko tko bito i pomislio bio bi lud. Sjednite ovdje, a ja ću ostati uz vas; i nemojte se uopće uznemiravati.

Glas joj je zamro kad je Poirot ustao. Sprovodnik spavaćih kola zastao je kod vrata.

-Dopuštate li da ostanem, monsieur?

-Svakako, Michel.Poirot se nakašljao.

-Gospodo i gospođe, govorit ću na engleskom, jer mislim da svi pomalo znate taj jezik.Tu smo da ispitamo smrt Samuela Edwarda Ratchetta - alias Cassettija. Postoje dva moguća rješenja ovog zločina. Izložit ću vam oba,pa zamoliti g. Bouca i dra Constantinea da odluče koje je rješenje ispravno.

Svi vi znate činjenice samog slučaja. Gospodin Ratchett je jutros nađen izboden. Zna seda je bio živ u 00,37 prošle noći, kad je razgovarao sa sprovodnikom spavaćih kola kroz zatvorena vrata. U džepu pidžame nađen je sat koji je bio jako ulubljen i koji je stao u četvrt,dva. Dr Constantine, koji je pregledao les nakonšto je otkriven, određuje vrijeme smrti između ponoći i dva ujutro. Pola sata iza ponoći, kao što svi znate, vlak je zapao u snježne nanose.Poslije toga bilo je nemoguće da itko napusti vlak.

Iskaz g. Hardmana, koji je službenik njujorške detektivske agencije (nekoliko se glavaokrenulo da vidi g. Hardmana), pokazuje da nitko nije mogao proći kraj njegova kupea (kupebr. 16 na samom kraju hodnika) a da ga on nevidi. Zbog toga smo prinuđeni zaključiti kako se ubojica mora nalaziti među putnicima jednog određenog vagona, vagona Istanbul-Calais.

To je, reći ću, bila naša teorija.

Comment? - lanuo je zapanjeno g. Bouc.

Ali ja ću vam podastrijeti još jednu teoriju. Vrlo je jednostavna. G. Ratchett je imao jednog neprijatelja kojeg se bojao. Opisao ga jeg. Hardmanu te mu kazao da će

napad, ako donjega uopće dođe, najvjerojatnije biti izveden druge noći od polaska iz Istanbula.

A sada ću vam reći, dame i gospodo, daje g. Ratchett znao mnogo više nego što je rekao. Neprijatelj je, kao što je g. Ratchett i očekivao, ušao u vlak u Beogradu ili možda u Vinkovcima, i to kroz vrata koja su pukovnik Arbuthnot i g. MacQueen ostavili otvorena kad su netom sišli na peron. Bio je opskrbljen uniformom sprovodnika spavaćih kola, koju je nosio preko svog običnog odijela, i ključem, koji mu je omogućavao ulazak u kupe g. Ratchetta unatoč tome što su vrata bila zaključana. G. Ratchett je bio pod djelovanjem sredstva za spavanje. Taj ga je čovjek izbio vrlo okrutno i zatim napustio kupe kroz vrata koja vode u kupe gđe Hubbard.

Tako je - rekla je gđa Hubbard, klimajući glavom.

U prolazu turnuo je bodež kojim se poslužio u toaletnu torbicu gđe Hubbard. Nije niti znao da mu je otpalo puca s odore. Zatim je klisnuo iz kupea i niz hodnik, žurno je tutnuo uniformu u neki kovčeg u jednom praznom kupeu i nekoliko trenutaka kasnije, odjeven uobičajno odijelo, napustio vlak malo prije nego što je on krenuo. Opet se poslužio istim putem - vratima kraj vagon-restorana.

Svi su zinuli.

Što je sa satom? - pitao je g. Hardman.

Tu imate razjašnjenje cijele stvari. G. Ratchett je zaboravio svoj sat vratiti za jedan sat unatrag, kao što je to trebalo učiniti u Caribrodu. Njegov je sat i dalje pokazivao istočno evropsko vrijeme, koje je jedan sat ispred srednjoevropskog vremena. Bilo je četvrt jedan kad je g. Ratchett proboden, a ne četvrt dva.

Ali takvo je objašnjenje besmisleno - kliknuo je g. Bouc. - A što je s glasom koji je govorio iz kupea u dvadeset tri minute prije jedan? To je bio ili Ratchettov glas, ili glas njegovog ubojice.

To nije neophodno. Mogla je to biti, dobro, neka treća osoba. Netko tko je ušao da razgovara s Ratchettom pa ga našao mrtvog. Pozvonio je, kako bi pozvao

sprovodnika, a onda se, kako vi kažete, nešto uzburkalo u njemu, preplašio se da ne bude optužen za zločin te progovorio oponašajući Ratchetta.

-C'est possible - priznao je g. Bouc nerado.

Poirot je pogledao gđu Hubbard.

Da, madame, vi ste htjeli reći...?

Da, ne znam točno što sam htjela reći. Mislite li da sam i ja zaboravila naravnati svoj sat?

Ne, madame. Mislim da ste čuli čovjeka kako prolazi, ali nesvjesno; kasnije vas je obuzela mora da je neki čovjek u vašem kupeu, paste se naglo probudili i pozvonili sprovodniku.

Pa, držim da je to moguće - priznala je gđa Hubbard.

Princeza Dragomirov gledala je Poirota netremice.

Kako objašnjavate iskaz moje sobarice, monsieur?

Vrlo jednostavno, madame. Vaša sobarica prepoznala je rupčić koji sam joj pokazao, vaš rupčić. Pokušala vas je, ponešto nespretno, zaštititi. Ona je sreća tog čovjeka - ali ranije, dok je vlak još stajao na vinkovačkoj stanici. Tvrđila je da ga je vidjela kasnije, nejasno zamišljajući da vama stvara pouzdani alibi.

Princeza se naklonila glavom.

-Mislili ste na sve, monsieur. Ja - ja vam se divim.

Nastupila je tišina.

Zatim svi skočiše, jer je dr Constantine iznenada maznuo šakom po stolu.

-Ali ne - rekao je. - Ne, ne, i opet ne! To nije valjano objašnjenje. Ono je nepotpuno u barem tucetu pojedinosti. Zločin nije počinjen tako - g. Poirot to mora savršeno dobro znati. Poirot ga je iznenađeno pogledao.

-Vidim - kazao je - da ću morati izložiti svoje drugo rješenje. Ali nemojte prebrzo odustati od ovoga. Možete se s njim složiti i kasnije.

Ponovno se okrenuo prema ostalima.

Postoji i drugo moguće rješenje zločina. Evo kako sam ja do njega došao.

Kad sam čuo sve iskaze, zavalio sam se, zatvorio oči i počeo misliti. Neke pojedinosti učinile su mi se vrijednima pažnje. Nabrojio sam ih svojim kolegama. Neke sam već razjasnio, npr. masnu mrlju na pasošu itd. Preletjetću pojedinosti koje su još preostale. Prva i najvažnija jest primjedba koju mi je saopćio. Bouc u vagon-restoranu za vrijeme ručka prvog dana nakon odlaska iz Istanbula: rekao je da je sakupljeno društvo zanimljivo zbog toga što je toliko raznoliko te predstavlja, takvo kakvo je, sve društvene slojeve i narodnosti.

Složio sam se s njim, ali kad mi je ta zanimljiva činjenica doprla do mozga, pokušao sam zamisliti da li bi se takvo društvo moglo ikad sakupiti u bilo kojim drugim prilikama. A odgovor koji sam za se našao glasio je: samou Americi. U Americi bi moglo biti kućanstvo sastavljeno upravo od tako različitih narodnosti - Talijan šofer, Engleskinja guvernanta, "Švedanka odgojiteljica, Francuskinja sobarica itd. To me dovelo do moje sheme »pogađanja«, tj. do dodjeljivanja uloga svakoj osobi u drami Armstrongovih, slično onome redatelj dijeli role u kazališnom komadu. Dakle, to je dakle izvanredno zanimljiv i zadovoljavajući rezultat.

Proučio sam za se svaki pojedini iskaz izveo neke zanimljive zaključke. Uzmimo prvo iskaz g. MacQueena. Moj prvi razgovor s njim potpuno je zadovoljio. Ali u drugom je stavio prilično neobičnu opasku. Opisao sam mu pronalaženje ceduljice koja spominje slučaj Armstrong. On je rekao: »Ali ipak...«, zatim je zastao i nastavio: »Mislim... bilo je to vrlo neoprezno od starog.«

Mogao sam osjetiti da to nije bilo ono što je počeo govoriti. Vjerojatno je ono što je htio reći bilo: »Ali ipak, to je bilo spaljeno,« a u tom slučaju MacQueen je znao za ceduljicu i za njezino uništenje - drugim riječima, on je bio ili ubojica ili ubojičin saučesnik. Vrlo dobro.

Onda sobar. On je kazao da njegov gospodar običava uzimati prašak za spavanje kad god putuje vlakom. To bi moglo biti istina, ali da li bi Ratchett sinoć uzeo takvo sredstvo? Automatski revolver pod jastukom dokazuje da je takva tvrdnja laž. Ratchett je namjeravao biti naoprezu prošle noći. Kakvo god opojno sredstvo da mu je dano, moralo je to biti bez njegova znanja. A tko mu ga je dao? Očito, MacQueen ili sobar.

Sada dolazimo do iskaza g. Hardmana. Vjerovao sam mu sve što je ispričao o svojem identitetu, ali kad smo došli do zbiljskih metoda koje je primijenio da osigura g. Ratchetta, pri čemu je bila ni manje ni više nego besmislena. Jedini djelotvorni način da se zaštiti Ratchett bio je da se provede noć u samom njegovom kupeu ili na nekoj točki odakle bi se moglo paziti na njegova vrata. Jedino što je njegov iskaz jasno pokazivao jest to da nitko ni iz kojeg drugog dijela vlaka ni slučajno nije mogao ubiti Ratchetta. To je stvar nedvojbeno ograničilo na vagon Istanbul-Calais. Ovo mi se učinilo prilično čudnom i neobjašnjivom činjenicom, pa sam je izdvojio za razmišljanje.

Svi ste vjerojatno dosad čuli o ono nekoliko riječi koje sam slučajno čuo između gđice Debenham i pukovnika Arbuthnota. Za mene jebila zanimljiva činjenica to što ju je pukovnik Arbuthnot nazvao Mary, pa je postalo jasno daje s njom u priskim odnosima. A za pukovnika se smatralo da ju je upoznao tek prije nekoliko dana; a ja znam Engleze pukovnikova tipa. Čak i da se zaljubio na prvi pogled u mladu damu, napredovao bi polako i pristojno - ne prenaljujući. Zato sam zaključio da se pukovnik Arbuthnot i gđica Debenham dobro poznaju te da se zbog nekog određenog razloga grade da su stranci. Druga mala iskrica bila je laka familjarnost gđice Debenham prema izrazu »međugradska« za telefonski poziv. A gđica Debenham mi je izjavila da nikad nije bila u Sjedinjenim Državama.

Prijeđimo sad na drugog svjedoka. Gđa Hubbard nam je rekla da, ležeći u krevetu, nije mogla ustanoviti jesu li vrata između kupea bilazakračunata ili nisu, pa je zamolila gđicu Ohlsson da pogleda umjesto nje. Dakle, premda bita njezina tvrdnja bila savršeno istinita da je bila u kupeu br. 2, 4, 12, ili u bilo kojem parnom broju - gdje se zasun nalazi neposredno ispod kvake na vratima - kod neparnih brojeva, kao što je kupe br. 3, zasun je dosta iznad kvake, pa - prema tome - ne bi nikako mogao

biti zakriven toaletnom torbicom. Morao sam zaključiti da je gđa Hubbard izmislila događaj koji se nikad nije zbio.

A sada da kažem samo riječ-dviije o vremenu. Po mojem mišljenju, stvarno zanimljivu okolnost u vezi s ulubljenim satom predstavlja mjesto gdje je nađen - u džepu Ratchettove pidžame, na osobito neudobnu i nevjerojatnu mjestu za držanje sata, pogotovo stoga što tik uz glavu postoji posebna kuka za sat. Zbog toga sam zasigurno slutio da je sat namjerno metnutu džep i preinačen. Zločin, dakle, nije počinjen četvrt dva.

Je li onda izvršen ranije? Da budemo točni, u dvadeset tri minute prije jedan? Moj prijatelj, g. Bouc, iznio je kao dokaz tome u prilog prodoran krik koji me probudio iz sna. Ali, ako je Ratchett bio drogiran, on nije mogao kriknuti. Da je bio sposoban da vikne, bio bi kadar i pružiti nekakav otpor, a nikakvih znakova borbe nije bilo.

Sjetio sam se da je MacQueen skrenuo pozornost, ne jednom nego dvaput (a drugi put vrlo bučno), na činjenicu da Ratchett nije znao francuski. Došao sam do zaključka da je sve što se zbivalo u dvadeset tri minute prije jedan bila komedija namijenjena meni. Svatko je mogao progledati onaj posao sa satom - to je prilično često lukavstvo u detektivskim pričama. Pretpostavljali su da bih ja trebao to prezreti, cvatući zbog vlastite mudrosti, pa da bih odatle pretpostavio da, kako Ratchett nije znao francuski, onaj glas koji sam čuo dvadeset tri minute prije jedan nije mogao biti njegov nego ubojičin, jer je Ratchett već morao biti mrtav. Ali ja vjerujem da je dvadeset tri minute prije jedan Ratchett još ležao u svojem narkotičnom snu.

Ali lukavstvo je upalilo! Otvorio sam vrata i pogledao van. Doista sam čuo da je izgovorena rečenica na francuskom. Ako budem tako nevjerojatno ograničen da ne shvatim značenje te rečenice, mora me se na to upozoriti. Bude li potrebno, MacQueen može nastupiti otvoreno. Može reći: »Oprostite, g. Poirot, to nije mogao govoriti g. Eatchett. On ne zna francuski.«[^]

Dakle, u koje je vrijeme stvarno izvršen zločin? I tko ga je počinio?

Po mojem mišljenju, a to je tek mišljenje, Ratchett je ubijen nekako oko dva sata, što je krajnji čas koji liječnik određuje kao moguć.

Sto se tiče toga tko je ubojica...

Zastao je gledajući svoje slušateljstvo. Ne bi se mogao požaliti na nedostatak pažnje. Sve su oči bile uprte u njega. Tišina je bila takva da bi ise mogla čuti i muha.

" Nastavio je polako:

Naročito mi je upala u oči neobična teškoća pri ispitivanju dokaza protiv bilo koje osobe u vlaku, kao i prilično čudna koincidencija da je u svakom slupaju svjedočenje koje jedavalo alibi dolazilo od osobe koju bih moga ooznačiti kao »nevjerojatnu«.* Tako su g. Mac-Queen i pukovnik Arbuthnot jedan drugom osiguravali alibi - dvije osobe između kojih se činilo najnevjerojatnijim da su-se mogle poznavati otprije. Išla je stvar sa sobarom Englezomi Talijanom, sa Šveđankom i mladom Engleskinjom. Rekao sam samom sebi: »Ovo je izvanredno - ne mogu svi biti upleteni!«

A zatim sam, gospodo, sve shvatio. Svi su oni umiješani. Jer da toliko mnogo ljudi povezanih s aferom Armstrong putuje istim vlakom samo slučajno, nije samo nevjerojatno, to je i nemoguće. To nije slučajnost nego plan. Sjetio sam se jedne opaske pukovnika Arbuthnota o suđenju pred porotom. Porota se sastoji od dvanaest osoba - bilo je dvanaest putnika - Ratchett je uboden dvanaest puta. I stvar koja mi cijelo vrijeme nije dala mira - neobično mnoštvo ljudi koje putuje vagonom Istanbul-Calais u mrtvoj sezoni - bila je objašnjena.

Ratchett je izmigoljio pravdi u Americi. Uopće se nije niti postavljalo pitanje njegove krivice. Dočarao sam sebi samozvanu porotu od dvanaest članova koji su ga osudili na smrt i koji su, zbog specifičnog slučaja, morali biti i izvršitelji. A odmah nakon ove pretpostavke cijeli slučaj postao mi je kristalno jasan.

Vidio sam to kao savršeni mozaik u kojem svaka osoba igra dodijeljenu joj ulogu. Bilo je tako uređeno da, ako sumnja padne na bilo koga, iskaz jednog ili više ostalih oslobodi optuženog i zamrsi cijelu stvar. Hardmanov je iskaz bio neophodan za slučaj da netko sa strane bude osumnjičen za zločin, a ne mogne dokazati svoj alibi. Putnici istanbulskog vlaka nisu bili ni ukakvoj opasnosti. ' Svaka i najnezatnija pojedinost u njihovim iskazima bila je oblikovana unaprijed. Cijela stvar bila je vrlo pametno smišljena zagonetka, napravljena tako da svaka nova otkrivena spoznaja još

više oteža rješenje. Kao što je moj prijatelj g. Bouc primijetio, slučaj je izgledao fantastično nemoguće. A takav se dojam upravo i želio postići.

Je li ovo rješenje sve objasnilo? Da, jest. Priroda rana - svaku je zadala druga osoba. Neprirodna prijeteća pisma - neprirodna zato što su bila nestvarna, napisana samo zato da budu predočena kao dokazni materijal (bez dvojbe, postojala su i prava pisma koja su podsjećala Ratchetta na njegovu sudbinu a koja je MacQueen uništio zamjenjujući ih ovim drugima). Onda, Hardmanova priča o tome kako ga je pozvao Ratchett - naravno laž od početka do kraja - opis izmišljenog »sitnog, crnog čovjeka, ženskasta glasa«, zgodan opis jer je njegovom zaslugom otpala sumnja s pravih sprovodnika spavaćih kola, a mogao je odgovarati jednako dobro i muškarcu i ženi.

Zamisao o probadanju na prvi pogled djeluje čudnovato, ali kad se dobro promisli, ništa ne bi tako dobro odgovaralo okolnostima. Bodež je bio oružje kojim je svatko mogao baratati - jak ili slab - a nema ni buke. Zamišljam, mada možda imam krivo, da su sve osobe redom ulazile u Ratchettov mračni kupe kroz kupe gdje Hubbard - i bole! Ni oni sami nikad neće saznati koji ga je udarac zapravo ubio!

Posljednje pismo koje je Ratchett vjerojatno našao na jastuku bilo je pažljivo spaljeno. Bez ikakvog nagovještaja koji bi upućivao naslučaj Armstrong ne bi bilo apsolutno nikakvog razloga da se posumnja na bilo koga u vlaku. Smatralo bi se da je to počinio netko izvana, analog, crnog čovjeka ženskasta glasa doista binetko od putnika i primijetio kako napušta vlaku Brodu.

Ne znam točno što se dogodilo kad suurotnici otkrili da je taj dio njihova plana djelomično neostvariv zbog nezgode u koju je zapao vlak. Držim da su se na brzinu savjetovalite odlučili da nastave. Istina, sada će svi putnici postati sumnjivi, ali ta je mogućnost već bila predviđena i za nju je pripremljen plan. Jedino što je još trebalo dodati bilo je da se još više zaplete istraga. Dva tzv. »traga« ostavljena su u pokojnikovu kupeu - jedan je teretio pukovnika Arbuthnota (koji je imao najjači alibi i čija bi se povezanost s obitelji Armstrong vjerojatno najteže dokazala), a drugi, rupčić, teretio je princezu Dragomirov, koja je zbog svog društvenog položaja, svoje izuzetno krhke tjelesne građe i alibija, koji joj osiguravaju sobarica i sprovodnik, bila praktički u neprikosnovenom položaju. Dalje, da bi se stvar još zakomplicirala a

pozornost odvratila, lansirana je lažna žena u crvenom kimonu. I opet sam ja svjedok postojanja te žene. Nešto je snažno udarilo o moja vrata, ja ustajem i gledam van te vidim crveni kimono kako se gubi u daljini. Pametno izabrane osobe - sprovodnik, gđica Debenham i Mac-Queen - također su ga vidjele. Mislim da je netko sa smislom za šalu pažljivo metnuo crveni kimono na vrh mog kovčega dok sam ja saslušavao ljude u vagon-restoranu. Odakle je ta halja stigla, ne znam. Vjerujem da je vlasništvo grofice Andrenvi, jer je njezina prtljaga sadržavala samo jedan šifonski negliže, tako fino izrađen, da je prije bio popodneva haljina nego kućna.

Kad je MacQueen prvi doznao da je pismo, koje je tako brižljivo spaljeno, djelomično očuvano i da je ostala upravo riječ Armstrong, mora da je tu novost smjesta prenio ostalima. U tom trenutku položaj grofice Andrenvi postao je neugodan, i njezin muž odmah poduzima korake da krivotvori pasoš. Bio je to njihov drugi »peh«!

Svi su se oni složili da će potpuno nijekati svaku vezu s obitelji Armstrong. Znali su da nemam nikakvih izravnih sredstava da otkrijem istinu, pa nisu vjerovali da bih se upustio u taj predmet ukoliko ne posumnjam na neku određenu osobu.

Sada je trebalo promisliti o još jednoj točki. Uzmemo li u obzir da je moja teorija ozločinu ispravna, a ja vjerujem da ona mora biti ispravna, onda je očito da sprovodnik spavaćih kola i sam mora biti upućen u urotu. Ali ako je tako, onda smo dobili trinaest osoba, a ne dvanaest. Umjesto uobičajene formule »od tolikih ljudi jedan je krivac« našao sam se pred problemom da je od trinaestero samo jedna osoba, jedna jedina, bila nevinna. Koja je to bila osoba?

Došao sam do vrlo čudnog zaključka. Došao sam do zaključka da je osoba koja nije sudjelovala u zločinu bila baš ona od koje bi seto najprije očekivalo. To se odnosi na groficu Andrenyi. Bio sam vrlo impresioniran ozbiljnošću njezina muža kad mi se svečano zaklinjao svojom čašću da njegova žena te noći nije napuštala kupe. Zaključio sam da je grof Andrenvi, da tako kažemo, zamijenio svoju ženu.

Ako je tako, onda je Pierre Michel bio definitivno jedan od dvanaestero. Ali kako bi se moglo objasniti njegovo saučesništvo? On je bio pristojan čovjek, godinama zaposlen u kompaniji, a nije od onih ljudi koje bi se moglo podmititi da sudjeluju u

zločinu. Onda, i PierreMichel mora biti umiješan u aferu Armstrong. Ali to je izgledalo vrlo nevjerovatno. Tada sam se sjetio da je pokojna dadilja bila Francuskinja. Pretpostavimo da je nesretna djevojka bila kćerka Pierrea Michela. To bi objasnilo sve -to bi objasnilo i mjesto koje je izabrano za pozornicu zločina. Ima li još koga čija uloga u drami nije bila jasna? Pukovnika Arbuthnota smatrao sam prijateljem Armstrongovih. Oni su vjerojatno skupa bili u ratu. Sobarica, Hildgarde Schmidt, mogao sam pogoditi što je bila u kući Armstrongovih. Možda sam previše proždrljiv, ali instinktivno osjetim dobru kuharicu. Pripravio sam joj stupicu, i ona se uhvatila. Rekao sam joj da znam da je dobra kuharica. Odgovorila je: »Da, stvarno, sve moje gospođe' tako su rekle.« Ali ako ste namješteni kao sobarica, vaši poslodavci rijetko imaju priliku saznati jeste li ili niste dobra kuharica.

Zatim Hardman. On kao da uistinu nije pripadao Armstrongovoj kući. Mogao sam samo naslutiti da je bio zaljubljen u onu mladu Francuskinju. Razgovarao sam s njim o šarmu strankinja - i opet sam postigao reakciju koju sami tražio. Iznenada su mu suze navrle na oči, što je on pokušao objasniti snijegom koji ga je zabljesnuo.

Ostaje gđa Hubbard. Pa, gđa Hubbard, dopustite mi da tako kažem, odigrala je najvažniju ulogu u drami. Budući da je bila tik do Ratchettova kupea, bila je sumnjivija od svih ostalih. Po prirodi stvari, nije mogla imati alibi, kojem bi mogla pribjeći. A da se odigra uloga koju je ona odigrala - savršeno prirodnu, pomalo smiješnu, ludo zaljubljenju američku majku - za to treba biti umjetnica. Ali u vezi s obitelji Armstrong postojala je jedna umjetnica -majka gđe Armstrong, Linda Arden - glumica...

Stao je.

Tada je blagim, raskošnim, snatrivim glasom, sasvim različitim od onoga kojeg je upotrebljavala tijekom cijelog putovanja, gđa Hubbard rekla:

-Uvijek sam se zamišljala u komičnim ulogama.

Nastavila je još uvijek snatrivo:

-Ona omaška u vezi s toaletnom torbicom bila je glupa. To samo pokazuje da, kao i u kazalištu, uvijek treba savjesno probati. Probali smo to putujući onamo - valjda sam

tada bila u parnom broju. Nikad nisam niti pomislila da su zasuni na različitim mjestima.

Promijenivši malo položaj, pogledala je ravno u Poirota.

Vi sve znate, g. Poirot. Vi ste zbilja sjajan čovjek. Ali ni vi ne možete potpuno zamisliti kako je to izgledalo - tog groznog dana u New Yorku. Bila sam upravo luda od bola - tako i posluga - a i pukovnik Arbuthnot bio je također tamo. On je bio najbolji prijatelj Johna Armstronga.

Spasio mi je život u ratu - rekao je Arbuthnot.

Smjesta smo odlučili - možda smo bili ludi, ne znam - da smrtna kazna, kojoj je Casseti izmigoljio, mora biti izvršena. Bilo nas jedvanaest - ili bolje, jedanaest - Susannin otac bio je, naravno, u Francuskoj. Prvo smo mislili da ždrijebom odredimo tko da to obavi, ali na kraju odlučili smo se za ovaj način. Šofer Antonio je to predložio. Kasnije je Mary s Hectorom MacQueenom razradila sve pojedinosti. Hector je oduvijek obožavao Soniju - moju kćerku - i on je bio taj koji nam je točno objasnio kako se Casseti novcem oslobodio.

Dugo nam je trebalo da usavršimo svoj plan. Prvo smo morali pronaći Ratchetta. Hardmanu je to najzad pošlo za rukom. Zatim smo morali uznastojati da se Masterman i Hector - ili bar jedan od njih - zaposli kod njega. I to smo uspjeli. Zatim smo se posavjetovali sa Sussanninim ocem. Pukovniku Arbuthnotu vrlo je bilo stalo da nas bude dvanaestero. Kao da je smatrao da to cijelu stvar čini propisnijom. Nije mu se baš sviđala ideja o probadanju, ali se složio s tim da to rješava mnoge naše poteškoće. Dakle, Susannin je otac pristao. Susanne je bila njegova jedinica. Od Hectora smo saznali da će se Ratchett prije ili kasnije s Istoka vraćati »Orijent-ekspresom«. Budući da je Pierre Michel radio upravo u tom vlaku, zgoda je bila prelijepa da bismo je propustili. Osim toga, bila je to dobra prilika da se ne okrivi kakav slučajni namjernik.

-Muž moje kćerke morao je, naravno, biti upućen, te je zahtijevao da skupa s njom idetim vlakom. Hector je pomoću smicalice uredio da je Eatchett izabrao za put upravo onaj dan kad je Michel u službi. Namjeravali smo zakupiti sve kupee u kolima Istanbul-Calais, ali je po nesreći bio i jedan kupe koji nismo mogli dobiti. On je već

puno ranije bio rezerviran zajednoga od direktora kompanije. G. Harris, naravno, bio je izmišljen. Jer, bilo bi nezgodno da se neki stranac nalazio u Hectorovu kupeu. A tada, u zadnji trenutak, stigli ste vi...

Stala je.

-Lijepo - rekla je. - Sad sve znate, g. Poirot. Što ćete učiniti? Ako već sve mora izbiti na vidjelo, ne možete li krivicu pripisati meni, meni samoj? Drage bih volje probola togčovjeka dvanaest puta. To nije samo stoga što je on odgovoran za smrt moje kćerke i njezinog djeteta, i onog drugog djeteta koje bi sada možda bilo živo i zdravo. Više od toga! Bilo je još djece prije Daisy, moglo ih je biti i poslije. Društvo ga je osudilo; mi smo izvršili presudu. Ali nije potrebno sve ove ostale uključiti u to. Sve ove dobre poštene ljude - i nesretnog Michela, i Mary, i pukovnika Arbuthnota - oni se vole ...

Njezin je glas odzvanjao u prepunoj prostoriji, taj duboki, osjećajni, ganutljivi glas koji je tronuo mnoge i mnoge njujorške gledaoce.

Poirot je pogledao svoga prijatelja.

-Vi ste jedan od direktora kompanije, g. Bouc - rekao je. - Što vi kažete?

Gospodin Bouc se nakašljao.

Po mojem mišljenju, g. Poirot - rekao je - prva teorija koju ste iznijeli bila je ispravna - bezuvjetno. Predlažem da to bude rješenje koje ćemo iznijeti jugoslavenskoj policiji kad stigne. Slažete li se, doktore?

Sigurno, slažem se - rekao je drConstantine - glede liječničkog nalaza, mislim -hm, hm - da sam natuknuo jednu ili dvije fantastične stvari.

Onda - rekao je Poirot - budući da sam vam izložio svoje rješenje, čast mi je povući se s tog slučaja...

KRAJ

obrada

IVA